

Vilniaus universitetas
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

POLITIKOS IR MEDIJŲ MAGISTRO PROGRAMA

LINA JOČENKAITĖ

II kurso studentė

**KRYMO KONFLIKTO DISKURSO ANALIZĖ
RUSAKALBĖJE ŽINIASKLAIDOJE**

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovas: prof. dr. T. Janeliūnas

Vilnius, 2018

MAGISTRO DARBO PRIEŠLAPIS

Magistro darbo vadovo išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

.....

(data)

.....

(parašas)

.....

(v., pavardė)

Magistro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....

(data)

.....

sekretoriaus/ės parašas)

(Gynimo komisijos

Magistro darbo recenzentas/ė:

.....

(v., pavardė)

Magistro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas/ė:

Komisijos nariai:

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Jočenkaitė L. Krymo konflikto diskurso analizė rusakalbėje žiniasklaidoje: Politikos ir medijų magistro programos, magistro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovas prof. dr. T. Janeliūnas. – V., 2018. – 70 p.

Reikšminiai žodžiai: metafora, konceptualioji metafora, konfliktas, rusakalbė žiniasklaida, ideologija, diskursas, Lietuva, Rusija, Krymas.

Šio darbo tikslas yra nustatyti ir ištirti, kokiomis vyraujančiomis konceptualiųjų metaforų reprezentacijomis, implikuojančiomis vieną ar kitą ideologiją, apibūdinami Krymo konflikto dalyviai ir suinteresuotos šalys rusakalbės žiniasklaidos Lietuvos ir Rusijos priemonėse bei parodyti kaip atsikartoja / sutampa konceptualiosios metaforos Lietuvos ir Rusijos žiniasklaidoje 2014 m. vasario 27 d. – 2014 m. kovo 19 d. periodu. Norint ištirti Krymo konflikto konceptualiųjų metaforų reprezentacijas, darbe yra aptariama, kaip skirtingi autoriai supranta ir apibrėžia konceptualiąsias metaforas, kaip suvokiama metaforos ir ideologijos sąveika, apžvelgiami įvairių autorių tyrimai, susiję su metaforų naudojimo strategijomis politiniame diskurse konfliktinėje ar karinėje situacijoje bei metaforų vartojimo žiniasklaidoje ypatumai. Konceptualiųjų metaforų tyrimas vykdomas naudojantis J. Charterio-Blacko kokybiniu kritinės metaforos analizės metodu Lietuvos („Obzor“) ir Rusijos („Rassijskaja gazeta“) žiniasklaidos priemonių tekstuose.

Atlikus tyrimą rusakalbės „Obzor“ ir „Rassijskaja gazeta“ žiniasklaidos priemonėse paaiškėjo, jog palyginius Krymo konflikto dalyvių ir suinteresuotų šalių konceptualiųjų metaforų reprezentacijas, jos sudaro ideologiškai opozicines pasakos struktūras arba „teisingo“ politinio mito naratyvus. Kadangi „Obzor“ ir „Rossijskaja gazeta“ tekstuose nustatytos konceptualiosios metaforos, reprezentuojančios Krymo konflikto dalyvius ir suinteresuotąsias šalis, skiriasi, tyrimo prielaida, jog Krymo konflikto diskurse Lietuvos rusakalbėje žiniasklaidoje per Krymo konflikto šalių reprezentacijas (konceptualiąsias metaforas) pateikiamas naratyvas, atspindės oficialią Rusijos valdžios ideologiją, nepasitvirtino.

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas darbas *Krymo konflikto diskurso analizė rusakalbėje žiniasklaidoje* yra:

1. Atliktas mano pačios ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;
2. Nebuvo naudotas kitame Institute/Universitete Lietuvoje ir užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe, ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

Lina Jočenkaitė

.....
(parašas)

Turinys

Įvadas.....	6
1. Teorinė dalis: metafora ir jos funkcionavimo analizė	12
1.1. Metafora ir konceptualiosios sistemos	12
1.2. Metaforos ir ideologijos santykis	15
1.3. Metaforos vaidmuo žiniasklaidos politinio diskurso formavime	18
1.4. Kritinis metaforų analizės metodas	22
1.5. Empirinio tyrimo pagrindiniai duomenys ir jų atrankos metodika.....	22
2. Krymo konflikto diskurso dalyvių ir suinteresuotų šalių konceptualiosios metaforos	25
2.1. Konceptualiosios metaforos „Obzor“ laikraštyje	26
2.2. Konceptualiosios metaforos „Rassijskaja Gazeta“ laikraštyje	36
Išvados	50
Literatūros sąrašas	54
Priedai.....	59
Summary.....	68
Kompaktinis diskas	70

Įvadas

2014 metų vasario-kovo mėnesiais pasaulio dėmesys pradėjo krypti į Ukrainos regioną, nes jame pasirodė pastebimas kiekis karių su kamufliažinėmis uniformomis, bet be skiriamųjų ženklų, ir tai paskatino įvairių detektyvinių istorijų bei sąmokslo teorijų atsiradimą. Tarptautinės bendruomenės dėmesio centre atsidūrė Rusijos Federacijos prezidentas Vladimiras Putinas, įtariamasis savo kariuomenės dislokavimu Kryme, nors jis pats tą aktyviai ir neigė.

Atrodė, jog istorijos atomazga artėja, kai Jungtinių Amerikos Valstijų Valstybės departamento atstovai, tarptautinė žiniasklaida ir Ukrainos kariuomenė pateikė įrodymų, jog vadinamieji „žalieji žmogeliukai“ yra Rusijos saugumo pajėgų kariai, dislokuoti suverenios valstybės Ukrainos teritorijoje¹. Tačiau Rusija tokius jai mestus kaltinimus neigė ir vadino juos „visiškomis nesąmonėmis“. Tą žurnalistams kartojo Rusijos Federacijos gynybos ministras Sergejus Šoigu, o prezidentas Vladimiras Putinas 2014 metų kovo 4 d. konferencijoje tvirtino, jog „postsovietinėje erdvėje daug tokių uniformų“ ir bet kas galėjo jas nusipirkti².

Papildomą įtampą sukėlė prorusiškos Krymo valdžios pagalbos prašymas Rusijai. O Rusija ėmėsi Krymo rusakalbių gyventojų „gelbėtojos“ vaidmens, neva siekdama apsaugoti nuo Ukrainoje įsivyravusio chaoso, kilusio po „Maidano“ pilietinio judėjimo, kuris nuvertė prorusiško Ukrainos prezidento Viktoro Janukovyčiaus valdžią. Ukrainoje įsitvirtinus provakarietiškai Arsenijaus Jaceniuko vyriausybei Rusija žadėjo užtikrinti saugumą³.

Dėl Krymo konflikto Rusija ir Ukraina atsidūrė ant karo slenksčio. Tą rodo ir, pavyzdžiui, Rusijos Federacijos Federalinio Susirinkimo Valstybės Dūmos prezidentui V. Putinui suteiktas leidimas panaudoti Rusijos ginkluotąsias pajėgas Ukrainoje, neva ginant Rusijos piliečių ir tautiečių teises Krymo pusiasalyje⁴. Krymo konfliktas apogėjų pasiekė tuomet, kai viešąją erdvę apskriejo žinia, neva Krymo parlamentas pritaria prisijungimui prie Rusijos federacijos, o Krymo referendume, kurio tarptautinė bendruomenė nepripažino, dauguma gyventojų pritarė prisijungimui prie Rusijos Federacijos. Į tarptautinės bendruomenės perspėjimus Rytų Ukrainoje nutraukti neteisėtus veiksmus Rusijos Federacijos prezidentas V. Putinas atsakė pripažindamas Krymo Respubliką suverenia valstybe su Sevastopolio miestu, turinčiu ypatingą statusą, ir kovo 18 d. pasirašė Krymo įstojimo į Rusijos Federaciją sutartį⁵.

---

¹ Jill Dougherty, „Everyone Lies: The Ukraine Conflict and Russia’s Media Transformation.“ Harvard Kennedy School Shorenstein Center on Media, Politics and Public Policy Discussion Paper Series, #D-88, July 2014, 3-4. <<http://shorensteincenter.org/everyone-lies-ukraine-conflict-russias-media-transformation/>> [Žiūrėta 2017 11 20].

² Dougherty, 3-4.

³ Официальные сетевые ресурсы Президента России, «Обращение Президента Российской Федерации.» 2014, марта 18. <<http://kremlin.ru/events/president/news/20603/videos>> [Žiūrėta 2017 11 20].

⁴ Официальные сетевые ресурсы Президента России, «Владимир Путин ответил на вопросы журналистов о ситуации на Украине.» 2014, марта 4. <<http://kremlin.ru/events/president/news/20366>> [Žiūrėta 2017 11 20].

⁵ Официальные сетевые ресурсы Президента России, Обращение Президента Российской Федерации, 2014, марта 18. <<http://kremlin.ru/events/president/news/20603/videos>> [Žiūrėta 2017 11 20].

Krymo konflikto situacija turi ypatingą reikšmę Lietuvai, atsižvelgiant į mūsų šalies istoriją ir geopolitinę situaciją. Taigi Lietuvai atiteko svarbus politinis vaidmuo – Lietuva tapo aktyvia Ukrainos vientisumo gynėja. Krymo konflikto klausimu Lietuvos Respublikos Seimo pozicija vienareikšmė: „Rusijos Federacijos tikslingi veiksmai, pažeidžiantys dvišalius ir daugiašalius susitarimus dėl Ukrainos suvereniteto ir teritorijos vientisumo užtikrinimo, kelia grėsmę ne tik Ukrainos, kaimyninių šalių, bet ir Europos Sąjungos, ir Šiaurės Atlanto Sutarties Organizacijos valstybių narių saugumui bei stabilumui Europoje [...]“⁶. Rusijos karinės jėgos panaudojimas Ukrainoje Lietuvoje buvo vertinamas kaip grėsmė Lietuvos nacionaliniam saugumui, kas lėmė aktyvią Lietuvos poziciją tarptautinėje bendruomenėje. O Europos Sąjungos reakcija, kurią aktyviai skatino Lietuva, į Rusijos įvykdytą neteisėtą Krymo aneksiją ir sąmoningą Ukrainos destabilizavimą – diplomatinį, ekonominių ir kitų ribojamųjų sankcijų režimas⁷. Apibendrinant galime teigti, kad Krymo konfliktas ir jo analizė yra aktualūs ieškant priemonių sustiprinti mūsų šalies saugumą ir užtikrinti suverenitetą ir vientisumą.

Politiniai konfliktai patraukia piliečių, taigi ir masinės komunikacijos priemonių dėmesį. Lietuva, kurią tiek su Rusija, tiek su Ukraina, sieja ir geografija, ir glaudūs istoriniai ryšiai, nėra išimtis, todėl žiniasklaidoje šis konfliktas buvo aptariamas iš įvairių kampų. Tyrėjų Iano Stewarto ir Susanos Lisos Carruthers nuomone, masinių komunikacijos priemonių vaidmuo konflikte negali būti ignoruojamas, nes jos naudojamos informaciniame kare⁸. Krymo konflikto metu konfliktuojančių ir suinteresuotų šalių vyriausybės taip pat pasitelkė žiniasklaidos priemones, siekdamos „laimėti“ prieš priešą informacinėje erdvėje ir užsitikrinti savų piliečių pritarimą vykdomai politikai. Įsibėgėjus Krymo konfliktui Vakarų žiniasklaida pateikdavo įrodymų apie suverenios Ukrainos valstybės teritoriją užėmusias Rusijos karines pajėgas ir Krymo pusiasalio aneksiją, o Rusijos žiniasklaida – automatinius ginklus laikančius karius vadino „mandagiais vyrais“⁹, maloniai besišnekučiuojančius su mažais vaikais. Vakarų žiniasklaidoje pasirodę Rusijos intervencijos į Ukrainą faktai Rusijoje buvo neigiami, aiškinant, kad „žalieji žmogeliukai“ iš tiesų yra Krymo savigynos būriai, užtikrinantys vietos gyventojų saugumą.¹⁰ Kaip teigia žurnalistė Jill Dougherty, Krymo konflikto metu Rusijos valdžios kontroliuojamos žiniasklaidos priemonės ėmėsi paralelinės realybės transliavimo – pasirinktas „humanitarinės krizės“ scenarijus: tūkstančių rusų tautybės krymiečių bėgimo nuo Kijevo valdžios „radikalų“, „ekstremistų“ ir „nacionalistų“ persekiojimo. Tik 2014 metų balandžio mėnesį

⁶ Lietuvos Respublikos Seimas, „Dėl Rusijos Federacijos keliamų grėsmių Ukrainos ir visos Europos saugumui“. 2014 kovo 13 d. <<https://www.e-tar.lt/portal/legalAct.html?documentId=72738100aabd11e38e1082d04585b3dd>> [Žiūrėta 2017 10 01].

⁷ Europos Vadovų Taryba, „ES ribojamosios priemonės, taikomos reaguojant į krizę Ukrainoje.“ <<http://www.consilium.europa.eu/lt/policies/sanctions/ukraine-crisis/>> [žiūrėta 2017 12 02].

⁸ Ian Stewart ir Susan Lisa Carruthers, *War Culture and Media. Representations of the Military in 20th Century Britain*. Trownbridge: Flicks Books, 1996, 6.

⁹ Dougherty, 3-4.

¹⁰ Ten pat, 4.

V. Putinui pripažinus, jog Rusijos karinės pajėgos buvo Krymo pusiasalyje, turėdamos tikslą ginti rusakalbių gyvybes, šis nuolatos transliuojamas valstybinėse medijose *gyvybės-ar-mirties* scenarijus – gelbėjant rusų tautybės krymiečius nuo „viską siaubiančių fašistų“ – tapo pagrindiniu naratyvu Kremliaus kampanijoje, kuri siekė pateisinti įsiveržimą į Krymą¹¹. Taigi priešingas Vakarų žiniasklaidos naratyvui, Rusijos valstybinės žiniasklaidos priemonėse dominuojantis Krymo konflikto naratyvas pasitarnavo Rusijos valdžios įvykdytos Krymo okupacijos legitimizacijai.

Prancūzų filosofo Michelio Foucault teigimu, kontroliuojant, organizuojant ir perskirstant diskurso gamybą, naudojamos diskursyvinės pašalinimo procedūros, kurios leidžia nusišlepti tam tikras intencijas, motyvus ir troškimus, ir priešingai – išaukštinti tam tikrus požiūrius ir ideologijas¹². „Humanitarinės krizės“ pretekstas, naudojamas kaip Krymo okupacijos priedanga, Rusijos žiniasklaidoje paslepia Rusijos ideologiją Krymo atžvilgiu. Žiniasklaidos kuriama socialine realybe formuojama visuomenės nuomonė, vertinimai, kuriami stereotipai, todėl ypatingai svarbu Krymo įvykių kontekste atskleisti ir suvokti konflikto šalių tikrąsias idėjas, troškimus, reprezentacijas, kovoje už žmonių širdis ir protus rusakalbės žiniasklaidos formuojamame ir plėtojamame diskurse.

Šioje diskursyvinėje kovoje dažnai pasitelkiamu ginklu tampa metaforos. Kognityvinės lingvistikos atstovų nuomone, ideologizuotas tekstas kuriamas metaforomis. Metaforos nėra neutralios kalbos išraiškos, kaip gali pasirodyti iš pirmo žvilgsnio, o įdarbinamos ideologijos. Metaforų svarba politiniame diskurse neabejojama, profesoriaus Johnatano Carterio-Blacko teigimu metaforos daro didelę įtaką, nes jos įtikina kaip žvelgti į pasaulį¹³. Mokslininkų George'o Lakoff ir Marko Johnsono nuomone, konceptualiosios metaforos „[...] lemia, ką mes suvokiame, kaip elgiamės mus supančiame pasaulyje, kaip bendraujame su kitais žmonėmis“¹⁴. Todėl metaforų kuriamos konceptualiosios sistemos nesąmoningai veikia žmonių kognityvinius procesus, nurodydamos konfliktinės situacijos vertinimus, joje dalyvaujančių šalių vykdomos politikos ir veiksmų legitimizaciją. Tačiau pagal metaforų konceptualiąją sistemą ne tik mąstome, bet ir imamės veiksmų.

Metaforai fokusuojant dėmesį į vieno koncepto aspektus, tačiau tuo pačiu metu paslepiant kitus, nesuderinamus su ta metafora, ji tampa parankiu ideologiniu įrankiu, nuslepiančiu žalingus ideologinius aspektus. Kai kurie mokslininkai (G. Lakoffas, A. Musolffas, Erin Steuter ir Deborah Wills) metaforos naudojime šiuolaikiniame politiniame diskurse ypač karo arba konflikto rėmuose, išvelgia pavojų dėl metaforos itin didelės įtakos mąstymui ir gebėjimo transformuoti vertinimus, kurie gali vesti į realius žmonių veiksmus dehumanizuojant atskiras žmonių grupes ar nacijas. Siekiant to išvengti ypatingai svarbu į metaforas žvelgti kritiškai. Darbui itin svarbūs tyrinėtojų G. Lakoffo, taip pat J. Charterio-Blacko atlikti konceptualiųjų metaforų karo kontekste tyrimai. Tyrėjai

---

¹¹ Dougherty, 5.

¹² Michel Foucault, *Diskurso tvarka*. Trownbridge: Baltos lankos, 1998, p. 7-8.

¹³ Jonathan Charteris-Black, *Corpus Approaches to Critical Metaphor*. Hampshire: Palgrave Mscmillan, 2004, 2.

¹⁴ George Lakoff ir Mark Johnson, *Metaphors We Live by*. 2 leid. London: The University of Chicago Press, 2003, 4.

sutinka, jog ištirtuose politiniuose diskursuose politikams, valstybės tarnautojams, naujienu redaktoriams siekiant morališkai pateisinti karą ir gauti žmonių pritarimą, naudojama pasakos struktūra arba „teisingas“ politinio mito naratyvas, kuriuose metaforiškais pasisakymais apibrėžiami auka, piktadarys, herojus ir nusikaltimas. Kaip skirtingi autoriai nagrinėjo konceptualiąsias metaforas, bus pateikiama teorinėje darbo dalyje.

Darbo problema. Atsižvelgiant į Krymo konflikto aktualumą Lietuvai bei platų šios temos aptarimą tiek Lietuvos, tiek užsienio žiniasklaidoje, o taip pat informaciniame kare pasitelkiamų medijų poveikumą yra prasminga įvertinti, kokios ideologinės reprezentacijos yra atspindimos Krymo konflikto diskurse. Taip pat atsižvelgiant į magistrinio darbo tyrimo apimtį ir siekiant užtikrinti kokybišką ir išsamią analizę, pasirinkta analizuoti ypač parankią ideologijai perteikti stiliaus figūrą – metaforą. Anot Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamento, vienas iš mūsų šalies rusakalbės žiniasklaidos leidinių, privataus kapitalo laikraštis „Obzor“, galimai naudojamas informaciniame kare prieš Lietuvą Rusijos propagandos skleidimui¹⁵, todėl darome prielaidą, kad Krymo konflikto diskurse Lietuvos skaitytojams rusakalbėje žiniasklaidoje per Krymo konflikto dalyvių ir suinteresuotų šalių reprezentacijas (konceptualiąsias metaforas) buvo pateikiamas naratyvas, atspindintis oficialią Rusijos valdžios ideologiją. Todėl tikėtina, jog ir Krymo konflikto politiniame ir Lietuvos, ir Rusijos rusakalbės žiniasklaidos diskurse metafora bus pasitelkiama nuslėpti tam tikras intencijas, motyvus ir troškimus, ir priešingai – išaukštinti tam tikrus požiūrius ir ideologijas konflikto dalyvių ir suinteresuotų šalių reprezentavime.

Darbo aktualumas. Analizuojama problema aktuali ir platesniame informacinio karo bei Lietuvos informacinio saugumo stiprinimo kontekste, ir siauresniame – konceptualiųjų metaforų analizės kontekste. Nors konceptualiąsias metaforas išsamiai tyrinėjo G. Lakoffas ir M. Johnsonas, J. Charteris-Blackas, Zoltán Kövecses, Andrew Goatly, Jurga Cibulskienė, Andreas Musolffas, tačiau šie mokslininkai konceptualiųjų metaforų apraiškas kalboje nagrinėjo bendrai, tyrimui nepasirinkdami konkretaus konflikto dalyvio ar suinteresuotos šalies metaforizavimo aspekto.

Konkrečiau Krymo konflikto dalyvių ir suinteresuotų šalių reprezentacijų konceptualiųjų metaforomis klausimas yra aktualus metaforos santykio su ideologija kontekste, nes galima daryti tam tikras išvadas apie konflikto šalių ideologinius skirtumus ar panašumus, siekiant suvokti jų tikrąsias, o ne deklaruojamas idėjas. Taigi šiuo tyrimu, konceptualiųjų metaforų pagalba, galima išsiaiškinti ar Lietuvos rusakalbės žiniasklaidos formuojamas Krymo konflikto diskursas sutampa ar nesutampa su valstybinės Rusijos žiniasklaidos formuojamu diskursu. Tai ypač gali būti naudinga

---

¹⁵ Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas, „Valstybės saugumo departamento 2014 metų grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimas.“ 2015, 11. <<https://www.vsd.lt/gresmes/gresmes-nacionaliniam-lietuvos-saugumui/>> [Žiūrėta 2017 12 20].

prognozuojant būsimas konflikto dalyvių ar šalių reprezentavimo tendencijas rusakalbėje žiniasklaidoje besitęsiančio Krymo konflikto Luhansko ir Donbazo regionuose kontekste.

Darbo tikslas – nustatyti ir ištirti, kokiomis vyraujančiomis konceptualiųjų metaforų reprezentacijomis, implikuojančiomis vieną ar kitą ideologiją, apibūdinami Krymo konflikto dalyviai ir suinteresuotos šalys rusakalbės žiniasklaidos Lietuvos ir Rusijos priemonėse („Obzor“ – rus. k. «Обзор», „Rassijskaja gazeta“ – rus. k. «Российская Газета»), bei parodyti kaip sutampa (atsikartoja) ar nesutampa konceptualiosios metaforos Lietuvos ir Rusijos žiniasklaidoje.

Tyrimo objektas ir metodai. Vyraujančios konceptualiosios metaforos, reprezentuojančios Krymo konflikto dalyvius ir suinteresuotas šalis, ir jų raiška analizuojamose Lietuvos („Obzor“) ir Rusijos („Rassijskaja gazeta“) žiniasklaidos priemonėse Krymo konflikto diskurso publicistiniuose tekstuose yra šio tyrimo objektas.

Darbe apsiribota 2014 m. vasario 27 d. – 2014 m. kovo 19 d. periodo politiniu diskursu. Konceptualiųjų metaforų tyrimui taikytas J. Charterio-Blacko kokybinis kritinės metaforos analizės metodas (toliau – KMA), kuris jungia konceptualiosios metaforos teoriją ir kritinio diskurso analizę. Į empirinio tyrimo analizės lauką iš viso pateko 144 publicistiniai tekstai: laikraščio „Obzor“ – 30, „Rossijskaja gazeta“ – 114.

Krymo konflikto žiniasklaidos diskurso analizei pasirinkome Lietuvos žiniasklaidos priemones rusų kalba „Obzor“ ir „Rassijskaja gazeta“. Laikraščių pasirinkimą lėmė šių masinės žiniasklaidos populiarumas, atsižvelgiant į jų tiražų dydį, skaitomumo reitingus, vadovaujantis šiais duomenimis šios žiniasklaidos priemonės laikomos vienomis įtakingiausių spausdintos žiniasklaidos priemonėmis rusų kalba Lietuvos ar Rusijos rinkose. Be to, „Rassijskaja gazeta“ laikraščio pasirinkimą lėmė laikraščio priklausomybė valstybei, o jos pasekmėje laikraščio turinys atspindi oficialią Rusijos valstybės ideologiją. Išsamiai žiniasklaidos priemonių apžvalgą ir šių priemonių duomenų atrankos metodiką aptarsime 1.5 poskyryje. Pažymime, siekdami išlaikyti tiriamųjų tekstų lingvistinį originalumą ir išvengti metaforos vertimo kultūrinių lingvistinės raiškos skirtumų ar subjektyvių vertėjo sprendimų, tiriamajame darbe naudosimės minėtų žiniasklaidos priemonių tektais originalo – rusų kalba. Darbe naudojamų laikraščių citatų vertimai į lietuvių kalbą, taip pat cituojamų tekstų kodų lentelės yra pateikiami prieduose.

Darbo uždaviniai. Siekiant darbo tikslo ir atsižvelgiant į pasirinktą tiriamąjį objektą, keliami uždaviniai:

1. Ištirti, kaip skirtingi autoriai supranta ir apibrėžia konceptualiąsias metaforas, kaip suvokiamas metaforos ir ideologijos santykis bei kokia jo reikšmė, atskleisti metaforos įtaką formuojant politinį žiniasklaidos diskursą ir pasiūlyti jo tyrimo priegai.

2. Analizuojamajame diskurse nustatyti metaforinius pasisakymus, reprezentuojančius Krymo konflikto dalyvius (Rusiją, Ukrainą, Krymo bendruomenę) ir suinteresuotas šalis (Europos Sąjungą (toliau – ES), Lietuvą).

3. Sugrupuoti metaforinius pasisakymus pagal tai, kokias konceptualiąsias metaforas jie reiškia, atsižvelgiant į Krymo konflikto dalyvių ir suinteresuotų šalių reprezentacijas.

4. Išanalizuoti tiriamuoju laikotarpiu dažniau pasitaikiusias / vyraujančias konceptualiąsias metaforas, paaiškinti jų metaforizavimo ypatumus.

5. Parodyti kaip tiriamojo laikotarpio nustatytų konceptualiųjų metaforų išraiškų visuma atspindi konflikto dalyvių ir suinteresuotų šalių reprezentacijų ideologinius bendrumus arba skirtumus, kaip jos reprezentuoja vieną ar kitą ideologiją.

6. Išsiaiškinti, ar Lietuvos ir Rusijos rusakalbės žiniasklaidos metaforomis kuriamas Krymo konflikto diskursas sutampa ar nesutampa.

Darbe nesvarstoma Krymo konflikto dalyvių ir suinteresuotų šalių ideologija, neteikiamos išvados ar rekomendacijos dėl jų veiklos, nes tai nėra šio tyrimo tikslas.

Praktinė tyrimo vertė motyvuojama tuo, jog darbas gali būti naudingas politikos ir žurnalistikos specialybės studentams gilinantįs į konceptualiųjų metaforų vartojimo ypatumus bei jos ideologinę įtaką, kad analizuojant politinį diskursą konceptualiosios metaforos būtų vertinamos kritiškai, o kuriant publicistinius tekstus būtų geriau išnaudotos konceptualiųjų metaforų pateikimo galimybės. Kadangi tyrimas susijęs su Krymo konflikto šalių reprezentacijomis žiniasklaidoje jis yra įdomus ir aktualus ne tik Rusijos ir Ukrainos, bet Rusijos bei tarptautinės bendruomenės santykius nagrinėjantiems politikos mokslininkams. Šią Krymo konflikto šalių konceptualiosiomis metaforomis reprezentacijų analizę, kurią bus siekiama atlikti darbo metu, ateityje galima plėtoti pasirenkant ir kitas Lietuvos ir Rusijos rusakalbės žiniasklaidos priemones, kuriose pastebėtas tendencijas būtų galima sulyginti su šio darbo rezultatais.

Taigi šios analizės ribotumas pasižymi tuo, kad siekiant iširti Krymo konflikto šalių reprezentacijas Lietuvos rusakalbėje žiniasklaidoje iki galo, reikėtų nagrinėti visas Lietuvos žiniasklaidos priemones, o tai įgyvendinti viename darbe būtų sudėtinga. Taip pat praplėtus tyrimą Rusijos žiniasklaidos priemonėmis, kurios nėra valstybinės, galimai atspindėtų įvairesnės Krymo konflikto šalių reprezentacijos, mažiau atspindinčios oficialią Rusijos ideologiją Krymo klausimu.

Darbo struktūrą su sudaro dvi dalys – teorinė ir praktinė. Teorinę dalį sudaro penki poskyriai: pirmajame analizuojama konceptualiosios metaforos samprata, antrajame – konceptualiosios metaforos sąveika su ideologija, trečiajame poskyryje apžvelgiamos metaforų naudojimo strategijos politiniame diskurse bei metaforų vartojimo žiniasklaidoje ypatumai, o ketvirtajame ir penktajame poskyriuose pristatomas taikomas metodas ir empirinio tyrimo atrankos duomenys ir jų atrankos metodika. Praktinę dalį sudaro du poskyriai. Juose pateikiama rusakalbės žiniasklaidos „Obzor“ ir

„Rassijskaja gazeta“ tekstų konceptualiųjų metaforų, reprezentuojančių Krymo konflikto šalis, analizė.

1. Teorinė dalis: metafora ir jos funkcionavimo analizė

Šioje darbo dalyje pirmiausia bus siekiama išsiaiškinti, kaip skirtingi autoriai supranta ir apibrėžia konceptualias metaforų sistemas mūsų kalboje ir mąstyme, jų funkcijas bei įtaką žmogaus kognityviniams procesams bei veiksams. Kadangi metafora, konceptualioji metafora yra tos sąvokos, kurios šiame darbe dominuoja, todėl išsiaiškinti, kaip jas apibrėžia ir suvokia skirtingi teoretikai, yra labai svarbu norint analizuoti konkrečias konceptualiųjų metaforų apraiškas Krymo konflikto rusakalbės žiniasklaidos diskurse. Toliau bus siekiama išsiaiškinti, kaip skirtingi autoriai apibrėžia ideologiją, kaip konceptualioji metafora sąveikauja su ideologija, paslėpdama ar išaukštindama tam tikrus ideologinius aspektus. Ideologijos sąvoka taip pat svarbi, nes kadangi darbo metu bus tiriamos konceptualiosios metaforos, apibūdinančios Krymo konflikto dalyvius ir suinteresuotas šalis skirtinguose ideologiniuose diskursuose Rusijos ir Lietuvos rusakalbėje žiniasklaidoje. Be to, tikslinga apžvelgti autorių tyrimus, susijusius su metaforų naudojimo strategijomis politiniame diskurse konfliktinėje ar karinėje situacijoje bei jų vartojimo žiniasklaidoje ypatumus. Galiausiai teorinėje darbo dalyje bus plačiau apžvelgtas metodas, naudojamas empirinio tyrimo duomenų analizei. Taip pat apibrėšime rusakalbų žiniasklaidos priemonių „Obzor“ ir „Rossijskaja gazeta“ naujienų tekstų atrankos kriterijus bei pateiksime analizuojamų žiniasklaidos priemonių apžvalgą.

1.1. Metafora ir konceptualiosios sistemos

Mūsų kasdieninė kalba pilna metaforų. Profesorės Jurgos Cibulskienės teigimu, „[...] metaforos yra tiesiog imanentiškos beveik bet kokiam diskursui“¹⁶. Nepriklausomai, ar kalbame apie nesudėtingus kasdienes pasaulio reiškinius, ar teikiame argumentacijas politiniais ar ekonominiais klausimais, vartojame metaforas. Metaforos yra suaugusios su mūsų kasdieninėmis kalbos ir kognityvine struktūra lemiančia pasaulio suvokimą taip, kad jų net nepastebime. Todėl svarbu išsiaiškinti, metaforos vartojimo ypatumus, funkcijas ir įtaką kognityviniams procesams.

Lingvistine prasme humanitarinių mokslų daktarė Regina Koženiauskienė metaforą (gr. k. *metaphora* – pernešimas, perkėlimas) apibrėžia, kaip „[...] tropą, parentą dviejų dalykų susiliejimu, jų savybių panašumu pagal išvaizdą, formą, dydį, spalvą, padėtį, paskirtį būseną ir t.t.“¹⁷ Metaforoje

---

¹⁶ Jurga Cibulskienė, „Konceptualioji metafora Lietuvos ir Didžiosios Britanijos rinkimų diskurse.“ Daktaro disertacija, Vilniaus universitetas, 2006, 6.

¹⁷ Regina Koženiauskienė, *Retorinė ir stilistinė publicistinių tekstų analizė*. Monografija. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2002, 153.

slypi perkeltinė reikšmė, tačiau skirtingai nei palyginimas metafora yra „platesnė ir talpesnė“¹⁸. Taigi lingvistikoje metafora suprantama kaip tropas, kai vieno daikto ar reiškinių požymiai pagal panašumą tiesiog perkeliama kitam daiktui ar reiškiniui.

Metaforos naudojimas mūsų kalboje, Irenos Smetonienės nuomone, gali būti motyvuojamas tuo, jog, jomis „[...] tikrovė perteikiama meniškiau ir vaizdingiau“¹⁹. Tai dekoratyvinė arba ornamentinė metaforos funkcija kalboje. Tačiau kaip pastebi prancūzų filosofas Paulas Ricoeur, priklausomai nuo kalbančiojo intencijos metaforos atlieka ne tik poetinę, bet retorinę įtikinamąją funkciją²⁰. Bristolio universiteto profesorius J. Charteris-Blackas, taip pat akcentuoja metaforos įtikinėjimo funkcijos svarbą ir jos potencialą sužadinti emocijas²¹. Jo nuomone, metaforinio įtikinėjimo tikslas įtikinėjimu daryti poveikį nuomonėms ir vertinimams²². Šiai pozicijai taip pat pritaria ir tokie mokslininkai kaip A. Musoffas, E. Steuter ir D. Wills²³. Taigi bet kokiame diskurse vartojamos metaforos gali padėti ne tik vaizdingai apibūdinti objektą, bet visų svarbiausia, ir daryti įtaką kognityviniams procesams ir realybės apie pasaulį suvokimui.

Profesorius J. Charteris-Blackas pažymi, jog metaforos yra subjektyvus kalbos aspektas, o jos įtaka suvokimui priklausys nuo lingvistinių ir pragmatiškų suvokėjo patirčių²⁴. Metaforas naudojant, kaip įrankį pasaulio suvokimui, reikšmingas yra metaforos universalumo aspektas. Metaforos, nors ir laikomos kultūros produktu, padedančiu tam tikros kultūros atstovams suvokti pasaulį, tačiau lingvistikos profesoriaus Z. Kövecseso atlikti conceptualiųjų metaforų skirtingose kultūrose tyrimo rezultatai atskleidė, jog metaforos gali turėti universalumo požymį. Metaforų universalumo požymis ypač reiškiasi naudojant „paprastas“ arba „pirmines“ metaforas, o sudėtingų metaforų naudojimo atveju – jos turi būti, paremtos visuotinėmis/universaliomis žmogaus patirtimis²⁵. Taigi nors konkrečių metaforų efektas skirsis nuo lingvistinio ir pragmatinio žinojimo tų, kurie naudojami kalba; tačiau egzistuoja universalios metaforų grupės, suprantamos nepriklausomai nuo kalbos patirčių ar kultūrinio konteksto.

Metaforos naudojimą lingvistikoje ir jos įtaką kognityviniams procesams išsamiai aprašė ir tokie autoriai kaip G. Lakoffas ir M. Johnsonas, A. Goatly, J. Charteris-Blackas, Z. Kövecses, J. Cibulskienė. Kognityviųjų lingvistų nuomone, metaforos sudaro conceptualiąją sistemą pagal kurią ne tik kalbame, bet ir mąstome. Trumpai apibūdinant kognityviąją sampratą apie metaforą, galime išskirti kelis metaforos lygmenis: metaforinius pasakymus arba lingvistinę metaforą, ir conceptualiąją

¹⁸ Koženiauskienė, *Retorinė ir stilistinė publicistinių tekstų analizė*, 153.

¹⁹ Irena Smetonienė, „Tropai ir okaziniai dariniai reklamos tekstuose.“ *Kalbos kultūra*, 76, 2003, 126.

²⁰ Paul Ricoeur, *The Rule of Metaphor*. London: Routledge, 2003, 12.

²¹ Charteris-Black, *Corpus Approaches to Critical Metaphor*, 24.

²² Ten pat, 21.

²³ Erin Steuter ir Deborah Wills, *At War with Metaphor. Media, Propaganda, and Racism in the War on Terror*. Lanham: Rowman and Littlefield Publishers, 2008, 5.

²⁴ Charteris-Black, *Corpus Approaches to Critical Metaphor*, 24.

²⁵ Zoltán Kövecses, *Metaphor in Culture*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005, 64.

metaforą. Mūsų kalboje esantys metaforiniai pasisakymai (pvz., žodis, frazė arba sakinys), parodo konceptualiosios metaforos egzistavimą mūsų mąstyme. Šie du lygmenys *ištakos / šaltinio sritis* (*source domain*) ir *tikslo sritis* (*target domain*) yra struktūruojami vienas pagal kitą. Antrasis lygmuo dažniausiai yra daug abstraktesnė konceptualioji sritis, kurią siekiame suprasti, o pirmoji – mažiau abstrakti ir nurodo konceptualiąją sritį, kuri naudojama *tikslo srities* supratimui.²⁶Pavyzdžiui, kasdieniame sakinyje *Our relationship has hit a dead-end street* (Mūsų santykiai pasiekė akligatvį) metaforinis pasakymas *pasiekė akligatvį*, yra konceptualiosios metaforos *meilė yra kelionė* raiška.²⁷Apie meilę argumentuojama, naudojant žinias apie kelionę, kurios yra grįstos mūsų kūniškosiomis ir psichologinėmis patirtimis. Apibendrinat galime teigti, jog kognityvinės lingvistikos požiūriu konceptualiosios metaforos, pagrįstos žmogaus kūno ir socialine patirtimi konstruojamos dviejų sričių sąveikos pagrindu, yra vienas iš būdų, kuriais suvokiame abstrakčius reiškinius. Taigi tokiu būdu metaforos perkeldamos reikšmės iš vienos srities į kitą dalykui apie kurį kalbama suteikia naują, platesnę arba labiau konkrečią prasmę.

Kognityvinės lingvistikos sampratos apie metaforą atstovų nuomone metaforų vartojimas neatskiriamas ne tik nuo žmogaus kalbos, mąstymo procesų, bet ir veiklos. Tyrėjas G. Lakoffas pabrėžia, „[...] kasdieniame gyvenime metafora yra paplitusi ne tik kalboje, bet ir mąstyme ir veiksmuose. Mūsų įprasta konceptualioji sistema, pagal kurią mes tiek galvojame, tiek veikiame, iš esmės yra metaforiška“²⁸. Profesorius J. Charteris-Blackas apie metaforą teigia, jog kognityvine prasme, tai „[...] žmogaus proto įrodymas suvokti panašumo santykius ir mūsų galimybė rasti panašumą nepanašume, kas yra fundamentali charakteristika tai, ką mes suprantame kaip „kūrybišką mąstymą““.²⁹Neabejotinai mąstymas, pagal kurį mes imamės veiksmų, yra būdingas visiems žmonėms, todėl metaforas naudoja kiekvienas kalbantysis.

Apibendrinant galime teigti, jog metaforos, kaip perkeltinės reikšmės žodžio vartojime, bet kokiame diskurse svarbu atsižvelgti į metaforos įtikinamąją funkciją, kuri turi lemiamą reikšmę darant poveikį įsitikinimams ir vertinimams. Nors konkrečių metaforų efektas skirsis nuo kalbos naudotojų lingvistinio ir pragmatinio žinojimo tačiau egzistuoja universalios metaforų grupės, suprantamos kiekvienam. Kognityvinės lingvistikos atstovų nuomone, kalboje esančios metaforos, grįstos mūsų kūniškosiomis ir psichologinėmis patirtimis, sudaro konceptualiąją sistemą pagal kurią ne tik mąstome, bet ir veikiame yra būdingos kiekvienam žmogui. Kadangi šiame darbe bus tiriamos Krymo konflikto šalis reprezentuojančios metaforos skirtinguose ideologiniuose diskursuose Lietuvos ir Rusijos rusakalbėje žiniasklaidoje yra svarbu išsiaiškinti, kaip skirtingi autoriai vertina

²⁶ Lakoff, *Metaphors We Live by*, 116.

²⁷ George Lakoff, „The Contemporary Theory of Metaphor.“ 4, 1992. <<https://georgelakoff.com/writings/>> [Žiūrėta 2017 11 07].

²⁸ Lakoff, *Metaphors We Live by*, 4.

²⁹ Charteris-Black, *Corpus Approaches to Critical Metaphor*, 2.

metaforos vaidmenį ir sąveikoje su ideologija.

1.2. Metaforos ir ideologijos santykis

Mūsų mąstymas, jo raiška kuriamais tekstais, yra ideologizuotas. Lingnano universiteto profesorius A. Goatly netiki ne ideologizuotu mąstymu. Tyrėjo nuomone, ideologija yra „[...] nepastebima, ir visur, kaip oras kuriuo kvėpuojame“³⁰. Kalbos pagalba visuomenės nariai per kalbą dalinasi ideologizuotomis pasaulio reprezentacijomis, o metaforos šiame procese padeda įtaigiau perduoti tam tikros ideologijos vertybinę žinutę. Mokslininkas J. Charteris-Blackas pabrėžia, jog metaforos vaidmuo yra svarbus³¹, kuriant šią realybės reprezentacijų sistemą. Kadangi ideologija kuria pasaulio reprezentacijas svarbu išsiaiškinti jos sąvoką, veikimo mechanizmą ir sąveiką su metafora.

Tyrėjai Robertas Hodge'as ir Guntheris Kressas ideologiją apibūdina kaip „[...] sistemingą idėjų rinkinį, organizuotą tam tikro požiūrio. Taigi, yra apibendrinta kategorija, apimanti mokslą ir metafiziką, taip pat įvairias politines ideologijas, nieko nepasakant apie jų statusą ar patikimumą, kaip realybės gairių“³². Kiek siauriau ideologiją apibūdina mokslininkas Bruce'as W. Hawkinsas, dar labiau akcentuodamas kognityvinio aspekto svarbą. Jam ideologija yra kompleksiška kognityvinė sritis, apimanti sudėtingą atvaizdų sistemą, pasirinktinai sudarytą iš turimos žmogaus patirties³³. Apibendrinant galime teigti, jog ideologija yra sistemiškai organizuota tam tikro požiūrio, vertybių realybės reprezentacija, kuri kuriama per kognityvinę patirtį. Tolimesniame darbe vadovausimės šia ideologijos samprata.

B. W. Hawkinsas pastebi, jog ideologija nėra monolitiška, nes ideologijos skiriasi nuo socialinio subjekto funkcijos, kuris formuoja ir konvencionalizuoja ją.³⁴ Taigi egzistuojant ideologijų gausai visuomenėje, nesame ribojami vienos vyraujančios pasaulėžiūros. Verta paminėti, jog A. Goatly įsitikinimu, kai kurios ideologijos ar būdai pasaulio supratimui gali būti naudingesni nei kiti, o ta pati ideologija tuo pačiu metu gali turėti ir naudingų, ir neigiamų efektų.³⁵ Vadinasi, skirtingi socialiniai subjektai turės skirtingas, naudingesnes arba mažiau naudingesnes, realybės reprezentacijas, priklausomai nuo jų ideologijos.

Prancūzų filosofo Louiso P. Althussero teigimu, „[...] kiekviena valdančioji išnaudotojų klasė siūlo jiems savo pačios istorijos paaiškinimus ideologijos forma, kuri dominuoja ir tarnauja jos klasės

---

³⁰ Andrew Goatly, *Washing the Brain – Metaphor and Hidden Ideology*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 2007, 1.

³¹ Charteris-Black, *Corpus Approaches to Critical Metaphor*, 28.

³² Robert Hodge ir Gunther Kress, *Language as Ideology*. London: Routledge, 1993, 6.

³³ Bruce W. Hawkins, „Linguistic Relativity as a Function of Ideological Deixis.“ Kn. Martin Pütz, Marjolin H. Verspoor (sud.), *Explorations in Linguistic Relativity*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 2000, 313.

³⁴ Ten pat, 313.

³⁵ Andrew Goatly, *Washing the Brain – Metaphor and Hidden Ideology*, 1.

interesams, sucementuoja vienybę ir išlaiko mases išnaudojimui³⁶. Jam antrina sociologijos profesorius Johnas Brookshire'as Thompsonas, kurio nuomone, „[...] diskurso terminai atlieka savo ideologinį vaidmenį aiškiai referuojant į vieną dalyką ir netiesiogiai referuojant į kitą, suraizgant šiuos sudėtinius referentus būdu, kuriuo jie tarnauja išlaikyti dominavimo santykius“³⁷. Be to, filosofas M. Foucault taip pat akcentuoja dominuojančios grupės įtaką kuriamam žinojimui „[...] valdžia produkuoja žinojimą (ir sudaro jam palankias sąlygas ne vien dėl to, kad jis jai tarnauja, o taiko jį ne vien dėl to, kad jis jai naudingas), kad valdžia ir žinojimas vienas kitą implikuoja, kad nėra valdžios santykių, kurie neformuotų atitinkamo žinojimo lauko [...]“³⁸. Taigi, stipresniosios pusės skleidžiama ideologija ir kuriamas žinojimas pavergia ir priverčia paklusti valdančiojo valiai, nurodydama subjektams jų užduotis visuomenėje. Subjekto, esančio galios pozicijoje, produkuojama ideologija ir žinojimas, tarnauja kaip nepastebimas nurodymas veikti. Tam tikros socialinės grupės dominavimas visuomenėje, turi esminę įtaką nustatant vyraujančią / pirmaujančią ideologiją ir užduotis visuomenės nariams.

Siekiant iširti kalbos, tame tarpe metaforos, ir ideologijos santykį, J. B. Thompsono nuomone, reikia kreipti dėmesį, ne į sakinius ar ženklų sistemą, o į būdus, kuriais išraiškos naudojamos, kaip priemonės veikti ar sąveikauti³⁹. Todėl svarbu išaiškinti kaip ideologija sąveikoje su metafora funkcionuoja, teikdamos nurodymus veikti visuomenės nariams.

Metaforos reikšmė auginant kalbą ir žinojimą, profesorius J. Charterio-Blacko manymu, yra centrinė⁴⁰. Tyrėjas A. Goatly pabrėžia, jog sankcionuotas ar legitimizuotas žinojimas per diskursą ir kalbą dažniausiai įgyja objektyvius „sveiko proto“ (angl. k. common sense) išraišką. Jo nuomone, taip pasireiškia paslėptos latentinės ideologijos veikimas, kuris dėl kalbos įtakos mūsų mąstymui ir realybės suvokimui yra labiausiai galingas⁴¹. Taigi kalba yra kategorizuota, pilna *common sense* išraiškų, kurių nepastebime.

Kasdieniam mąstyme ideologizuotas tekstas yra kuriamas suvokėjui nebeatpažįstamomis metaforomis. A. Goatly teigimu, konvencionalios metaforos negriauna mūsų suvokimo ar veikimo modelių, kadangi jos jau pasiekė konstravimo, conceptualizavimo ir sąveikos su realybe statusą mums priimtiniu būdu. To įrodymu tyrėjas A. Goatly laiko, konvencionalią metaforą *buy*, kurios reikšmė *accept, agree with*, kai kalbama apie ginčą (pvz., *I don't buy that*). Taigi idėjos ir įsitikinimai suprantami kaip prekės, kurias pasirenkame ir tarsi apsiperkame, vadovaudamiesi mūsų poreikiais ir troškimais. *Buy* tapo dabartine priemone, „įdarbinama“ perteikti latentinę ideologiją⁴². Taigi šis

³⁶ Louis P. Althusser, „Ideology and Ideological State Apparatuses.“ „Lenin and Philosophy“ and Other Essays, 1970. <<http://www.marxists.org/reference/archive/althusser/1970/ideology.htm>> [Žiūrėta 2017 10 10].

³⁷ John B. Thompson, *Studies in the Theory of Ideology*. Berkeley: University of California Press, 1984, 200.

³⁸ Michel Foucault, *Disciplinuoti ir bausti. Kalėjimo gimimas*. Vilnius: Baltos lankos, 1998, 37.

³⁹ Thompson, *Studies in the Theory of Ideology*, 2.

⁴⁰ Charteris-Black, *Corpus Approaches to Critical Metaphor*, 3.

⁴¹ Goatly, *Washing the Brain – Metaphor and Hidden Ideology*, 27.

⁴² Ten pat, 28.

metaforinis pavyzdys atspindi kapitalistinės ideologijos vertybes, o jas apibūdinančios metaforos nesąmoningai vartojamos kasdieninėje kalboje ir tapusios natūraliu mąstymo ir veikimo būdu.

Atkreipiame dėmesį, jog profesorė J. Cibulskienė, tirdama konceptualiąsias metaforas politiniame rinkiminių kampanijų Lietuvos ir Didžiosios Britanijos diskursuose, prieina prie išvados, jog vartojama konceptualioji metafora ir jos turinys, t. y. koku turiniu ji yra „užpildoma“, priklauso daugelio aplinkybių tame tarpe ideologinių nuostatų.⁴³ Todėl keičiantis vyraujančiai ideologijai, metaforos turinys yra kintantis.

Politinių ir ekonominių ideologijų konstravime, mokslininkų G. Lakoffo ir M. Johnsono nuomone, skirtingai nei bet kokiame kitame diskurse, metaforų vaidmuo ypač svarbus, kadangi jos konstruoja žmonių gyvenimus⁴⁴. Politinių ir ekonominių ideologijų kūrimui ypač pasitarnauja metaforoms būdinga paslėpimo funkcija, kuri filosofo G. Lakoffo teigimu, „[...] apriboja tai ką mes pastebime, pabrėžia ką matome ir pateikia tik dalį nuoseklios apmąstomos struktūros“⁴⁵ Pavyzdžiui, kapitalistinėje ar socialistinėje ideologijoje konceptualiosios metaforos *darbas yra išteklius* veikimas pasireiškia kalbėjimu apie darbą kaip apie natūralius išteklius arba prekę, vartojant sąnaudų ir pasiūlos terminus, tačiau apskritai nesvarstant prasmingo darbo ir dehumanizuojančio darbo. Šiuo atveju pigų darbą suvokiame teigiamai, todėl mažiname darbo sąnaudas, o dėl to gali būti išnaudojami žmonės. Minėti ekonominiai neutraliai skabantys teiginiai nuslepia dalį realybės.⁴⁶ Tyrėjai baiminasi, jog politinėje ir ekonominėje sistemoje, vertinant tai, ką metaforos paslepia, tai gali vesti į žmogaus degradaciją.⁴⁷ Metaforai fokusuojant dėmesį į vieno koncepto aspektus, tačiau tuo pačiu metu paslepiant kitus, nesuderinamus su ta metafora, realybės negalima suvokti pažodžiui. Metafora tampa parankiu ideologiniu įrankiu, nuslepiančiu žalingus ideologinius aspektus, sukeliančius neigiamas pasekmes visuomenėje.

Metaforizavimo sistema ne tik paslepia tam tikrus ideologinius aspektus, tačiau išaukština ir atvirai legitimizuoja. Tarpkultūrinės komunikacijos profesorius A. Musolffas knyga „Metafora, tauta ir holokaustas“ skyrė antisemitinės metaforų sistemos nacių ideologiniame diskurse išsamiams tyrimams. Jo tyrimas atskleidė, jog Hitlerio kalbose, knygoje, nacių straipsniuose žiniasklaidoje ši sistema kuriama per *kūnas – valstybė* ir *žydai – parazitai* metaforas. Kuriamas kūno-parazito scenarijus siūlė vienintelį parazito plitimo sustabdymo ir ligos gydymo būdą – ligos agento sunaikinimą, žydų genocidą. Taigi, žydų kaip „parazitų rasės“ genocidas pateisinamas bei naudojama kaip priemonė „vokiečių tautos kūno išgelbėjimui“. Visuomenėje šios metaforos buvo

---

⁴³ Cibulskienė, 156.

⁴⁴ Lakoff, *Metaphors We Live by*, 237.

⁴⁵ George Lakoff, „Metaphor and War: The Metaphor System Used to Justify War in the Gulf (Part 2 of 2).“ *Viet Nam Generation Journal and Newsletter*, 3(3), 1991. <http://www2.iath.virginia.edu/sixties/HTML_docs/Texts/Scholarly/Lakoff_Gulf_Metaphor_2.html> [Žiūrėta 2017 11 01].

⁴⁶ Lakoff, *Metaphors We Live by*, 238.

⁴⁷ Ten pat, 237.

suvokiamos kaip „pažodinis“ genocido planas⁴⁸. *Parazito sunaikinimo* metafora diskurse vaidino centrinį vaidmenį apibrėžiant, paaiškinant, pateisinant nacių politiką žydu klausimu, o „metaforos scenarijus skatinantis genocidą buvo integruotas į sistemingai deformuotą diskursą, kuris Europos žydų (įskaitant ir kitas grupes) žudymą traktavo kaip „atvirą paslaptį“.⁴⁹ Profesorius A. Musolfo nuomone, šis istorinis rasistinis vaizdavimas su pražūtingomis holokausto pasekmėmis turi būti įspėjimu ateities metaforos naudojime, nes JAV politikų kalbose apie karą prieš terorizmą, teroristai metaforomis vaizduojami kaip parazitai⁵⁰.

Taigi ideologija, kaip sistemiškai organizuota tam tikro požiūrio, vertybių realybės reprezentacija, kuriama per kognityvinę patirtį, savaime nėra bloga ar gera bei gali varijuoti, priklausomai nuo socialinio subjekto įsitikinimų, požiūrių ir vertybių. Tačiau vyraujanti ideologija yra priklausoma nuo galios pozicijoje esančio subjekto produkuojamo žinojimo, kuris tarnauja kaip nepastebimas nurodymas veikti. Tyrėjai sutaria dėl metaforos svarbaus vaidmens kuriant pasaulio reprezentacijas ir žinojimą, o ideologizuotas tekstas yra kuriamas suvokėjui nebeatpažįstamomis metaforomis, kurių turinys priklauso nuo visuomenėje vyraujančios ideologijos. Metaforos santykyje su ideologija veikia nepastebimai, latentiskai perteikdamos ideologines vertybes ir yra tapusios natūraliu mąstymo būdu, todėl formuoja ir daro nesąmoningą įtaką žmonių įsitikinimams, požiūriams ir veiksams. Metafora ideologijai ypač paranki dėl jos funkcijos paslėpti arba išaukštinti tam tikrus ideologinius aspektus, tačiau tai ypač reikšminga politiniame diskurse, kuriame konstruojami žmonių gyvenimai. Tyrėjai įspėja, jog metaforoms suteikiant tam tikros socialinės grupės diskriminacijos galią ar perteikiant tik dalį socialinės realybės, ji gali vesti į pražūtingas pasekmes visuomenėje. Todėl žiniasklaidos tektais kuriamos realybės negalima suprasti pažodžiui, ypač svarbu į metaforas žvelgti kritiškai ir įvertinti tikrąsias už jos slypinčias intencijas.

1.3. Metaforos vaidmuo žiniasklaidos politinio diskurso formavime

Metaforos būdamos nesąmoningais kognityviniais konstruktais skverbiasi į politinių lyderių, „paprastų“ politikų kalbą ir atspindi jų politines nuostatas, išduoda jų tikruosius siekius bei realizavimo būdus. Profesorius J. Charterio-Blacko nuomone, siekiant išreikšti įsitikinimų sistemą, taip pat socialinių tikslų komunikaciją, įtikinėjimo svarba visų tipų politiniame diskurse, neabejotinai veda į platų ir atvirą metaforų naudojimą⁵¹. Taigi metaforų naudojimas politiniame diskurse yra neišvengimas.

Politiniame diskurse metaforizavimas ypač parankus, kadangi, kaip teigia profesorė J. Cibulskienė, metaforos „[...] supaprastina politinius įvykius ir daro juos suprantamus žmonėms, jos

⁴⁸ Andreas Musolf, *Metaphor, Nation and the Holocaust*. New York: Routledge, 2010, 138-145.

⁴⁹ Ten pat, 141.

⁵⁰ Ten pat, 17.

⁵¹ Charteris-Black, *Corpus Approaches to Critical Metaphor*, 67.

gali pažadinti suvokėjo sąmonėje glūdinčias simbolines reprezentacijas [...]“⁵². Tačiau metaforos ne tik simplifikuoja politinių įvykių suvokimą, bet daro didelę įtaką pasitikėjimui politiniu lyderiu, jo siūlomomis pasaulio reprezentacijoms. Mokslininko J. Charterio-Blacko įsitikinimu, metaforos per racionalius argumentus tarnauja įtikinant politiko „mąstymo teisingumu“, o per emocinę įtaką, pvz., empatiją, humorą arba iššaukiant baimės ar neapykantos jausmus patvirtina jo intencijų teisingumą – vadinamąjį „skambėjimo teisingumą“⁵³. Taigi, politiniame diskurse naudojamos metaforos, ne tik palengvina įvykių suvokimo procesą, bet naudojant įtikinėjimo logines ir emocines formas, suteikia pasitikėjimo politiku ir jo įvykių reprezentacijomis, legitimizuoja jo veikimą ar neveikimą.

Politinio Krymo konflikto tiriamame diskurse apstu įvairių politikų pasisakymų, siekiančių įtikinti savu pasaulio reprezentacijų teisingumu. Todėl tiriamojo darbo metaforų tyrimą galima įvardyti kaip politinio diskurso analizę, nes tyrimo tikslas plačiąja prasme yra atskleisti ir aprašyti, kaip metaforiškai reprezentuojami, suvokiami Krymo konflikto dalyviai politinio konflikto kontekste.

Metaforos empiriniai tyrimai politiniame diskurse susilaukia vis didesnio mokslininkų dėmesio. Ypač tiriamajam darbui aktualūs tyrimai, susiję su konceptualiosios metaforos tyrinėjimais politiniame diskurse, kur ji suvokiama kaip ideologinė priemonė, skirta paveikti ir įtikinti žmones bei jais manipuliuoti. Mokslininkų A. Goatly, A. Musolffo, J. Cibulskienės šia kryptimi atliktus išsamius tyrimus jau aptarėme ankstesniame poskyryje. Kadangi tiriamajame darbe siekiame išsiaiškinti Krymo konflikto šalių reprezentacijas konflikto kontekste, tiriamajam darbui ne ką mažiau svarbesni politinio diskurso tyrimai susiję su konfliktine arba karine situacija. Šia kryptimi išsamiai tyrinėjo mokslininkai G. Lakoffas, J. Charteris-Blackas.

Metaforos, kaip įtikinėjimo įrankio panaudojimą politiniame diskurse, iliustruoja tyrėjo G. Lakoffo atliktas metaforų tyrimas politikų kalbose, siekiant pateisinti karą Irake Persų įlankoje prieš JAV rinkėjus. Nors pati metaforinė mintis savaime nėra nei bloga nei gera, G. Lakoffas įsitikinęs, jog šios metaforos turėjo didelę įtaką svarstymuose prieš JAV skelbiant karą Irakui. Tyrėjas pabrėžia, jog metaforinis situacijos suvokimas funkcionuoja dviejuose srityse. Pirmiausia, egzistuoja plačiai paplitusi, santykinai fiksuota metaforų struktūra mąstyme. Pavyzdžiui, sprendimas ar skelbti karą gali būti matomas, kaip tam tikra forma sąnaudų – naudos analizė, kurioje karas yra pateisinamas kai įsitraukimo į karą sąnaudos yra mažesnės, nei nedalyvavimo kare sąnaudos. Antra, yra metaforinių apibrėžimų rinkinys (pavyzdžiui, apibrėžiant „sąnaudas“) paslepia realybę žalingu būdu, tačiau leidžia tokią metaforą pritaikyti konkrečiai situacijai. Be to, siekiant karą pateisinti morališkai, kaip kovą dėl teisingo karo, naudojamas pasakos struktūra, kurioje metaforiškais pasisakymais

---

⁵² Cibulskienė, 157.

⁵³ Jonathan Charteris-Black, *Politicians and Rhetoric. The Persuasive Power of Metaphor*. 2 leid. Hampshire: Palgrave Macmillan, 2011, 15.

apibrėžiami auka, piktadarys, herojus ir nusikaltimas. Persijos įlankos karo atveju, naudojant skirtingus savigynos ir gelbėjimo scenarijus JAV priskiriamos herojaus referencijos, Irakui – kaip piktadario ⁵⁴

Profesorius J. Charteris-Blackas tirdamas Antrojo pasaulinio karo Didžiojo Britanijos pirmininko Vinstono Čerčilio kalbas prieina teigia, jog metafora buvo ypač svarbi V. Čerčilio kalbose kuriant herojinio mito naratyvą, kuriame Didžioji Britanija ir jos sąjungininkai konstruojami kaip gėrio jėgos, o Vokietija – blogio jėga. Diskurso analizė parodė, jog metaforinė personifikacija *tauta yra žmogus* naudojama kuriant naratyvą, kuriame Didžioji Britanija įgavo kario (konceptualioji metafora *Britanija yra herojus*), Vokietija piktadario arba monstro (konceptualioji metafora *Vokietija yra piktadarys*), o Prancūzija nekaltos aukos referencijas. Tyrėjas pabrėžia, jog šios metaforos buvo naudojamos tikslingai. V. Čerčilio mitinis metaforos naudojimas turėjo tikslą kovoti su mitinėmis Hitlerio jėgomis, kurias Vokietijoje pažadino Hitlerio oratorystė, kai tuo metu Europos šalių bendruomenė buvo susiskaldžiusi. Naudojamomis metaforos visų pirma buvo siekiama įtikinti Didžiosios Britanijos teisingumu ir teisingų intencijų turėjimu – kova reprezentuojama kaip kova už civilizaciją ir žmoniją apskritai, o Hitlerio kalbose – metaforos naudojamos konkrečių politinių argumentų reiškimui ir teisingumo įrodymui. Prieinama prie išvados, jog analizuojamame diskurse ideologinėje kovoje metafora pasitelkiama kaip ginklas apibrėžiant mūsų ribas, kuriuose konkuruoja naratyvai su besivaržančiomis metaforų sistemomis skirtomis vienyti ir motyvuoti visuomenę⁵⁵. Be to, tyrėjas atkreipia dėmesį, jog šiame kontekste ideologiškai naudojama personifikacija, siekiant socialines grupes susieti su teigiamai vertinamomis herojiškomis žmogaus savybėmis (pavyzdžiui, drąsa, ryžtingumu) ir atvirkščiai siekiant pavaizduoti neigiamai – su niekšiškomis savybėmis (pavyzdžiui, bailumas, klasingumas)⁵⁶. Taigi metaforinis vaizdavimas, tame tarpe ideologiškai angažuotų personifikacijų vartojimas, per „teisingą“ politinio mito naratyvą, suteikia pozityvius ar negatyvius vertinimus ir leidžia suvokti ideologinius skirtumus ir morališkai pateisina politikų veiksmus, siekiant visuomenę apsaugoti nuo blogio.

Tiriamąo Krymo konflikto diskurso komunikacija vykdoma žiniasklaidos priemonėmis, o jų tekstai skirti masinėms auditorijoms. Medijų ir komunikacijos srities profesorės Lilie Chouliaraki teigimu, laikraščių naujienomis pateikiamos įtakingos žinios, kurios karinės situacijos atveju įtvirtina karo legitimumą ir kartu naujos pasaulio vizijos legitimumą⁵⁷. Todėl neabejotinai karo, konfliktinės situacijos atveju, žiniasklaidos vaidmuo ypač svarbus, siekiant formuoti, modifikuoti arba patvirtinti

---

⁵⁴ George Lakoff, „Metaphor and War: The Metaphor System Used to Justify War in the Gulf (Part 1 of 2).“ *Viet Nam Generation Journal and Newsletter*, 3(3), 1991. <http://www2.iath.virginia.edu/sixties/HTML_docs/Texts/Scholarly/Lakoff_Gulf_Metaphor_1.html> [Žiūrėta 2017 11 01].

⁵⁵ Charteris-Black, *Politicians and Rhetoric*, 77-78.

⁵⁶ Ten pat, 61-62.

⁵⁷ Lilie Chouliaraki, „Legitimacy and Community in Iraq War discourses.“ Kn. L. Chouliaraki (sud.), *The Soft Power of War*. Amsterdam: John Benjamins Publishing, 2007, 2.

žinios suvokėjo pasaulio viziją ar turimas ideologines nuostatas, o tam naudojamos metaforos. Todėl šiame kontekste ypač svarbios tampa konceptualiųjų metaforų naudojimo ypatybės masinėse medijose. Neabejotinai, metaforos įtikinamoji funkcija, įtaka kognityviniams procesams daro metaforų naudojimą ne tik nesąmoningą, bet patrauklų žurnalistams ar žiniasklaidos tekstų redaktoriams. Metaforos patrauklumą lemia lengvas įsimenamumas, todėl jomis gali būti reiškiamos įsimintinos ar cituotinos frazės, kurios medijų komunikacijoje vadinamos *garsinėmis citatomis* (angl. k. *sound bite*). Šio citatos yra „talpios“, t. y. geba sutrumpinti didelę mintį, ją išreiškiant mažu žodžių kiekiu.⁵⁸ Tačiau spausdintų žiniasklaidos priemonių vartojamos metaforos, turi tam tikrų ypatybių. Profesorius J. Charteris-Blackas teigia, jog metaforos pasirinkimas yra lemiamas naujienos žinomumo, susidomėjimo ir prieinamumo kriterijais, taip pat tikslinės skaitytojų grupės metaforų supratimo kompetencijos. Pavyzdžiui, nėra tikslinga vartoti metaforas, kurios yra per daug sudėtingos arba reikalauja interpretacijos, nes panašu, jog šios metaforos sumažins naujienos skaitomumą ir skaitytojų susidomėjimo lygį⁵⁹. Akivaizdu, jog šie minėti kriterijai lemia žiniasklaidos priemonės perkamumo, skaitomumo rodiklius, todėl vartojamos metaforos, lengvai įsimenamos, mažiau sudėtingos, suvokiamos platesnei auditorijai, tačiau tai nereiškia, jog jų naudojime nėra ideologinės motyvacijos.

Kaip jau anksčiau įrodėme, metaforos suaugusios su kasdiene kalbos raiška ir nesąmoningais kognityviniais procesais. Metaforos vartojimas yra neatskiriamas nuo jos įtikinėjimo funkcijos, siekiant daryti poveikį nuomonėms ir vertinimams. Politiniame diskurse naudojamos metaforos, ne tik palengvina įvykių suvokimo procesą, bet naudojant įtikinėjimo logines ir emocines formas, suteikia pasitikėjimo politiku ir jo įvykių reprezentacijomis, legitimizuoja jo veikimą ar neveikimą. Tyrėjai sutinka, politiniame diskurse, siekiant morališkai pateisinti karą ir gauti žmonių pritarimą, naudojama metaforiška pasakos struktūra arba „teisingo“ politinio mito naratyvas, kuris suteikia pozityvius ar negatyvius vertinimus ir leidžia suvokti ideologinius skirtumus ir morališkai pateisina politikų veiksmus, siekiant visuomenę apsaugoti nuo blogio. Šiame kontekste, personifikacijai tenka svarbus vaidmuo, ji įdarbinama ideologiškai. Be to, karinės ar konfliktinės situacijos metu žiniasklaidos vaidmuo tampa ypač svarbus, nes ji naujienomis įtvirtina karo legitimumą ir naudodama metaforas, daro įtaką žinios suvokėjo pasaulio vizijai ar ideologinėms nuostatoms. Nors spausdintos žiniasklaidos priemonių naujienose vartojamos metaforos turi ypatumų – lengvai įsimenamos, mažiau sudėtingos, suvokiamos platesnei auditorijai, tačiau jos ideologiškai motyvuotos.

---

⁵⁸ Charteris-Black, *Politicians and Rhetoric*, 9.

⁵⁹ Charteris-Black, *Corpus Approaches to Critical Metaphor*, 115-116.

1.4. Kritinis metaforų analizės metodas

Magistro darbo tyrimo objektas yra vyraujančios konceptualiosios metaforos, reprezentuojančios Krymo konflikto dalyvius ir suinteresuotas šalis, ir jų raiška, ideologinė motyvacija, analizuojamose Lietuvos ir Rusijos žiniasklaidos priemonių tekstuose Krymo konflikto diskurse. Šio skirsnio tikslas yra pristatyti metodą, naudojamą empirinio tyrimo duomenų analizei.

Tyrimui taikomas profesoriaus J. Charterio-Blacko kritinės metaforos analizės metodas, sujungiantis kognityvinius metaforos tyrimus ir kritinio diskurso analizę. Profesoriaus teigimu, kritinės metaforos analizės metodas, tai būdas atskleisti pagrindines ideologijas, požiūrius ir įsitikinimus, todėl yra reikšminga priemonė padedanti suvokti daugiau apie kompleksinius santykius tarp kalbos, minties ir socialinio konteksto⁶⁰. Šis metodas ypač parankus mūsų tyrimui siekiant atskleisti Krymo konflikto dalyvių (Ukrainos, Rusijos, Krymo) ir suinteresuotų šalių (Lietuvos, ES) reprezentacijų ideologinius skirtumus ar panašumus. Vadovaujantis šiuo metodu galime išskirti tris analizės stadijas:

Pirmoji stadija – identifikavimas. Šios etapo metu identifikuojami metaforiniai pasisakymai iš pirmojo tyrimo etapo metu tekste nustatytų pasisakymų. J. Charteris-Blackas pabrėžia, jog bet koks žodis gali būti metafora jei kontekstas jį tokiu padaro ir jei kalbėtojas turi intenciją jį tokiu padaryti⁶¹. Todėl šioje stadijoje tiriami tekstyno kontekstai nustatant pasisakymas, žodžio naudojimas yra metaforiškas ar tiesioginis.

Antroji stadija – interpretavimas. Šios stadijos metu identifikuoti metaforiniai pasisakymai siejami su konceptualiosiomis metaforomis, t. y. peržengus lingvistinį lygmenį suskirstyti juos pagal mąstymą. Vadinasi, nustatomi teminiai elementai, kurie pasikartoja dažniausiai, o jų vartojimas yra motyvuotas metaforinio koncepto. Metaforiniais pasakymais yra konstruojamos Krymo konflikto dalyvių reprezentacijos, kurios parodo konceptualiosios metaforos buvimą mūsų sąmonėje.

Trečioji stadija – aiškinimas. Metafora suprantama kaip įtikinėjimo ir vertinimų perteikimo įrankis, todėl tekstuose įsteigia ideologiją. J. Charterio-Blacko teigimu, „[...] kritinės metaforos analizė leidžia mums identifikuoti, kokios metaforos yra pasirenkamos, ir paaiškinti, kodėl šios metaforos pasirenkamos“⁶². Šios stadijos metu mėginsime pažvelgti, kokios ir kodėl metaforos yra pasirenkamos, kalbant ir mąstant apie Krymo konflikto šalių reprezentacijas.

1.5. Empirinio tyrimo pagrindiniai duomenys ir jų atrankos metodika

Šio skyriaus tikslas pristatyti straipsnių naujienų, naudojamų empiriniame tyrime, duomenis. Sieksime apibrėžti straipsnių naujienų atrankos kriterijus bei pateikti analizuojamų žiniasklaidos

---

⁶⁰ Charteris-Black, *Corpus Approaches to Critical Metaphor*, 34-51.

⁶¹ Ten pat, 35.

⁶² Ten pat, 28.

priemonių apžvalgą. Siekiant išsiaiškinti, kaip tyrimo objektas – Krymo konflikto šalys – yra reprezentuojamos rusakalbėje Lietuvos ir Rusijos žiniasklaidoje, vadovaujantis anksčiau pateiktais teoriniais samprotavimais, empiriniame tyrime naudosime naujienų tekstus iš dviejų žiniasklaidos priemonių: „Obzor“ (rus. k. «Обзор»), „Rossijskaja gazeta“ (rus. k. «Российская Газета»).

Analizei pasirinktas populiarus išimtinai Lietuvos rusakalbei skaitytojų auditorijai skirtas laikraštis „Obzor“, nušviečiantis politikos, kultūros ir visuomeninio gyvenimo aktualijas. Tai privataus kapitalo nacionalinio lygmens laikraštis, pasiekiantis skaitytoją visoje Lietuvoje, spausdinamas vieną kartą per savaitę⁶³. Taip pat laikraštis prisitaikė ir prie interneto, suteikdamas patogią skaitymo platformą (www.obzor.lt), kurioje talpinami spausdintoje laikraščio versijoje publikuoti straipsniai. Nors spaudos populiarumas tendencingai mažėja, tačiau 2014 m. Lietuvoje popierinę spaudą vidutiniškai skaitė 69 proc. Lietuvos gyventojų⁶⁴. Laikraštis sulaukė ypač daug Lietuvos visuomenės dėmesio, kai Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas šį laikraštį įvardino Rusijos įtakos instrumentu, 2014 m. naudotą „įgyvendinant informacinės ir ideologinės politikos uždavinius Lietuvoje“⁶⁵.

Šios Lietuvos rusakalbės žiniasklaidos priemonės pasirinkimą lėmė laikraščio tiražas Lietuvoje. Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos 2014 m. I pusmečio duomenimis⁶⁶, laikraščio „Obzor“ tiražas siekė 19,7 tūkst. egzempliorių. Pastebėtina, jog šio laikraščio konkurento savaitraščio „Litovskij kurjer“ (rus. k. «Литовский курьер») tiražas⁶⁷ nėra atskleidžiamas, todėl Viešosios informacijos rengėjų ir skleidėjų duomenų bazės duomenys leidžia tyrėjams laikraštį „Obzor“ įvardinti, kaip didžiausią tiražą turintį laikraštį Lietuvoje, skirtą išimtinai rusakalbei auditorijai. Atkreiptinas dėmesys, jog tyrėja daro prielaidą, jog šios žiniasklaidos priemonės tiražo skaičius atitinka skaitytojų auditorijos mastą. Be to, Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamento išvadose pabrėžiama, jog Krymo konflikto politinių įvykių kontekste, Lietuvos rusakalbė žiniasklaida neturi savarankiškos pozicijos, siekia pateisinti agresyvią Rusijos politiką, todėl slopina skaitytojo kritišką informacijos vertinimą⁶⁸. Tai tyrėjų nuomone, leidžia suabejoti privataus laikraščio „Obzor“ nepriklausomumu ir taip pat lėmė šio laikraščio pasirinkimą.

Analizei pasirinktas laikraštis „Rossijskaja gazeta“ yra Rusijos Federacijos vyriausybei priklausantis laikraštis, leidžiamas nuo 1990-ųjų⁶⁹. Šis valstybinis nacionalinio lygmens dienraštis ne tik rašo politikos, visuomeninio gyvenimo aktualijų temomis, tačiau ir publikuoja Rusijos valstybinių

⁶³ obzor.lt, «O газете Обзор.» 2013. <<https://www.obzor.lt/newspaper/about/>> [Žiūrėta 2017 10 06].

⁶⁴ TNS LT, „Metinė žiniasklaidos tyrimų apžvalga 2014.“ 2015. <<http://www.tns.lt/lt/top/paslaugos/ziniasklaidos-auditoriju-tyrimai/metine-ziniasklaidos-tyrimu-apzvalga/>> [Žiūrėta 2017 09 01].

⁶⁵ Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas, 11.

⁶⁶ Lietuvos Respublikos kultūros ministerija, „Viešosios informacijos rengėjų ir skleidėjų duomenų bazė.“ 2014. <<http://www.old.lrkmlt.lt/leidb/lt/lldb.html>> [Žiūrėta 2017 12 20].

⁶⁷ Lietuvos Respublikos kultūros ministerija.

⁶⁸ Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas, 11-12.

⁶⁹ rg.ru, „About the Newspaper.“ <<https://rg.ru/about/>> [Žiūrėta 2017 10 06].

institucijų oficialius teisės aktus, jų komentarus. Laikraštis leidžiamas 5 kartus per savaitę ir pasiekia rusų skaitytoją visoje Rusijos Federacijos teritorijoje. Taip pat laikraštis internetinę skaitymo platformą (www.rg.ru), kurioje skelbiami laikraštyje publikuoti straipsniai. Šios Rusijos žiniasklaidos priemonės pasirinkimą lėmė, jo populiarumo rodikliai. Vadovaujantis TNS Rusijos 2013 m. gruodžio – 2014 m. liepos mėnesių periodo duomenimis⁷⁰, tai trečias pagal skaitomumą Rusijos nacionalinis dienraštis. Be to, šio laikraščio svarbą patvirtina tyrėjas Markus Soldneris, teigdamas, jog nacionaliniu mastu reikšminga ir politiškai angažuoto turinio valstybės kontroliuojama žiniasklaidos priemonė yra galingas politinį įrankis politiniame kare⁷¹. Todėl darome prielaidą, jog laikraščio „Rossijskaja gazeta“ turinys atspindi oficialią Rusijos poziciją politiniame Krymo diskurse.

Pastebėtina, jog analizuojamų laikraščių tekstų duomenų atrankos metodologiją nulėmė naujienos publicistinis stilius ir tekste vartojami žodžiai «Крым» (liet. k. Krymas), «крымский» (liet. k. krymietiškas), kaitomais įvairiais linksniais, nurodantys straipsnio temos kategoriją. Pažymime, humanitarinių mokslų profesorės Audronės Bitinienės nuomone, publicistinių tekstų paskirtis yra ne tik konstatuoti konkrečius visuomenės gyvenimo faktus, bet ir paveikti, įtikinti skaitytoją, atspindinti subjektyvų autoriaus požiūrį į informaciją⁷². Šis subjektyvusis publicistinio straipsnio elementas, mums ypač parankus, analizuojant Lietuvos ir Rusijos laikraščių ideologinius panašumus ar skirtumus.

Pagal aukščiau nurodytus atrankos kriterijus į analizuojamų naujienų lauką pateko tekstai periodu nuo 2014 m. vasario 27 d., kai pasirodė pirmosios publikacijos Krymo konflikto tema Lietuvos rusakalbėje žiniasklaidoje, iki 2014 m. kovo 19 d. (kadangi „Obzor“ vienas numeris apima 7 dienų periodą), Krymo autonominės respublikos premjerui Sergejumi Aksionovu ir Rusijos prezidentui V. Putinui kovo 18 d. pasirašius sutartį dėl Krymo prisijungimo prie Rusijos Federacijos ir Krymo konfliktui perėjus į „karinę stadiją“⁷³. Vadovaujantis aukščiau apibrėžtais atrankos kriterijais, į empirinio tyrimo analizės lauką iš viso pateko 144 publicistiniai tekstai: laikraščio „Obzor“ – 30, „Rossijskaja gazeta“ – 114.

Pažymime, jog rusakalbių žiniasklaidos priemonių tekstų atranka vykdoma oficialiose „Obzor“, „Rossijskaja gazeta“ internetinėse platformose (www.obzor.lt, www.rg.ru), kuriose pateikiamos laikraščių spausdintų numerių internetiniai variantai. Internetiniu laikraščio variantu naudojoms, siekiant išvengti sunkumų, vėlavimo ir išlaidų, patiriamų naudojant tiek Lietuvoje, tiek Rusijoje spausdintą versiją.

---

⁷⁰ TNS Russia, „Измерение аудитории СМИ.“ 2014. <<http://www.tns-global.ru/services/media/media-audience/press/description/>> [Žiūrėta 2017 11 01].

⁷¹ Markus Soldner, „Political Capitalism and the Russian Media.“ Kn. Stephen White (sud.), *Media, Culture and Society in Putin's Russia*. New York: Palgrave Macmillan, 2008, 168.

⁷² Audronė Bitinienė, *Publicistinis stilius*. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla, 2007, 12.

⁷³ Irt.lt, „V. Putinui pasirašius sutartį dėl Krymo prijungimo prie Rusijos konfliktas pereina į „karinę stadiją.“ 2014. <http://www.irt.lt/naujienos/pasaulyje/3/38764/v._putinui_pasirasius_sutarti_del_krymo_prijungimo_prie_rusijos_konfliktas_pereina_i_karine_stadija_> [Žiūrėta 2017 09 28].

Atkreiptinas dėmesys, jog internetinė laikraščio versija, palyginus su spausdinta laikraščio versija, turi tam tikrų skirtumų. Multimodalinė elektroninių medijų prigimtis suteikia galimybę internetiniuose laikraščiuose pateikti internetines nuorodas, siejančias publikacijas su kitomis susijusiomis temomis; taip pat galimybę pateikti daugiau su publikacijos tema susijusių iliustracijų, pvz. nuotraukų galerijos, audiovizualinė medžiaga. Kadangi prie atrankos kriterijus atitinkančių tekstų internetiniuose tinklapiuose nurodomos spausdintų laikraščių „Obzor“, „Rossijskaja gazeta“ versijos, todėl manome, jog multimodalinės internetinio tinklapio savybės neturėtų daryti įtakos empirinio tyrimo rezultatams, kadangi jis susijęs tik su lingvistiniu istorijos aspektu, naudojamais verbaliniais simboliais. Tikslinga paminėti, jog vizualus tekstas, t. y. fotografijos, karikatūros, audiovizualinė medžiaga, Krymo konflikto tematika nėra analizuojami. Be to, neturime pagrindo tikėtis, jog internetinės laikraščio versijos atspindėtų skirtingą diskursą ar ideologijas nei spausdintoje laikraščio versijoje, kadangi jos leidžiamos tos pačios institucijos bei to paties redakcinio kolektyvo.

Taigi toliau darbe bus aptariamos laikraščių „Obzor“ ir „Rossijskaja gazeta“ publicistiniuose tekstuose, atitinkančiuose nurodytus atrankos kriterijus, nustatytos vyraujančios konceptualiosios metaforos, reprezentuojančios Krymo konflikto dalyvius ir suinteresuotas šalis. Bus pateikta konceptualiųjų metaforų analizė, paaiškinti jų ypatumai bei siekiama paaiškinti kaip konceptualiųjų metaforų išraiškų visuma atspindi konflikto dalyvių ir suinteresuotų šalių reprezentacijų ideologinius bendrumus arba skirtumus, kaip jos reprezentuoja vieną ar kitą ideologiją.

2. Krymo konflikto diskurso dalyvių ir suinteresuotų šalių konceptualiosios metaforos

Dėl metaforos retorinės ir ideologinės dimensijos, metaforos atlieka svarbų vaidmenį formuojant ir darant įtaką žmonių įsitikinimams, požiūriams ir veiksams. Todėl metaforos turi potencialą konstruoti pasaulio reprezentacijas, kurios veikia žmonių supratimą apie politinius įvykius. Metaforoms paslepiant ar išaukštinant tam tikrus ideologinius aspektus, konceptualiųjų metaforų tyrimas gali padėti suvokti konflikto šalių tikrąsias, o ne deklaruojamas idėjas.

Šioje darbo dalyje, vadovaujantis anksčiau pateiktais teoriniais samprotavimais, pateiksime konceptualiųjų metaforų, reprezentuojančių Krymo konflikto dalyvius ir suinteresuotas šalis, analizę. Analizuojant pagal anksčiau nurodytus publicistinių straipsnių atrankos kriterijus pasirinktus Lietuvos („Obzor“) ir Rusijos („Rassijskaja gazeta“) žiniasklaidos priemonių tekstus, pasitelkėme anksčiau aptartą J. Charterio-Blacko kritinės metaforos analizės metodą. Bus pateikta tiriamuoju laikotarpiu dažniau pasitaikiusių / vyraujančių konceptualiųjų metaforų, jų metaforizavimo ypatumų analizė. Be to, ideologiją suvokiant kaip tam tikro požiūrio, vertybių organizuotą realybės reprezentaciją, analizės metu bus atskleista kaip metaforų išraiškų visuma atspindi konflikto šalių reprezentacijų ideologinius bendrumus arba skirtumus, kaip jos reprezentuoja vieną ar kitą ideologiją. Išanalizavus anksčiau apibrėžtas kategorijas galiausiai, sieksime atsakyti į klausimą, ar

Lietuvos ir Rusijos rusakalbės žiniasklaidos metaforomis kuriamas Krymo konflikto diskursas sutampa ar nesutampa.

Suregistravus metaforinius pasakymus ir interpretavus konceptualiuosius atitikmenis, išskirta dvylika konceptualiųjų metaforų, kuriomis reprezentuojamos Krymo konflikto šalys.

1 lentelė. Konceptualiosios metaforos

Krymo konflikto dalyvio ar suinteresuotos šalies pavadinimas	Konceptualiosios metaforos laikraščio „Obzor“ tekstuose	Konceptualiosios metaforos laikraščio „Rassijskaja gazeta“ tekstuose
RUSIJA	<i>veikimas jėga, asmuo, veikiamas V. Putino</i>	<i>gynėja, stebėtoja</i>
UKRAINA	–	<i>objektas</i>
KRYMAS	–	<i>Rusijos dalis</i>
EUROSPOS SAJUNGA (ES)	<i>neveiklumas</i>	<i>veikimas jėga, pralaimėtoja, kognityvinis nepajėgumas / neįgalumas</i>
LIETUVA	<i>padėjėja, kovotoja</i>	–

Atkreipiame dėmesį, jog laikraščio „Obzor“ tekstuose neaptikome metaforinių pasisakymų reprezentuojančių Ukrainą ir Krymą, o laikraštyje „Rassijskaja gazeta“ – nėra metaforinių referencijų, skirtų išskirtinai Lietuvai, tačiau ji yra ES narė, todėl konceptualiosios metaforos, skirtos ES apibūdinimui, taip pat apibūdina ir Lietuvą. Atsižvelgiant į tai, Lietuvos Krymo konflikto diskursas, konceptualiųjų metaforų pagalba, atspindi siauresnį konflikto dalyvių ratą nei Rusijos diskurse.

Tolimesniuose poskyriuose pristatomos „Obzor“ ir „Rassijskaja gazeta“ žiniasklaidos tekstų konceptualiosios metaforos, reprezentuojančios Krymo konflikto dalyvius ir suinteresuotas šalis, jų raiškos tendencijos.

2.1. Konceptualiosios metaforos „Obzor“ laikraštyje

Analizuojamuose „Obzor“ laikraščio tekstuose Rusija personifikuojama konceptualiomis metaforomis, kurių galime išskirti kelias rūšis: *Rusija – veikimas jėga* ir *Rusija – asmuo, veikiamas V. Putino*.

Pirmiausia, Rusija personifikacijomis konceptualizuojama kaip asmuo, kurio veikimas pasireiškia galios demonstravimu, agresyviu elgesiu. Konceptualioji metafora *Rusija – veikimas jėga*,

priklauso KOVOS koncepto paradigmai. Pateikiami tropų pavyzdžiai, kuriuose Rusijos veikimas konflikte apibūdinamas jėgos terminais:

«[...] Россия осуществляет открытый захват суверенного государства и его инкорпорацию в свой состав.» (9)

«Европа оценивает ее действия в Крыму как открытую и brutальную агрессию [...]» (14)

«[...] Россия становится примером агрессии и демонстрирует силу практически против всех - одни против всех [...]» (8)

«Россия [...] напрямую вмешивается во внутренние дела Украины, вводя войска в Крым.» (2)

«Россия не отведет своих военных от Крыма и будет и в дальнейшем нагнетать волнения на Украине [...]» (11)

«[...] планы России идти дальше, не останавливаясь на Крыме.» (18)

Rusija personifikuojama esamojo laiko veiksmoždziais «осуществляет», «вмешивается», «становится», bendratis «идти» ir būsimojo laiko veiksmoždziais «не отведет», «будет нагнетать», «не останавливаясь», kurie gali būti suprantami kaip realų, aktyvų veikimą arba būsimą veikimą implikuojantys veiksmoždziai. Minėti veiksmoždziai pabrėžia gebėjimą ir ryžtingumą veikti ir nurodo Krymo okupacijos procesą, o po okupacijos – planuojamas veikimas Krymo inkorporacija į Rusijos sudėtį – aneksija. Rusijos veikimas pasireiškia veikimu jėga, pavyzdžiui, «агрессия» (14), «операция по оккупации» (28), «захват» (9), «инкорпорация» (9), «пример агрессии и демонстрирует силу» (8). Šie terminai turi neigiamas konotacijas. Be to, jie nurodo Rusijos veikimo jėga tikslą – Krymo okupaciją, kuri pagal tarptautinės teisės normas suprantama kaip svetimų pajėgų teritorijos kontrolė⁷⁴, o po jos sekančio žingsnio įgyvendinimą – aneksiją, suprantamą kaip okupuotos teritorijos nelegalią inkorporaciją į kitos valstybės teritoriją⁷⁵. Galime pastebėti, jog veikimu jėga, pasinaudojant Krymo okupacija, metaforomis «постимперские амбиции России» (8), «демонстрирует силу практически против всех – одни против всех» nurodoma, jog siekiama dar svarbesnio tikslo – laimėti pasaulinėje galios kovoje. Taigi neigiamame kontekste pateikiama tikslo metafora implikuojanti kovą dėl galios.

Nors analizuojamuose tekstuose neaptikome pavyzdžių, kuriais būtų nurodomas priešas, galime teigti, jog «демонстрирует силу» implikuoja veikimą prieš kažką. Kadangi Rusija yra personalizuota valstybė, ji dėl minėto tikslo įgyvendinimo veikia prieš kitas tarptautinės bendruomenės valstybes, tiek neutralias, tiek priešišškai nusiteikusias. Taigi Rusijos jėga veikimas dėl

⁷⁴ European Union Parliament Directorate-General for External Policies, „Occupation / Annexation of a Territory: Respect for International Humanitarian Law and Human Rights and Consistent EU Policy.“ 2015. <[http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EXPO_STU\(2015\)534995](http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EXPO_STU(2015)534995)> [Žiūrėta 2017 11 01].

⁷⁵ Ten pat.

galios įgijimo, supervalstybės statuso, įgyvendinamas veikimu jėga, pasinaudojant Krymo konfliktine situacija, o priešu laikoma bet kuri kita valstybė, nepriklausomai ar ji prieštarauja Rusijos tikslo įgyvendinimui, ar laikosi neutralios pozicijos dėl Rusijos veikimo Kryme. Pažymime, jog Rusijos veikimas jėga ir jo tikslas turi neigiamą atspalvį.

Svarbu paminėti, jog Rusijos veikimas jėga, tikslo siekimas pasireiškia «открыто и brutallyно». Epitetas «открыто» nurodo, jog Rusija nesislėpdama, pavyzdžiui, už gynėjos vaidmens, naudodamasi karinėmis pajėgomis faktiškai veikia, turėdama tikslą okupuoti Krymą. Taip pat epitetu «brutallyно» yra akcentuojamas smurtinis Rusijos veikimas. Pažymime, jog epitetas «открыто» turi neutralias konotacijas, tačiau vartojant kartu su epitetu «brutallyно», Rusijos atviras veikimas jėga turi neigiamą atspalvį.

Nors veikimo jėga Kryme įrodymai neginčijami, aptinkame kelis metaforinius pasisakymus, kuriais neigiamas bet koks Rusijos veikimas: «[...] отрицают что страна внесла свой вклад в рейды в Крыму. » (4), «[...] о возможной российской агрессии скрывается банальная «утка».» (10). Šiais metaforiniais pasisakymais kuriamas prieštaravimas tarp ankstesnių veikimo jėga metaforų, siekiant sudaryti įspūdį, jog kabėjimas apie Rusijos dalyvavimą ar veikimas jėga yra melas. Taigi Krymo konflikte Rusijos veikimas pasireiškia neslepiamais smurtiniais veiksmais, kurie turi neigiamas konotacijas, tačiau aptinkame pavydžių, kuriais siekiama paneigti Rusijos bet kokį veikimą Krymo konflikte.

Atkreipiame dėmesį, jog analizuojamame diskurse daug dėmesio skiriama jėgos naudojimo strategijai. Strategija reiškia bendrą kovos planą dėl išsikulto tikslo, o jos turėjimas yra teigiamas reiškinys. Rusijos jėgos naudojimo strategija – tai vienas iš veikimu jėga konceptualiųjų atitikmenų. Frazė «операция по оккупации» (28), metafora «сценарий, будет дирижироваться из Москвы» (29) nurodo, jog Rusijos veikimas orientuotas į ateitį ir yra planingas, o ne padrikas. Epitetai «подготовленная и хорошо продуманная» (28) okupacijos operacija, pabrėžia Rusijos gerą pasirengimą tikslo įgyvendinimui. Todėl Krymo okupacijos operacijai buvo ruošiasi iš anksto, numatant okupacijos strategiją, taktinius veiksmus tikslui pasiekti, pavyzdžiui, «наносятся целевые удары» (28). Taip pat galime numanyti, jog strategiškai buvo planuojami ir tolimesni žingsniai, t. y. okupuoto Krymo aneksija. Todėl galime daryti išvadą, jog jėgos panaudojimas vykdomas tikslingai ir maksimaliai išnaudojant turimus resursus. Taigi veikimas jėga vykdomas turint strategiją, naudojant taktinius veiksmus, taip pat numatant tolimesnius veiksmus – okupuotos teritorijos aneksiją, o tai parodoma kaip teigiamas reiškinys.

Išanalizavus *Rusija – veikimas jėga* metaforas „Obzor“ tekstuose, Rusijos veikimas personifikuojamas veiksmazodžiais, kurie nurodo vykdomą procesą – Krymo okupaciją ir būsimą veikimą – aneksiją. Jos veikimas pasireiškia veikimu jėga, metaforiniais pasisakymais siejamais su karo leksika. Taip pat akcentuojamas gebėjimas ir ryžtingumas veikti. Tačiau aptinkame tam

prieštaraujančių metaforinių pavyzdžių, kuriais siekiama paneigti Rusijos bet kokią veikimą Krymo konflikte. Kaip vertybė įvardinamas Rusijos veikimo jėga tikslas galios įgijimas, kuris įgyvendinamas išnaudojant Krymo konfliktinę situaciją, o priešas tiesiogiai nenurodomas, tačiau galime teigti, jog juo laikoma bet kuri tarptautinės bendruomenės valstybė, prieštaraujanti išsikelti tikslo realizacijai arba turinti neutralią poziciją Rusijos veikimo atžvilgiu. Rusijos veikimas jėga bei tikslas turi neigiamas konotacijas. Daug dėmesio analizuojamuose tekstuose skiriama Rusijos jėgos naudojimo strategijai, kuri numato tolimesnius veiksmus – okupuotos teritorijos aneksiją, o į ateitį nurodantis planingas veikimas turi teigiamą atspalvį.

Antroji konceptualioji metafora yra *Rusija – asmuo, veikiamas V. Putino*. Analizuojamame diskurse, aptinkame pavyzdžių, kuriuose Rusija metaforomis personifikuojama kaip neturintis laisvos valios asmuo, valdomas Rusijos prezidento V. Putino ambicijų, tikslų. Tokiu būdu aktualizuojama konceptuali metafora *Rusija – asmuo, veikiamas V. Putino*:

«Европе нужно сохранить лицо, а не России - она не намерена сохранять собственное лицо. Она уже давно его лишилась - это лишь лицо Путина.» (8)

«[...] страна просто, пожалуй, является заложницей амбиций одного человека, возможно не совсем здоровых амбиций.» (8)

Taigi iš pateiktų metaforinių pasisakymų matyti, jog V. Putino vaidmuo valstybėje suabsoliutinamas. Todėl analizuojame diskurse daug dėmesio skiriama Rusijos lyderio charakteristikai, jo tikslams, nes analizuojamu atveju, tai asmuo, kuris veikia kitą asmenį – Rusiją.

Analizuojame diskurse naudojamas daiktavardis «амбиции» Tarptautinių žodžių žodyne⁷⁶ apibūdinamas kaip savo vertės jautimas, išdidumas; savimeilė, puikybė, garbės, pripažinimo siekimas. Nors kai kurios paminėtos charakterio savybės, priskiriamos V. Putinui, implikuoja stiprios asmenybės bruožus, tačiau dauguma savybių vertinamos neigiamai. Šitaip dar labiau sustiprinamas Rusijos kaip savo valios neturinčio asmens įspūdis, kuris privalo realizuoti stiprios asmenybės V. Putino ambicijas, turinčias labiau negatyvias charakteristikas. Toks Rusijos vaizdavimas įgauna neigiamas konotacijas.

Negatyvumo įspūdis dar labiau sustiprinamas, negatyviu epitetu «нездоровые» («некоторые амбиции российского президента Владимира Путина могут расцениваться как нездоровые, а Россия, ставшая их заложницей, превратилась в не прогнозируемую страну.» (8)). Tokiu būdu, implikuojuama, jog Rusijos prezidento tikslai yra priešingi sveiko, racionaliai mąstančio asmens tikslams, jie iracionalūs ir galbūt net gali reikšti psichikos sutrikimą, tačiau realizuojami. Šis asmeninis V. Putino tikslas Krymo konflikte tapęs visos valstybės veikimo imperatyvu.

---

⁷⁶ Zodziai.lt, „Tarptautinių žodžių žodynas.“ 1985. <<http://www.zodziai.lt/reiksme&word=ambicija&wid=857>> [Žiūrėta 2017 10 01].

Ypač šiame kontekste svarbi Rusijos metafora «зложница амбиций одного человека», kurianti asociacijas su teroristiniu veikimu, kai dėl naudos per prievartą laikomi įkaitai – šantažo įrankiai. Šiuo atveju pagal analogiją, Rusiją galime suvokti kaip galios pozicijoje esančio, V. Putino nelaisvėn paimtą asmenį – auką, kurios išlikimo garantija yra veikimas pagal teroristo naudą, jo nurodymus, nes kitaip grėstų susidorojimas. Taigi šioje pozicijoje Rusijos kaip aukos veikimas yra ne laisvos valios išraiška, o išlikimo instinkto realizacija.

Tačiau tokio veikimo neigiamos pasekmės skaudžios Rusijai: «превратилась в не прогнозируемую страну» (8), Rusija yra «[...] в лучшем случае, к середине минувшего века.» (8). Būtojo laiko veiksmazodis «превратилась» nurodo užsibaigusį procesą, todėl Rusijos virsmas yra įvykęs ir Rusija tapusi nenuspėjama, nestabilia valstybe, valdoma asmenio V. Putino intereso. Šių iracionalių vieno žmogaus ambicijų realizacija vertinama kaip valstybės regresas, kuris dar gali tęstis, o Rusija – kaip atsilikusi ir nepatikima valstybė.

Išanalizavus *Rusija – asmuo, veikiamas V. Putino*, metaforas „Obzor“ tekstuose, Rusija personifikuojama kaip asmuo neturintis laisvos valios, valdomas Rusijos prezidento V. Putino ambicijų ir tikslų. V. Putino vaidmuo valstybėje suabsolutinamas, nes tai asmuo, kuris veikia kitą asmenį – Rusiją. Kaip vertybė nurodomos stiprios asmenybės V. Putino ambicijos, tikslai, kurie yra valstybės veikimo imperatyvas, tačiau jie vertinami kaip priešingi sveikam protui, racionaliai mąstančio asmens tikslams, todėl turi neigiamas konotacijas. Tikslų realizacijos pasekmės neigiamos, nurodoma, jog tai valstybės regreso procesas, kuris dar gali tęstis. Rusija vaizduojama kaip V. Putino nelaisvėn paimtas asmuo, kuris dėl išlikimo veikia pagal V. Putino naudą.

Analizuojamuose „Obzor“ laikraščio tekstuose Lietuva personifikuojama konceptualiosiomis metaforomis, kurių galime išskirti kelias rūšis: *Lietuva – padėjėja* ir *Lietuva – kovotoja*.

Analizuojamame diskurse aptinkame pavyzdžių, kuriuose Lietuva personifikuojama kaip Ukrainos padėjėja, savo įtaka padedanti Ukrainai Krymo konflikte. Atkreipiame dėmesį, jog Lietuva – padėjėja konceptualioji metafora turi ne tik teigiamas, bet ir neigiamas konotacijas. Pirmiausia nagrinėsime teigiamų konotacijų tropų pavyzdžius:

«[...] Литва поддерживает такой шаг, и в Совете Безопасности уже идут консультации по возможному рассмотрению этого вопроса [...]» (4)

«[...] поддержке Литвы в деле внесения вопроса кризиса [...]» (4)

«[...] украине сейчас же нужно оказать помощь, и она действительно будет оказана [...]» (14)

«[...] Литве придется прибегнуть к определенным санкциям, не только дипломатическим, не только политическим, но и возможно экономическим [...]» (8)

«Литва, [...] теперь уже высказывают негативную оценку таких действий.» (4)

Veiksmožadinės personifikacijos «поддерживает», «придется прибегнуть», «высказывают» suponuoja, jog Lietuva aktyviai veikia (pavyzdžiui, siekiama aktualizuoti problemą tarptautiniu lygiu, nubausti agresorių sankcijomis) bei ketina ateityje veikti, t. y. palaikyti ir padėti Ukrainai. Galime daryti prielaidą, jog kalbama apie Ukrainos teisės į suverenios valstybės teritorijos neliečiamumo gynybą.

Atkreipiame dėmesį, jog Lietuva gynybos misiją vykdo Ukrainos valdžios prašymu, pavyzdžiui, «Новый министр [...] попросил о поддержке Литвы» (4). Tokiu būdu legitimizuojama Lietuvos teisė veikti Ukrainos naudai, todėl veikimas kildinamas iš moralinio imperatyvo. Tokio veikimo imperatyvumas pabrėžiamas modaliniu veiksmožodžiu «нужно», kuris nurodo, jog padėjėjos veikimas yra ne pasirinktinis, bet kilęs iš privalėjimo. Minėtas veiksmožodis rodo Lietuvos įsipareigojimą veikti, o akcentuotas modalinis veiksmožodis «будет» pabrėžia gebėjimą ir ryžtingumą tai padaryti, t. y. padėti Ukrainai. Šiuo tiesios modalumu, nukreiptu į ateities įvykius, išreiškiamas sprendimas imtis veiksmų. Taigi veikimas dėl pagalbos legitimizuotas Ukrainos prašymo, todėl kildinamas iš moralinio imperatyvo, o Lietuva vaizduojama ne tik kaip įsipareigojusi veikti, tačiau ir turinti gebėjimą, ryžtingumą tai padaryti. Lietuvos veikimas turi teigiamas konotacijas.

Lietuva – padėjėja konceptualioji metafora ne visada turi teigiamas konotacijas, kartais Lietuva vaizduojama kaip asmuo, kuriam trūksta išsamių žinių apie situaciją. Analizuojame diskurse aptinkame veiksmožadinę personifikaciją «Литву в настоящее время не интересует» (4), kuri nurodo, jog apie Krymo situaciją disponuojama ribotomis žiniomis ir tikslingai veikiama, kad naujos žinios nebūtų įgytos. Nurodomos riboto situacijos vertinimo pasekmės, metafora «безоговорочно поддерживая лишь одну из конфликтующих сторон» (16). Tik vienos konflikto šalies, išskirtinai Ukrainos, gynyba vertinama neigiamai. Negatyvus įspūdis dar labiau sustiprinamas epitetu «безоговорочно», reiškiančiu Ukrainos palaikymą neatsižvelgiant į Ukrainos valdžios veikimo jėga aplinkybes (pavyzdžiui, smurtinį veikimą prieš rusakalbius) ar kitų Krymo konflikto dalyvių argumentus (pavyzdžiui, Krymo gyventojų apsisprendimo teisę ir norą prisijungti prie Rusijos). Ribotas situacijos suvokimas ir tikslingas veikimas, siekiant neįgyti naujų žinių apie ją, vertinamas neigiamai. Tokio veikimo pasekmė – tik vienos konflikto šalies, išskirtinai Ukrainos, palaikymas, o tam suteikiamos neigiamos konotacijos.

Akcentuojamos padėjėjos veikimo neigiamos pasekmės, kurios yra kelių rūšių. Pirmoji, sietina su Ukraina, pavyzdžiui, «[...] подталкивает тем самым украинской народ к ещё большей конфронтации» (16). Veikimu Lietuvos valdžia nepadeda išspręsti problemų, o priešingai – kenkia, dar labiau supriešinant Ukrainos visuomenę. Antroji, sietina su Rusija ir pasireiškia dvišaliu blogėjimu, pavyzdžiui, «не могут не экстраполироваться на развитие двусторонних российско-литовских связей и не наносить им ущерба» (3). Atsižvelgiant į anksčiau aptartą Lietuvos

pasiryžimą veikti ateityje, galime teigti, jog pablogėję santykiai turi tendenciją toliau blogėti ateityje. Taigi padėjėjos veikimas vaizduojamas kaip kenkimas, todėl jo pasekmės yra neigiamos Ukrainai ir Lietuvai. Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos – Rusijos pablogėję santykiai turi tendenciją blogėti ateityje, galime teigti, jog šių pasekmių nuostoliai gali ateityje didėti.

Išanalizavus *Lietuva – padėjėja* metaforas „Obzor“ tekstuose, Lietuva personifikuojama kaip asmuo, veikimu padedanti Ukrainai. Veiksmažodinės personifikacijos nurodo dabarties veikimą ir ketinimą ateityje veikti – pagalbą dėl suverenos valstybės teritorijos neliečiamumo gynybos. Veikimas kito naudai legitimizuotas Ukrainos valdžios prašymo, todėl nėra pasirinktinis. Lietuva vaizduojama ne tik kaip įsipareigojusi veikti, vadovaujantis moraliniu imperatyvu, tačiau ir turinti gebėjimą ir ryžtingumą tai padaryti. Lietuvos veikimo tikslas, jo realizacija turi teigiamas konotacijas. Tačiau *Lietuva – padėjėja* konceptualioji metafora ne visada turi teigiamas konotacijas. Kartais Lietuva vaizduojama kaip asmuo, kuriam trūksta išsamių žinių apie situaciją. Akcentuojamos veikimo neigiamos pasekmės Lietuvai ir Ukrainai, o dėl jų kilę nuostoliai ateityje gali didėti.

Analizuojamame diskurse, aptinkame pavyzdžių, kuriuose Lietuva personifikuojama kaip tvirto charakterio, nebijantis agresoriaus asmuo, galintis stoti į kovą ne tik dėl savo, bet ir Ukrainos išlikimo. Tokiu būdu aktualizuojama konceptuali metafora *Lietuva – kovotoja*, priklausanti KOVOS koncepto paradigmam:

«[...] нельзя бояться агрессора, и Литва второй раз не повторит исторической ошибки.»
(8)

«Никогда нельзя бояться агрессора, ведь агрессорам лишь это и нужно.» (8)

Pažymime, jog naudojama esamojo laiko «нельзя бояться» ir būsimąjo laiko «не повторит» veiksmažodinės personifikacijos suponuoja, jog Lietuva yra nusiteikusi ryžtingai veikti dabar ir ateityje kovoti. Metaforinis pasisakymas «второй раз не повторит исторической ошибки» retrospektyviai nurodo į 1940 m. Rusijos įvykdytą Lietuvos okupaciją ir aneksiją. Nurodomas priešas prieš kurį kovojama – tai Rusija. Galime numanyti, jog Lietuvos moralinis įsipareigojimas veikti ir kovoti prieš agresorių, Ukrainos teritorijos neliečiamumą, kyla dėl istorinių įvykių, kurių pasekmėje buvo prarasta laisvė. Dalyviu «не повторит» išreiškiamas sprendimas imtis veiksmų ateityje. Tuo patvirtinamas gebėjimas ir ryžtingumas kovoti prieš priešą, neleidžiant okupacijai pasikartoti. Kova gali būti vertinama kaip teigiamas reiškiny, pavyzdžiui, kai kovojama dėl kilnaus tikslo, su tikrais priešais. Todėl aukščiau minėtuose pavyzdžiuose Lietuvos kaip kovotojos veikimas turi teigiamas konotacijas.

Pastebėtina, jog aptikome metonimijos pavyzdžių, kuriuose nurodoma, jog Lietuvos valdžia su priešu Rusija (pavyzdžiui, «русская угроза» (10)), kovoja dėl asmeninės, t. y. politinės naudos, o ne, kaip nurodoma anksčiau, kilnaus moralinio imperatyvo, siekiant apginti silpnesnįjį, pavyzdžiui:

«[...] создается эффект вакцинации – власти пугают население «крымским сценарием» и предстают на этом фоне защитниками и спасителями [...]» (10)

«[...] политики на полном серьезе начнут в очередной раз пугать русской угрозой, правоохранительные органы начнут “разбираться в ситуации”, искать виноватых, говорить о необходимости “закрутить гайки” [...]» (10)

Pažymime, jog esamojo laiko veiksmožodis «пугают» suponuoja, jog Lietuvos valdžia spekuliuoja visuomenės baimėmis, o pasinaudojant Krymo okupacijos situacija, grasinama panašiais scenarijais. Be to, pasisakymu «полном серьезе начнут в очередной раз пугать» nurodoma, jog vykdomas nuolatinis gyventojų gąsdinimo procesas, nors neaišku ar grėsmė iš Rusijos yra reali. Šitaip Lietuvos valdžia vaizduojama kaip siekianti išsikovoti politinių dividendų, užsitikrinti ne tik Ukrainos, bet ir Lietuvos visuomenės gelbėtojos – kovotojos statusą bei prieš priešą, nebūtinai realų, sutelkti elektoratą. Veikimas dėl asmeninės naudos turi neigiamą atspalvį.

Išanalizavus *Lietuva – kovotoja* metaforas „Obzor“ tekstuose, Lietuva personifikuojama kaip tvirto charakterio, nebijantis agresoriaus asmuo, galintis stoti į kovą ne tik dėl savo, bet ir Ukrainos išlikimo. Patvirtinamas moralinis įsipareigojimas, gebėjimas ir ryžtingumas kovoti prieš priešą. Kaip vertybė suvokiama kova dėl laisvės, istorinio okupacijos scenarijaus nepasikartojimo, o priešų, prieš kurių kovojama, laikoma Rusija. Taigi Lietuvos kaip kovotojos veikimas turi teigiamas konotacijas. Pastebėjome, jog metonimijos pagalba, Lietuvos valdžia vaizduojama, taip pat kovojanti su priešų (Rusija), nors jis galimai įsivaizduojamas, o kovos tikslu nurodoma politinė nauda, todėl turi neigiamą atspalvį.

Analizuojamame diskurse aptinkame pavyzdžių, kuriuose ES personifikuojama kaip neryžtingas, svarstantis asmuo, todėl nesiimantis aktyvaus veikimo. Tokiu būdu aktualizuojama konceptuali metafora *ES – neveiklumas*, o tai nurodo pateikiami tropų pavyzdžiai:

«Европа запаздывает с реакцией на агрессию России в Украине.» (7, 9)

«[...] самом деле Европе не хватает скорости принятия решений и реакции.» (14)

«[...] Европа запаздывает со своими решениями [...]» (9)

Esamojo laiko veiksmožodinė personifikacija «запаздывает» ir metaforinis pasisakymas «не хватает скорости» suponuoja neveiklumą ir pasyvumą. ES nesiima ryžtingų veiksmų, siekiant apginti Ukrainos teritorijos neliečiamumą, todėl įgyja neigiamas konotacijas.

Pažymime, jog analizuojame diskurse ES neveiklumo (sprendimų ar reakcijos vėlavimo) priežastys nenurodomos. Tačiau galime daryti prielaidą, jog ES reakcijos bei sprendimų vėlavimas galimas dėl kelių priežasčių: pirmoji – abejingumas, todėl vengiama imtis veiksmų, antroji – užsitęsiantys svarstymai dėl kilusių nesutarimų tarp ES narių ir vieningos pozicijos nebuvimo Krymo konflikto klausimu. Atkreipiame dėmesį, jog aptikome pavyzdžių, kuriais reiškiamas vienareikšmiška, kategoriška ES pozicija dėl Rusijos veikimo jėga Kryme, pavyzdžiui, «[...] Европа оценивает ее

действия как открытую, brutальную агрессию.» (14), «ЕС не признает отделения Крыма от Украины [...]» (9). Šie metaforiniai pasisakymai suponuoja, jog ES nėra abejinga, o turi tvirtą poziciją dėl Rusijos veikimo kaip agresorės. Kita grupė metaforinių pasisakymų nurodo ES svarstymų procesą dėl tolimesnio veikimo, pavyzdžiui, «Евросоюз в вопросе новых шагов в ответ на кризис в Крыму должен провести консультации [...]» (9), «ЕС в Брюсселе, на котором обсуждалась помощь Украине и возможные санкции в отношении России в ответ на оккупацию Крыма [...]» (14), «То, что рассматривает ЕС, на мой взгляд - все мы разочарованы [...]» (20). Metaforiniai pavyzdžiai nurodo, jog neveiklumo priežastimi gali būti laikomas vieningos nuomonės Krymo klausimu tarp ES narių nebuvimas, todėl užsitęsęs svarstymų procesas. Taigi vaizduojama, jog ES nėra abejinga ir turi tvirtą poziciją Krymo klausimu, todėl turi teigiamą atspalvį. Tačiau neigiamas konotacijas įgyja užsitęsęs svarstymų procesas, derinant tolimesnius veiksmus tarp ES narių, o tai gali būti laikoma ES neveiklumo priežastimi.

Krymo konflikto situacijos veikime galimas pasirinkimas tarp teisingos / išmintingos arba klaidingos / neatsakingos politikos. Šioje situacijoje metaforinis pasisakymas «[...] прекрасный повод Европе лучше себя узнать, одновременно сохранив лицо самой Европы.» (8) reiškia, jog ES apsisprendimas bus lemtingas, renkantis neutralią poziciją ir pasyvumą arba tarptautinių vertybių – kitos šalies suvereniteto gynybą. Implikuojama, jog ES nesuvokia sprendimo reikšmingumo, jo pasekmių svarbos, tai nurodo metafora «Европа до конца не понимает, что пришло время самой Европе определиться и сохранить свое лицо» (8). Šio pasirinkimo imperatyvumas nurodomas modaliniu veiksmažodžiu «нужно» («Европе нужно сохранить лицо» (20)), akcentuojant privalėjimą apsispręsti teisingai, t. y. pasukti teisingos / išmintingos politikos keliu. Todėl, nors ES privalo apsispręsti, tačiau neaišku, ar turi sugebėjimą veikti kaip Ukrainos gynėja ir yra pajėgi užtikrinti vakarietišku vertybių laikymąsi. Taigi ES vaizduojama ties lemtingu pasirinkimu tarp teisingos / išmintingos arba klaidingos / neatsakingos politikos. Akcentuojama ES pareiga vykdyti teisingą / išmintingą politiką, tačiau, pažymime, jog nenurodoma, ar turima jos įgyvendinimui reikalingų kompetencijų.

Atkreipiame dėmesį, jog aptikome metaforinį pasisakymą, kuriuo implikuojamas ES veikimas teisingos / išmintingos politikos linkme: «Европейский Союз (ЕС) в понедельник принял решение о введении санкций» (21). Šia metafora ES vaizduojama kaip apsisprendusi, turinti ryžto nubausti agresorių. Tačiau vertinant kontekstiškai, akcentuojamas kitų šalių neigiamas tokio veikimo vertinimas (pavyzdžiui, «реакция Европейского Союза (ЕС) на агрессию России в Крыму разочаровывает» (20)). Be to, kalbant apie ES reakciją ir Rusijai taikomą sankcijų politiką, vartojamas epitetas «слишком цивилизованы» (8), jis taip pat reiškia nusivylimą. Sudaromas įspūdis, jog su jėga veikiančia Rusija, mažiau civilizuota šalimi, reiktų veikti griežtesniais metodais, galbūt net panaudojant jėgą, todėl implikuojama, jog ES neturi gebėjimų veikti tinkamai. Taigi, nors

aptinkame metaforinį pasisakymą, kuriuo ES vaizduojama kaip veikianti teisingos / išmintingos politikos linkme, tačiau turi nepakankamai kompetencijos veikti.

Išanalizavus *ES – neveiklumas* metaforas „Obzor“ tekstuose, ES personifikuojama kaip neryžtingas, svarstantis asmuo, todėl nesiimantis aktyvaus veikimo. Veiksmožodinės personifikacijos nurodo neveiklumą ir pasyvumą dėl Ukrainos teritorijos neliečiamumo gynybos, todėl įgyja neigiamas konotacijas. Tačiau aptikome teigiamų metaforinių pavyzdžių, kuriais ES vaizduojama kaip neabejinga, turinti tvirtą poziciją. Daug dėmesio analizuojamuose tekstuose skiriama užsitęsusiame svarstymų procesui, kuriuo metu derinami tolimesni veiksmai, o tai gali būti laikoma ES neveiklumo priežastimi. Nurodoma ES veikimo pasirinkimo svarba tarp teisingos / išmintingos arba klaidingos / neatsakingos politikos. Akcentuojama ES pareiga vykdyti teisingą / išmintingą politiką. Atkreipiame dėmesį, jog aptinkame teigiamą atspalvį turintį metaforinį pasisakymą, kuriuo ES vaizduojama kaip veikianti teisingos / išmintingos politikos linkme, tačiau turinti nepakankamai gebėjimų veikti, o tai vertinama neigiamai.

Apibendrinant analizuotas Krymo konflikto dalyvių ir suinteresuotų šalių metaforines referencijas „Obzor“ tekstuose išryškėjo ideologiškai angažuota pasakos struktūra arba „teisingo“ politinio mito naratyvas, kuriame aptinkame herojų, turintį teigiamas konotacijas, ir piktadarių, turintį neigiamas konotacijas. Jame Lietuva konstruojama kaip gėrio jėga, kovotoja, tvirto charakterio asmuo, stojantis į kovą prieš agresoriaus (Rusijos) nusikalstamą veiklą, todėl veikimu padedantis Ukrainai, o Rusija – blogio jėga, turinti piktadarių, valdoma Rusijos prezidento V. Putino, kurio veikimas pasireiškia veikimu jėga, referencijas. Tai nurodo konceptualiosios metaforos *Lietuva – kovotoja* ir *padėjėja*, o Rusijos atveju, *Rusija – asmuo, veikiamas V. Putino* ir *veikimas jėga*. Pastebime, jog šiame naratyve ES gali būti suprantama kaip sąjungininkė kovoje prieš piktadarių, tačiau jos neryžtingumas, neveiklumas ir pasyvumas, konceptualiojoje metaforoje *ES – neveiklumas*, turi neigiamas konotacijas. Nors taip pat aptikome ES apsisprendimo ir ryžto apraiškų veikti teisingos / išmintingos politikos linkme, tačiau tam neturima gebėjimų. Atkreipiame dėmesį, jog analizuojamame diskurse neaptikome metaforinių pasisakymų skirtų Ukrainos ar Krymo referencijoms, todėl galime teigti, jog politinio mito naratyvo struktūra nėra išbaigta, todėl nėra neišku, kuriai šaliai būtų priskirtas nekaltos aukos vaidmuo.

Pastebėtina, jog analizuojamame diskurse metaforizavimo sistema buvo naudojama tikslingai, išaukštinant ir atvirai legitimizuojant ideologinį tikslą kovoti dėl moralinio imperatyvo – kova dėl laisvės, istorinio okupacijos scenarijaus nepasikartojimo, pagalba Ukrainai (dėl suverenios valstybės teritorijos neliečiamumo), neatsižvelgiant į tai, jog susiduriama su tokio veikimo negatyviais aspektais, tokiais kaip neigiamos pasekmės, kurios ateityje gali didėti, arba su žinių trūkumu, politinės naudos siekimu. Akcentuojamas aiškus priešas Rusija – veikimu jėga vykdančią Krymo okupaciją ir

aneksiją, tokiu būdu kovoje dėl galios realizuojant Rusijos prezidento ambicijas ir tikslus, priešingus racionaliai mąstančio asmens tikslams.

Vadovaujantis anksčiau nurodytu ideologiniu tikslu, kalbėjimu apie Lietuvą kaip apie kovotoją arba padėjėją, vartojant tos srities terminus, apskritai nesvarstomi kiti Lietuvos politikos Krymo konflikte veikimo būdai (pavyzdžiui, neutralios stebėtojos). Tokiu būdu metaforos nuslepia ir kitų konflikto šalių galimas veikimo alternatyvas (pavyzdžiui, Rusijos veikimo kaip stebėtojos arba gynėjos), pateikdamos tik dalį realybės, t. y. nuoseklios apmąstomos struktūros.

Naudojamomis metaforomis visų pirmiausia siekiama veikimą konflikte pateisinti morališkai bei įtikinti Lietuvos valstybės vykdomos politikos teisingumu (vykdoma teisinga / išmintinga politika) ir teisingų intencijų turėjimu – kova reprezentuojama kaip kova už moralines vertybes. Taip pat akcentuojamas gebėjimas ir ryžtingumas veikti, siekiant išsikelto tikslo apsaugoti visuomenę, tame tarpe ir ES bendruomenės vertybes.

2.2. Konceptualiosios metaforos „Rassijskaja Gazeta“ laikraštyje

Rusija personifikuojama konceptualiosiomis metaforomis, kurių galime išskirti kelias rūšis: *Rusija – gynėja, Rusija – stebėtoja*.

Analizuojamame diskurse aptinkame pavyzdžių, kuriuose Rusija personifikuojama kaip Krymo užarėja, Krymo konflikto dalyvė. Tokiu būdu aktualizuojama konceptuali metafora *Rusija – gynėja*, priklausanti KOVOS koncepto paradigmam. Rusija yra kovos dalyvė, tačiau ne užkariautoja, o pozityvi veikėja, kurios tikslas – tai pagalba Krymo gyventojams (ne tik rusakalbiam), jų gynyba nuo Ukrainos vykdomo teisių pažeidimo, grėsmės rusų gyvybėms, pavyzdžiui:

«Россия не может оставаться безучастной, когда над русским населением на Украине нависает смертельная опасность.» (53)

«Россия не собирается безучастно наблюдать за тем, как в соседней Украине уничтожают все с Россией связанное и угрожают расправой русскоязычному населению.» (7)

«[...] Россия при этом не может оставаться безучастной при существующей угрозе жизни россиян в Крыму.» (7)

«Россия придет на помощь, если Киев действительно выполнит свои угрозы.» (8)

«Россия тем самым стремится обезопасить коренное население Крыма, большинство которого составляют русские люди [...]» (55)

Veiksmožadinės esamojo laiko «не может оставаться», «стремится» ir būsimąjo laiko «придет» personifikacijos bei metaforinis pasisakymas «не собирается безучастно наблюдать» suponuoja, Rusijos veikimą ginant skriaudžiamus krymiečius – auką. Modalinis veiksmožodis «не может», nurodo Rusijos privalėjimą elgtis niekaip kitaip, kaip tik ginti, todėl veikimas yra ne pasirinktinis. Minėtas veiksmožodis nurodo įsipareigojimą veikti, o akcentuoti modaliniai

veiksmoždziai «не собирается наблюдать», «придет», «стремится» pabrėžia gebėjimą ir ryžtingumą tai padaryti, t. y. įsitraukti į rusų ir kitų Krymo gyventojų gynybą. Šiuo pareigos modalumu, nukreiptu į ateities įvykius, išreiškiamas sprendimas imtis veiksmų. Todėl Rusija vaizduojama ne tik kaip turinti pareigą veikti, tačiau ir turinti gebėjimą bei ryžtingumą tai padaryti, todėl jos veikimas turi teigiamas konotacijas.

Atkreipiame dėmesį, jog krymiečių gynyba yra sankcionuota Krymo (pavyzdžiui, «Автономная Республика, [...] обратилась к Москве с просьбой о помощи.» (19)), o ne kilusi iš pačios Rusijos valios. Šitaip legitimizuojama Rusijos kaip silpnųjų gynėjos teisė veikti. Todėl Rusijos veikimas kildinamas iš moralinio imperatyvo, kuris įpareigoja Rusiją veikti. Veikiama nuosekliai ir bekompromisiškai, nenuolaidžiaujant, metaforiškai nurodant «*принципиальная линия*» (8). Taigi veikimas sankcionuotas aukos, todėl nėra pasirinktinis ir suprantamas kaip moralinis imperatyvas veikti.

Kaip minėjome anksčiau kaip vertybė įvardinamas veikimo tikslas – Krymo gynyba, tačiau aptikome metaforinį pasisakymą, kuriuo nurodoma, jog Rusijos tikslas tuo neapsiriboja. Metaforiniu pasisakymu «Россия не претендует на мировое господство, она “из последних сил пытается спасти умирающее международное право [...]» (56), patvirtinama gelbėtojos misija ir garantuojama, jog galios įgijimas nėra veikimo tikslas. Šiuo pasisakymu išplečiamas gelbėtojos tikslas, todėl išsikeliamas dar svarbesnė misija – tarptautinės bendruomenės vertybių, tame tarpe ir žmogaus teisių laikymosi, užtikrinimas. Dalyviu «умирающее» akcentuojamas tarptautinėje bendruomenėje dar nepasibaigęs vertybių nykimo procesas, kuris vystosi negatyvia linkme, t. y. ir toliau blogėja. Todėl tarptautinė bendruomenė, skirtingai nei Rusija, neturi gebėjimo ir ryžtingumo sustabdyti proceso, todėl Rusijai tenka aktyviai veikti ne dėl savanaudiškų paskatų. Taigi Rusija, vaizduojama kaip veikianti ne dėl galios, o turinti tikslą ginti ne tik Krymą (lokali auka), bet ir tarptautinės bendruomenės vertybes dėl negebėjimo kitiems to padaryti. Ji vaizduojama kaip turinti gebėjimą ir ryžtingumą tai padaryti. Tarptautinių vertybių gelbėjimo misija turi pozityvias konotacijas.

Reikšmingas metaforinis pasisakymas «У нас в Крыму прямые национальные интересы, там проживает более одного миллиона русских. Свои интересы Россия будет защищать несмотря ни на что.» (17) detalizuoja Rusijos veikimo tikslą. Akcentuojamas asmeninis interesas dėl rusų, kurie nebūtinai yra Rusijos piliečiai, gyvenimo sąlygų Kryme, nors jie kitos suverenos valstybės piliečiai, o ji turi pareigą rūpintis jų gerove. Deklaruojama, kad rusų tautybės žmonės, nepriklausomai nuo pilietybės priklausomybės, vertinami kaip „savi“ piliečiai. Šis asmeninis interesas yra atvirai deklaruojamas ir neslepamas, ką patvirtina epitetas «*прямые*». Todėl siekiant asmeninės naudos, t. y. intereso įgyvendinimo, akcentuojama, jog bus veikiama nepaisant jokių kliūčių. Modaliniu būsimąjo laiko veiksmoždziau «будет защищать» (17) pabrėžiamas gebėjimas ir

ryžtingumas tai padaryti, t. y. įgyvendinti asmeninį interesą. Taigi galime teigti, jog Rusija vaizduojama kaip dėl asmeninės naudos veikianti valstybė, o tai turi neigimą atspalvį, nors tuo pačiu nurodoma, jog ji turi gebėjimą ir ryžtingumą įgyvendinti savo asmeninį interesą, bet kokiomis priemonėmis, kas vertinama teigiamai.

Atkreipiame dėmesį, jog Rusijos gelbėtojos veikimas nesulaukia veikimo sąjungininkų. Tai akcentuoja metaforinis pasisakymas: «Сегодня Россия и правда играет в одиночку.» (111). Preziumuojama, jog Rusijos tikslas, veikimas, t.y. vykdoma teisinga / išmintinga politika, tarptautinės bendruomenės narių nėra palaikoma, nes kitos šalys to nedaro. Todėl pabrėžiami gynėjos vaidmens sunkumai, kai tenka veikti vienai (galbūt vienai prieš visus, kitaip nusiteikusius), tačiau esant tiesos (teisingumo) pusėje. Kitos šalys tarsi auklėjamos nurodant, jog reikia veikti vadovaujantis moraliniu imperatyvu – tiesa (teisingumu), apginti auką. Taigi Rusijos veikimu įgyvendinama teisinga / išmintinga politika Krymo atžvilgiu neturi sąjungininkų palaikymo, o toks veikimas, nors vieno subjekto, tačiau dėl tiesos (teisingumo), turi teigiamą atspalvį.

Išanalizavus *Rusija – gynėja* metaforas „Rossijskaja gazeta“ tekstuose, Rusija personifikuojama kaip kovos dalyvė, tačiau ne užkariautoja, o pozityvi veikėja. Veiksmažodinės personifikacijos nurodo gebėjimą ir ryžtingumą ginti rusus, taip pat kitus Krymo gyventojus. Veikimas kito naudai sankcionuotas Krymo prašymo, todėl nėra pasirinktinis, suprantamas kaip moralinis imperatyvas veikti ir turi teigiamas konotacijas. Daug dėmesio analizuojamuose tekstuose skiriama veikimo tikslui, kuris suvokiamas kaip vertybė. Tikslu nelaikomas galios įgijimas, jis suprantamas plačiai, įvardinant, kad tai ne tik Krymo gynyba, bet ir tarptautinės bendruomenės vertybių gynyba dėl negebėjimo kitiems tai padaryti, skirtingai nei Rusijai. Tarptautinių vertybių gelbėjimo misija yra vykdoma ne iš savanaudiškų paskatų, o tai turi teigiamą atspalvį. Tačiau aptinkame nesavanaudiškiems tikslams prieštaraujantį metaforinį pavyzdį, kuris veikimo tikslu įvardina asmeninę naudą, o tai turi neigimą atspalvį, nors akcentuojamas gebėjimas jį pasiekti bet kokiomis priemonėmis. Pabrėžiama, jog įgyvendinama teisinga / išmintinga politika Krymo atžvilgiu neturi sąjungininkų palaikymo, veikia vienas subjektas – Rusija, tačiau dėl tiesos (teisingumo), todėl įgija teigiamą atspalvį.

Analizuojamuose tekstuose Rusija personifikacijomis konceptualizuojama kaip asmuo stebėtojas, socialinio vaidmens atlikėjas. Antroji konceptualioji metafora *Rusija – stebėtoja*. Pateikiami tropų pavyzdžiai:

«[...] Россия внимательно следит за тем, что происходит [...]» (6)

«[...] хорошо известно, кто и как создавал кризис на Украине [...]» (16)

«[...] Аксенов не признал правительство Украины, пришедшее к власти после акций на майдане [...] что Россия не оставит без внимания это обращение.» (7)

Veiksmožodines metaforas «внимательно следит», «хорошо известно», «не оставит без внимания» vertinant kontekstiškai, jos negali būti suprantamos kaip realų, aktyvų veikimą, implikuojantys veiksmožodžiai. Minėti veiksmožodžiai reiškia Rusijos domėjimąsi konfliktu, žinių apie esamą situaciją, konflikto dalyvių bei jo eigos rinkimą, kartu ir pasyvumą, neišitraukimą į Krymo konfliktą realiais veiksmais (pavyzdžiui, panaudojant karinę galią). Atkreipiame dėmesį, jog vadovaujantis M. Foucault filosofija⁷⁷, per stebėjimą, sekimą, Rusija produkuoja žinojimą apie Krymo konflikto eigą, tuo pačiu vykdydama nematomą kontrolę, kuri veikia kaip spaudimas stebimiesiems konflikto dalyviams susilaikyti nuo nusižengimo. Taigi, nors stebėtojo veikimas pasyvus, juo vykdoma kontrolė, kuria reiškiasi galia, tuo pačiu nurodoma, jog turima kompetencija veikti kaip stebėtoju. Šis Rusijos veikimas turi teigiamas konotacijas.

Metaforinis pasisakymas «[...] Россия заявляла и подтверждает свою позицию, что мы не вправе вмешиваться во внутренние дела суверенного государства" [...]» (3) akcentuoja Rusijos kaip stebėtojos veikimo ribas. Pripažįstama, jog Krymo konflikto sprendimas, priklauso suvereniai valstybei Ukrainai, o konfliktas yra valstybės vidaus politikos reikalas. Konstatuojamas ketinimas laikytis nesikišimo politikos į svetimos valstybės vidaus reikalus, tokiu būdu suteikiant garantiją pasyvaus veikimo, t. y. stebėjimo garantiją, o ne aktyvaus veikimo (pavyzdžiui, gynėjos veikimo).

Pastebime, jog Rusijos aktyvus veikimas yra neigiamas, tačiau implikuojama, jog aktyviai veikia kiti, t. y. Ukraina ir jos sąjungininkės (Lietuva, Lenkija). Tai patvirtinama metaforiniu pasisakymu «Россия не участвовала в подготовке сил самообороны Крыма, а вот в Киеве людей готовили на базах в Литве, Польше и на Украине [...]» (25). Todėl kontrastas tarp aktyviai veikiančių arba prisidėjusių prie tokio veikimo valstybių ir, priešingai, aktyvių veiksmų nesiimančios Rusijos, ypač ryškus. Šis metaforinis pasisakymas dar kartą patvirtina Rusijos kaip pasyvios stebėtojos vaidmenį.

Be to, metaforiniais pasisakymais, pavyzdžiui, «Россия не претендует на мировое господство» (56), «Россия больше не соревнуется с Западом за глобальное превосходство [...]» (53), patvirtinamas stebėtojo nesuinteresuodamas, kartu ir nešališkumas. Tuo patvirtinama gelbėtojos misija ir garantuojama, jog galios įgijimas nėra veikimo tikslas, todėl nedalyvaujama galios kovoje, t. y. nesiimama aktyvaus veikimo, panaudojus politinę ar karinę galią. Atkreipiame dėmesį, jog esamuose laiku vartojami veiksmožodžiai «не претендует», «не соревнуется» nurodo nesuinteresuotumą, pasyvumą dabar, tačiau nepaaiškina Rusijos ateities veikimo intencijų.

Akcentuojama, jog stebėtojo vaidmuo įgyvendinamas vadovaujantis sąžiningumu: «Надо работать по-честному и не пытаться перехитрить кого-то или заниматься играми в свою пользу.» (36). Implikuojama, jog stebėtojas yra atviras, negudrauja, o visų svarbiausia nėra vedamas savanaudiškų interesų – vadovaujasi šiomis vertybėmis. Konstatuojama, jog Rusija yra įgijusi

⁷⁷ Foucault, *Disciplinuoti ir bausti*, 232-267.

reikiamą kompetenciją veikti, siekiant vertės objekto. Galime daryti prielaidą, jog modalinis veiksmažodis «надо работать» įvardina tai, ką kitos šalys privalo atlikti, t. y. būti sąžiningais, atvirais, tačiau to nedaro. Šiuo pasisakymu, Rusija tarsi auklėja kitas šalis ir nurodo jų pareigą, jog reikia veikti vadovaujantis nurodytais moraliniais imperatyvais, taip kaip veikia Rusija.

Išanalizavus *Rusija – stebėtoja* metaforas „Rossijskaja gazeta“ tekstuose, Rusija personifikuojama kaip asmuo stebėtojas, socialinio vaidmenis atlikėjas, turintis teigiamas konotacijas. Veiksmažodinės personifikacijos nurodo domėjimąsi konfliktu, žinių apie esamą konfliktą rinkimą, tačiau kartu ir pasyvumą, neišitraukimą realiais veiksmais. Per stebėjimą produkuojant žinojimą, vykdoma nematoma kontrolė, kuria siekiama konflikto dalyvius sulaikyti nuo nusižengimo, šitaip patvirtinat Rusijos kompetenciją veikti kaip stebėtojai. Kaip vertybė suprantamas stebėtojos vaidmuo, kuris realizuojamas ne dėl galios įgijimo, nors nepaaiškinamos ateities intencijos. Aptikome pavyzdį, kuriuo neigiamas Rusijos aktyvus veikimas, tačiau implikuojama, jog aktyviai veikia kiti, t. y. Ukraina ir jos sąjungininkai (Lietuva, Lenkija). Akcentuojama, jog stebėtojo vaidmens realizacija turi ribas, kurių Rusija neperžengs, t. y. nesiims aktyvaus veikimo, ir laikysis nesikišimo į suverenios Ukrainos valstybės vidaus reikalus dėl Krymo politikos. Vaizduojama, jog Rusija vadovaujasi moraliniais imperatyvais, todėl kitos šalys tarsi auklėjamos veikti, taip kaip veikia Rusija.

ES personifikuojama konceptualiosiomis metaforomis, kurių galime išskirti kelias rūšis: *ES – veikimas jėga*, *ES – pralaimėtoja* ir *ES – kognityvinis nepajėgumas / neįgalumas*.

Pirmiausia, analizuojamame diskurse ES personifikacijomis konceptualizuojama kaip asmuo, kurio veikimas pasireiškia galios demonstravimu. Konceptualioji metafora *ES – veikimas jėga*, priklausanti KOVOS koncepto paradigmam. Pateikiami tropų pavyzdžiai, kuriuose ES veikimas konflikte apibūdinamas jėgos terminais:

«[...] касается односторонних санкций, которыми Россию пугают США и ЕС [...]» (32)

«[...] тут же России объявляются бойкоты и звучат реальные угрозы. Ну, разве это не двойные стандарты?» (16)

«Сейчас западные страны грозят расширением давления.» (58)

«Европа перешла от “жестких слов” в отношении России к “жестким действиям”.» (44)

«[...] Евросоюз грозят перейти, [...] к более жестким мерам, включая экономического свойства.» (85)

«ЕС стремится избежать конфронтации с Россией, однако, если Москва не изменит своей позиции по Крыму, Брюссель будет готов дать соответствующий ответ.» (76)

«Евросоюз [...] Россию, готовую решительно отстаивать свои позиции в регионе, намеревается наказать санкциями.» (55)

Vertinant kontekstiškai esamojo laiko «грозят», «пугают», «объявляются», «грозят перейти», «намеревается наказать» ir būtojo laiko «перешла» bei būsimą laiko «будет готов дать» veiksmažodinės personifikacijos, implikuoja realų, aktyvų, tame tarpe ir būsimą veikimą. Minėti veiksmažodžiai akcentuoja ES kovos procesą bei veikimą šia linkme ateityje, pabrėžiant jos gebėjimą ir ryžtingumą taip veikti. Pastebėtina, jog metaforiniu pasisakymu «стремится избежать конфронтации», kuriuo implikuojamas pasiryžimas vengti dalyvauti kovoje, galime vertinti kaip deklaratyvų, kadangi tuo pačiu pareiškiamas ultimatumas Rusijai ir garantuojamas pasirengimas ir ryžtas veikti jėga. Taigi ES vaizduojama neigiamai, kadangi veikia jėga, o tai turi neigiamas konotacijas, tačiau akcentuojamas jos ryžtas ir gebėjimas veikti įgyja teigiamą atspalvį.

Pastebime, jog nors anksčiau aptartais metaforiniais pasisakymais ES vaizduojama kaip turinti gebėjimą ir ryžtingumą veikti, tačiau aptikome metaforinių pasisakymų, kuriais paneigiamos ES kompetencijos. Metaforine personifikacija «[...] Евросоюз однозначно не хочет заниматься неразрешенными территориальными конфликтами в этой стране.» (22) implikuojamas nenoras dalyvauti ar veikti dėl Ukrainos palaikymo. Taip pat metaforiniu pasisakymu «[...] ни ЕС не собираются вступать в вооруженный конфликт с Россией из-за Украины.» (85), paneigiamas ES ryžtingumas, prireikus imtis galimų karinių veiksmų. Šie metaforiniai pasisakymai, apibūdinantys ES nesuinteresuotumą, neveikimo siekį, prieštarauja anksčiau aptartiems, todėl menkina ES ryžtą ir gebėjimus veikti.

Kova implikuoja priešą egzistavimą, o priešas prieš kurį kovojama – tai Rusija. ES veikimas jėga pasireiškia «“жесткие слова”» (negatyviais Rusijos pozicijos ar veikimo vertinimais, grasinimais), «давления», «бойкоты» (diplomatines ir ekonominės sankcijos) ir «реальные угрозы», «“жесткие действия”» (galimomis karinėmis priemonėmis) priešui. Tačiau pastebime, jog frazės «“жесткие слова”» ir «“жесткие действия”» pateikiamos kabutėse, siekiant sumenkinti taikomų sankcijų poveikumą ir galimas pasekmes. Taigi ES naudojantis galia, veikimu jėga, siekia modifikuoti priešą veiksmus norima kryptimi (pavyzdžiui, jog Rusija atsisakytų gynėjos vaidmens) ir laimėti prieš priešą.

Galime pastebėti, jog įvardinamas ES veikimo tikslas – tai naujos Ukrainos valdžios, suformuotos po Maidano judėjimo, palaikymas. Tai nurodo metaforinis pasisakymas «[...] Евросоюз слишком далеко зашли, поддерживая новую власть в Киеве.» (85). Pagal lietuvių kalbos žodyną⁷⁸ palaikymas suprantamas kaip saugojimas ar esančio išlaikymas, žiūrėjimas, kad išliktų, stengimasis, kad nebūtų pažeista. Tai veikimas kito naudai, kuris gali būti kildinamas tiek iš nesavanaudiškų paskatų, tiek dėl asmeninės naudos. Metaforiškai akcentuojant, jog ES peržengė veikimo ribą, palaikydama Ukrainą, toks veikimas gali būti suvokiamas kaip kenkėjiškas. Tokiu būdu žala gali būti

---

⁷⁸ lkz.lt, „Lietuvių kalbos žodynas.“ Lietuvių kalbos institutas. <<http://www.lkz.lt/Visas.asp?zodis=laikymas&lns=-1&les=-1>> [Žiūrėta 2017 10 01].

daroma kitiems asmenims (Ukrainai, nors turėtų būti veikiami jos naudai, arba aplinkiniams) arba pačiam sau. Taigi žvelgiant kontekstiškai, nors ES veikimo tikslu įvardinamas Ukrainos palaikymas suvokiamas kaip vertybė, tačiau ES veikimas šiuo tikslu vaizduojamas kaip žalingas Ukrainai arba kitoms valstybėms, arba pačiai ES, todėl veikimo tikslas turi neigiamą atspalvį.

Išanalizavus *ES – veikimas jėga* metaforas „Rossijskaja gazeta“ tekstuose ES personifikuojama kaip asmuo, kurio veikimas pasireiškia galios demonstravimu, priešas, prieš kurį veikiami – Rusija, jos veiksmus siekiama modifikuoti ES norima kryptimi. Veiksmažodinės personifikacijos nurodo realų, aktyvų veikimą bei veikimą ateityje, pabrėžiant asmens gebėjimą ir ryžtingumą taip veikti. ES veikimas jėga turi neigiamas konotacijas, tačiau gebėjimas ir ryžtas taip veikti turi teigiamą atspalvį. Tačiau aptinkame tam prieštaraujančių metaforinių pavyzdžių, kuriais paneigiamos ES kompetencijos, vaizduojant ES nenorą ar nesuinteresuotumą veikti. Kaip vertybė įvardinamas veikimo – tikslas, t.y. Ukrainos palaikymas, tačiau vaizduojama, jog veikimu dėl jo daroma žala Ukrainai arba kitoms valstybėms, arba pačiai ES, todėl tikslas turi neigiamą atspalvį.

Analizuojamame diskurse aptinkame pavyzdžių, kuriuose ES personifikuojama kaip asmuo, kuris dėl veikimo konflikte patiria negatyvias pasekmes, tokiu būdu aktualizuojama antroji konceptuali metafora *ES – pralaimėtoja*, priklausanti KOVOS koncepto paradigmai:

«[...] ЕС, вводя санкции, считают ущерб [...]» (111)

«Европа от охлаждения отношений с Россией из-за Украины может потерять гораздо больше, чем приобрести.» (26)

«[...] ухудшение экономических отношений с Россией может поставить Европу на грань энергетического коллапса.» (6)

Pastebėtina, jog kovos pabaiga vainikuojama teigiamomis pasekmėmis – pergale, kai įveikiami priešai ir iškovojamas siektinas tikslas, arba neigiamomis pasekmėmis – skaudžiu pralaimėjimu, kai patenkama į priešo rankas, patiriami nuostoliai. Priešingai nei laimėtojas, kuris iš dalyvavimo konflikte gauna teigiamą naudą, *ES – pralaimėtoja* konceptualiosios metaforos pasisakymais dėl klaidingos / neatsakingos politikos įgyvendinimo, susiduria, taip pat ateityje susidurs, išimtinai tik su neigiamomis pasekmėmis. Tai parodo metaforiniai pasisakymai «считают ущерб», «может потерять гораздо больше чем приобрести», «поставить Европу на грань энергетического коллапса». Pažymime, jog esamojo laiko veiksmažodinė personifikacija «считают », nurodo, jog nuostoliai jau patiriami, tačiau būsimasis laikas «может потерять», nurodo, jog galutinis neigiamų pasekmių mastas ir sąrašas, kuris nėra baigtinis, priklauso nuo tolimesnio ES veikimo Krymo konflikte. Todėl, nors dabar patiriamos klaidingos / neatsakingos politikos neigiamos pasekmės, tačiau jų mastas ateityje turi tendenciją dar labiau didėti.

Daug dėmesio analizuojame diskurse skiriama ES pralaimėjimo negatyvioms pasekmėms, kurios yra kelių rūšių. Pirmoji rūšis – tai ekonominiai ir finansiniai nuostoliai, kuriuos nurodo šie

pavyzdžiai: «грань энергетического коллапса» (16), «потери экономики» (26), «финансовые потери» (26), «на грань коллапса» (6). Antroji – tai politiniai nuostoliai, kuriais įvardinami ES – Rusijos dvišaliai santykiai, jų blogėjimas, pateikiami metaforiniai pavyzdžiai: pavyzdžiui, «охлаждения отношений», «ухудшение отношений» (112). Atsižvelgiant į anksčiau aptartą ES pasiryžimą veikti ateityje, galime teigti, jog pablogėję ES santykiai santykiai su Rusija turi tendenciją toliau blogėti ateityje.

Atkreipiame dėmesį, jog metaforiniu pasisakymu «Мы без Евросоюза можем прожить, [...]». Они без нас вряд ли» (26), akcentuojama ES priklausomybė nuo Rusijos. Vertinant kontekstiškai ši priklausomybė yra ekonominė dėl Rusijos tiekiamų dujų, o Rusija dvišaliuose ekonominiuose santykiuose vaizduojama kaip esanti galios pozicijoje, todėl gali diktuoti abipusių santykių eigą. Šis metaforinis pasisakymas patvirtina ES bendradarbiavimo su Rusija svarbą. Atsižvelgiant į tai, ES vaizduojama kaip siekianti sumažinti klaidingos / neatsakingos politikos vykdymo pasekmes, t.y. išvengti nuostolių arba jų didėjimo, o tai nurodoma metaforiniu pasisakymu «Старом Свете пытаются найти формулу которая бы выразила недовольствие Брюсселя российскими заявлениями о легитимности референдума в Крыму, а с другой не навредила торгово-экономическим отношениям с Москвой [...]» (105). ES vaizduojama kaip išradėjas, siekiantis surasti veikimo būdą, kuris leistų išvengti atsakomybės, t.y. būtų palaikoma Ukraina (realizuojama klaidinga / neatsakinga politika) ir tuo pačiu išvengiama tokio veikimo neigiamų pasekmių. Vertinant kontekstiškai, nurodoma, jog pasekmės ir atsakomybė už veikimą yra imperatyvios. Taigi akcentuojama ES bendradarbiavimo su Rusija svarba, o ES vaizduojama kaip siekianti surasti veikimo būdą, leidžiantį išvengti atsakomybės, t. y. neigiamų pasekmių dėl klaidingos / neatsakingos politikos įgyvendinimo, nors ir toliau siekia veikti klaidingos / neatsakingos politikos linkme.

Išanalizavus *ES – pralaimėtoja* metaforas „Rossijskaja gazeta“ tekstuose, ES personifikuojama kaip asmuo, kuris dėl veikimo Krymo konflikte susiduria su išimtinai neigiamomis klaidingos / neatsakingos politikos pasekmėmis, priešingai nei laimėjimo atveju. Daug dėmesio analizuojamuose tekstuose skiriama pasekmių rūšims, nurodant, jog tai ekonominiai bei finansiniai ir politiniai nuostoliai, t. y. pablogėję ES – Rusijos santykiai, turintys tendenciją toliau blogėti ateityje. Vaizduojama, jog patiriamų neigiamų pasekmių mastas ateityje turi tendenciją dar labiau didėti. Akcentuojama ES bendradarbiavimo su Rusija svarba (dėl ekonominės priklausomybės nuo Rusijos), todėl ES vaizduojama kaip ieškanti būdo išvengti atsakomybės (neigiamų pasekmių), nors ir toliau siekia veikti klaidingos / neatsakingos politikos linkme.

Analizuojamame diskurse, aptinkame pavyzdžių, kuriuose ES personifikuojama kaip protiškai neadekvatus asmuo, priimantis su logika prasilenkiančius sprendimus, situacijos Kryme neadekvačius vertinimus, tokiu būdu aktualizuojama trečioji konceptualioji metafora *ES – kognityvinis nepajėgumas / neįgalumas*, priklausantis LIGOS koncepto paradigmam.

«Следуя логике Запада, можно признавать любые правительства, которые приходят на штыках [...]» (56)

«США и их союзники закрывали глаза на бесчинства боевиков майдана, их издевательства [...]» (16)

«Части народа отказано в праве на самоопределение, на защиту своего достоинства и безопасности. На это "закрывают глаза на Западе" [...]» (56)

«[...] нежелание Запада трезво посмотреть на ситуацию, а главное спросить себя [...]» (56)

«Евросоюз [...] не поняв значение Крыма для России.» (100)

Pabrėžtina tai, kad negalia yra ligos pasekmė. Neįgalumas gali būti apibrėžiamas kaip nesveikata, pasireiškianti fiziniais ar psichikos sutrikimais. ES kognityvinis neįgalumas, ligos simptomatika, pasireiškia mąstymo neįgalumu, pavyzdžiui, «нежелание трезво посмотреть на ситуацию, а главное спросить себя», «логике, можно признавать любые правительства», «не поняв». Implikuojamas mąstymo nepajėgumas, pasireiškiantis su logika prasilenkiančio asmens mąstymu arba , nepajėgumu reflektuoti, suvokti situaciją. Galime pastebėti, jog sveiko asmens atveju metafora «закрывают глаза» reikštų asmens nenorą įgyti naujų žinių, tačiau vertinat kontekstiškai, galime teigti, jog tai ligos simptomatika, pasireiškianti ribotu situacijos suvokimu. Taigi ES vaizduojama kaip sergantis – kognityviškai neįgalus asmuo, t. y. priimantis su logika prasilenkiančius sprendimus, nepajėgus suvokti situacijos arba suvokiantis ją ribotai, todėl toks ES vaizdavimas turi neigiamas konotacijas.

Matomas psichinės negalios sudarkytas objektyvus pasaulio vaizdas, todėl ir ES veikimas iškraipomas ligos – vykdoma klaidinga / neatsakinga politika, kuri pasireiškia konceptualiosios metaforos *ES – veikimas jėga* metaforiniais pasisakymais. Pažymėtina, jog priešingai sveiko žmogaus, galinčio rinktis veikimo būdus (tarp teisingos / išmintingos ir klaidingos / neatsakingos politikos), pasirinkimui, ES įgyvendinama politika nėra pasirinktinė, o pasekmė įsisenėjusios ligos. ES ligos pasekmės – įgyvendinama ES klaidinga / neatsakinga politika – tai vienas iš ligos konceptualiųjų atitikmenų.

Kaip nurodėme anksčiau ligos nulemtos veikimo pasekmės yra neigiamos, žalingos ES ekonomikai ir tarpvalstybiniam santykiams (konceptualioji metafora *ES – pralaimėtoja*), todėl aptikome veiksmožodinių personifikacijų, kuriomis teikiami privalomi nurodymai, kaip ES būtina veikti ar neveikti. Šiuos metaforinius pasisakymus galime laikyti ES gydymo būdais, pavyzdžiui:

«Европа не может игнорировать желание народа Крыма самому решать свою судьбу.» (105)

«[...] европейскому сообществу, [...] стоит проявить больший прагматизм и самостоятельность.» (110)

Veikimo imperatyvumas nurodomas modaliniais veiksmažodžiais «не может» – instruktuojant kaip negalima elgtis, t. y. negalima nepripažinti Krymo apsisprendimo teisės, ir «стоит проявить» – kaip reikia elgtis, t. y. veikti racionaliai ir atsiribojant nuo kitų suinteresuotų asmenų įtakos. Galime teigti, jog šios draudimų ir veikimo instrukcijos gali būti vertinamos kaip ES teisinga / išmintinga politika, o taip pat būdai, kuriais galima išgydyti ES ligą.

Išanalizavus *ES – kognityvinis nepajėgumas / neįgalumas* metaforas „Rossijskaja gazeta“ tekstuose, ES vaizduojama kaip protiškai neadekvatus asmuo. ES kognityvinė negalia, pasireiškianti mąstymo nepajėgumu (nelogiškais sprendimais, nesugebėjimu reflektuoti, suvokti situacijos), yra ligos pasekmė, todėl įgyja neigiamas konotacijas. Vaizduojama, jog ES veikimas yra iškraipomas ligos, ko pasekmėje, skirtingai nei sveiko asmens atveju, kuris turi pasirinkimą, įgyvendinama klaidinga / neatsakinga politika. Veiksmažodinėmis personifikacijomis nurodomos imperatyvios veikimo ir neveikimo instrukcijos, atskleidžiant teisingos / išmintingos politikos gaires, kurios gali būti laikomos ligos gydymo būdais.

Analizuojamame diskurse Ukraina personifikuojama konceptualiaja metafora *Ukraina – objektas*. Aptinkame pavyzdžių, kuriuose Ukraina, skirtingai nei kiti Krymo konflikto dalyviai – Rusija, ES, Krymas personifikuojama kaip negyvas objektas, jai suteikiamas daiktiškumas. Priešingai nei asmuo, turintis savo laisvą valią, interesus, gebantis veikti ir už save kovoti, Ukraina yra vaizduojama kaip objektas, dėl kurio kovojama, o ne subjektas, t. y. Krymo konflikto veikėjas. Taigi aktualizuojama konceptualioji metafora *Ukraina – objektas*, pateikiami tropų pavyzdžiai:

«[...] Украина будет находиться в Европе особняком. Она не станет членом ЕС – это невозможно. Она не может быть членом НАТО - это невозможно.» (110, 112)

«Украина для этих людей всегда была вожделенным призом.» (90)

«Украина - это трофей, но они зашли слишком далеко [...]» (90)

Aukščiau pateiktoje metaforoje Ukraina vaizduojama kaip pastatas. Rusų kalbos žodyne⁷⁹ «особняк» apibūdinamas kaip vienai šeimai skirtas, dažniausiai prabangus miesto namas. Ukrainą lyginant su prabangiu namu, pabrėžiama, jog namo šeimininkai (Ukrainos valdžia) yra atvėrę namo duris, todėl svečiai gali įeiti, o pasimėgavę prabanga – taip pat išeiti. Taigi Ukraina pasilinksminimo vieta – objektas, kuri suvokiama kaip įrankis malonumams – naudai, skirtingai nei kitos šalys Rusija, ES, Krymas, kurios analizuojame diskurse vaizduojamos kaip subjektai, turintys laisvą valią. Subjekto ir objekto kategorijomis siekiama atskirti ir rūšiuoti. Vadovaujantis šia skirtimi, akcentuojama, jog Ukraina – objektas, neturintis laisvos valios, yra nelygiavertis kitiems subjektams (valstybėms), todėl nebus priimta (galbūt net negali pretenduoti būti priimta) į ES ar NATO, kurie vienija lygiavertčius / lygiateisius subjektus. Taigi Ukraina, skirtingai nei kiti subjektai Krymo

---

⁷⁹ gramota.ru, «Большой толковый словарь русского языка.» Гл. ред. С. А. Кузнецов, Первое издание, Норинт, 1998. <<http://gramota.ru/slovari/dic/?bts=x&word=особняк>> [Žiūrėta 2017 10 01].

konflikte, vaizduojama kaip objektas, kuris kitų subjektų naudojamas dėl naudos, todėl Ukraina dėl savo statuso negali ir ateityje negalės lygiateisiškumu prilygti kitiems subjektams ir tapti ES ar NATO nariu. Šis Ukrainos vaizdavimas turi neigiamą atspalvį.

Atkreipiame dėmesį, jog metaforomis «вожделенный приз», «трофей» patvirtinamas Ukrainos daiktiškumas. Metaforiškai nurodoma, jog Ukraina kaip daiktas (objektas) gali būti laimimas žaidime arba kovoje. Todėl Krymo konflikto kontekste Ukraina suvokiama kaip kitų subjektų (valstybių) galios žaidimo ar kovos tikslas, o laimėtojas įgija teisę su objektu elgtis pagal savo poreikius (pavyzdžiui, dovanoti arba sunaikinti daiktą ir t.t.). Apibendrinat galime teigti, jog Ukraina vaizduojama kaip daiktas, dėl kurio žaidžiama ar kovojama, o jos tolimesnis likimas – būsimo laimėtojo ar nugalėtojo rankose.

Be to, Ukrainos objektyvizavimui naudojama ir metonimija «украинской почве» («[...] ухудшения отношений с Россией на "украинской почве".» (26)). Ja Ukraina sutapatinama su žeme, jos naudingaisiais gamtiniais ištekliais. Tuo dar kartą patvirtinama, jog Ukraina vertinama kaip objektas, tarp kitų konflikto subjektų vykstančiuose galios žaidimuose ar kovoje.

Pažymime, jog aptikome ir kitų Ukrainos daiktiškumo patvirtinimo pavyzdžių: «Украина не состоялась как государство, поэтому сейчас некоторые ее регионы начали искать альтернативу этому несостоявшемуся государству.» (101). Tuo paneigiamas Ukrainos kaip „gyvos“, instituciniu lygmeniu darniai funkcionuojančios valstybės egzistavimas. Taigi vaizduojama, jog Ukraina neturėdama subjektiškumo negali veikti ar egzistuoti, pavyzdžiui, negali darniai funkcionuoti tuo užtikrinant savų piliečių apsaugą, tarptautinės bendruomenės pripažįstamų demokratijos vertybių laikymąsi.

Išanalizavus *Ukraina – objektas* metaforas „Rossijskaja gazeta“ tekstuose, Ukraina, skirtingai nei kiti Krymo konflikto dalyviai – Rusija, ES, Krymas, personifikuojama kaip negyvas objektas, jai suteikiamas daiktiškumas. Šis Ukrainos vaizdavimas turi neigiamas konotacijas. Vadovaujantis subjekto ir objekto skirtimi, per pastato metaforą akcentuojama, jog Ukraina – objektas, neturintis laisvos valios, kitų naudojamas naudai gauti, yra nelygiavertis kitiems subjektams (valstybėms), todėl dėl savo statuso negali ir ateityje negalės lygiateisiškumu prilygti kitiems subjektams, todėl tapti ES arba NATO nariu. Trofėjaus, prizo metaforomis vaizduojama, jog, Ukraina yra daiktas, dėl kurio žaidžiama ar kovojama, o jos tolimesnis likimas – būsimo laimėtojo ar nugalėtojo rankose. Analizuojamame diskurse aptikome pavyzdį, kuriuo nurodoma, jog dėl subjektiškumo neturėjimo Ukrainos veikimas ar egzistavimas yra negalimas.

Analizuojamame diskurse aptinkame pavyzdžių, kuriuose Krymas personifikuojamas kaip Rusijos Federacijos subjektas, jos sudėtinė dalis. Krymas vaizduojamas kaip asmuo, kurio subjektiškumas priklauso Rusijai. Taigi aktualizuojama konceptuali metafora *Krymas – Rusijos dalis*. Pateikiami tropų pavyzdžiai, kuriuose apibūdinama Krymo priklausomybė Rusijai:

«Крым свой выбор сделал - он хочет быть в составе России.» (92)

«Крым может войти на правах субъекта, как скажем, российский регион.» (78)

Atkreipiame dėmesį, jog veiksmažodinės personifikacijos «хочет быть» ir «может войти» gali būti suprantami kaip priklausomybę implikuojantys veiksmažodžiai. Modaliniu esamojo laiko veiksmažodžiu «хочет быть» pabrėžiamas apsisprendimas, gebėjimas ir ryžtingumas tai padaryti, t. y. prisijungti prie Rusijos, būti Rusijos Federacijos dalimi. Šis Krymo vaizdavimas turi teigiamas konotacijas.

Analizuojamame diskurse daug dėmesio skiriama Krymo atsiskyrimo nuo Ukrainos procesui, kuris yra prisijungimo prie Rusijos realizavimo dalis, kadangi pirminėje stadijoje – turi būti įgyjamas subjektiškumas (nepriklausomybė nuo Ukrainos). Pateikiami tropų pavyzdžiai, kuriais nurodomas Krymo atsiskyrimo nuo Ukrainos procesas:

«А пока я знаю одно: Крым свой выбор сделал.» (101)

«Автономная Республика, отказавшаяся признавать центральную власть в Киеве, обратилась к Москве с просьбой о помощи.» (19)

«Крым действует в соответствии со своей Конституцией.» (45)

«С конца февраля Крым де-факто вышел из состава Украины.» (63)

«Крым свое реальное отделение принял и поддержал [...]» (63)

Atsiskyrimo nuo Ukrainos procese galime išskirti kelias stadijas. Pirmosios stadijos metu išreiškiamas apsisprendimas ateityje veikti ir pasiruošimas tam, antrosios metu – realizuojamas atsiskyrimo nuo Ukrainos procesas. Pirmojoje stadijoje metaforiniais pasisakymais «выбор сделал» ir «обратилась к Москве с просьбой о помощи» implikuojamas Krymo ryžtingas apsisprendimas ir gebėjimas veikti bei siekis turėti stipresniojo, t. y. Rusijos, užnugarį atsiskyrimo įgyvendinimo procese. Antrosios stadijos metu veiksmažodine esamojo laiko personifikacija «действует», akcentuojamas ryžtingas veikimas (pavyzdžiui, referendumo vykdymas, Ukrainos legetimos valdžios nepripažinimas ir t.t.), kuriuo garantuojamas gebėjimas veikti realizuojant atsiskyrimą nuo Ukrainos, t. y. savo subjektiškumo kaip nepriklausomos valstybės susigrąžinimą. Pažymime, jog veiksmažodine būtojo kartinio laiko personifikacija «вышел» nurodomas jau pasibaigęs atsiskyrimo procesas, o personifikacijos «принял» ir «поддержал» patvirtina, jog pasibaigęs procesas vertinamas palankiai, todėl toks vaizdavimas turi teigiamą atspalvį. Atsiskyrimo proceso pabaiga galutinai padeda tašką Krymo ankstesnės priklausomybės Ukrainai istorijoje.

Po subjektiškumo įgijimo, atsiskyrus nuo Ukrainos, Krymas veikia dėl prisijungimo, t. y. priklausomybės Rusijai. Šiuo būdu įprasminamas naujas Rusijos ir Krymo santykis – tai valdančiojo ir pavaldinio nuolatinis abipusis ryšys, kuriame valdančiojo pozicija yra aktyvi, o pavaldinio – pasyvi. Valdymas iš pavaldinio perspektyvos pasireiškia subordinacija, priklausomybe, besąlygišku valdančiojo nurodymų vykdymu, iš valdančiojo – statuso suteikimu, nurodymų davimu, o iškilus

grėsmei šiam santykiui, esamos galios viršenybės išlaikymu. Vadovaujantis šiuo ryšiu, pavaldinys turi paklusti valdančiajam, esančiam galios pozicijoje, jo diktuojamoms prisijungimo sąlygoms. Atkreipiame dėmesį, jog metaforiniu pasisakymu «Если Крым решит присоединиться к России, а Россия решит принять Крым [...]» (96) nurodomos reikalingos atlikti procedūros, kuriomis įgyjamas pavaldinio statusas, t.y. Krymo apsisprendimas dėl prisijungimo ir Rusijos sprendimas dėl jo priėmimo į Rusijos Federacijos sudėtį. Anksčiau jau aptarėme personifikacijas, kuriomis nurodomas Krymo apsisprendimas ir ryžtingumas veikti. Metaforiniu pasisakymu «Крым провозгласил независимость и официально обратился к Москве с просьбой о вхождении республики в состав России.» (108) realizuojama prisijungimo procedūra. Veiksmožodine personifikacija «обратился» dar kartą patvirtinamas Krymo veikimas dėl priklausomybės Rusijai – pavaldinio statuso įgijimo. Tuo taip pat patvirtinama, jog atsisakoma dalies įgyto subjektiškumo (suvereniteto) valdančiojo naudai, pagal valdančiojo nustatytas prisijungimo sąlygas. Pažymime, jog metaforiniu pasisakymu «Крым получит новый статус, станет субъектом Российской Федерации и попадет в российское правовое поле [...]» (60) patvirtinama ne Krymo lygybė su valdančiuoju (Rusija), o lygiateisiškumas kitų Rusijos Federacijos subjektų atžvilgiu, tokiu būdu įtvirtinant pavaldinio ir valdančiojo santykį.

Išanalizavus *Krymas – Rusijos dalis* metaforas „Rossijskaja gazeta“ tekstuose, Krymas personifikuojamas kaip Rusijos Federacijos subjektas, jos sudėtinė dalis, kuriuos vienija valdančiojo ir pavaldinio nuolatinis abipusis ryšys. Veiksmožodinėmis personifikacijomis nurodoma Krymo priklausomybė Rusijai, taip pat apsisprendimas, gebėjimas ir ryžtingumas veikti prisijungiant prie Rusijos, todėl suprantama kaip vertybė ir turi teigiamas konotacijas. Analizuojamame diskurse daug dėmesio skiriama prisijungimo procesui, kurį sudaro keli etapai. Pirmasis etapas – tai subjektiškumo įgijimas, t. y. atsiskyrimo nuo Ukrainos procesas, kurios metu vaizduojamas ryžtingas apsisprendimas, jo realizacija. Antrojo etapo metu nurodomas veikimas, kuriuo įgyjamas pavaldinio statusas, t. y. subjektiškumo (suvereniteto) valdančiojo naudai atsisakymas.

Apibendrinant analizuotas Krymo konflikto dalyvių ir suinteresuotų šalių metaforines referencijas „Rossijskaja gazeta“ tekstuose, išryškėjo ideologiškai angažuota pasakos struktūra arba „teisingo“ politinio mito naratyvas, kuris yra opozicinis 2.1 skyriuje aptartam „Obzor“ tekstų metaforiniam naratyvui. Šiame naratyve Rusija yra ne užkariautoja, bet pozityvi veikėja, herojus, o piktadariu laikoma ES, skirtingai nei „Obzor“ diskurse, kuriame Lietuva, kaip ES dalis buvo laikoma heroje, o ES jos sąjungininke, Rusija – piktadare. Pastebėtina, jog šiame diskurse politinio mito naratyvo struktūra yra išsamesnė. Jame aptinkame herojų, turintį teigiamas konotacijas, ir piktadarij, turintį neigiamas konotacijas, taip pat kitus dalyvius, tačiau neturinčius savarankiško arba subjektiškumo apskritai. Jame Rusija konstruojama kaip gėrio jėga, asmuo, stebintis ir stojantis į kovą kito naudai ginti Krymo gyventojų, veikimu padedantis Krymui, o ES – blogio jėga, turinti piktadario,

asmens veikiančio dėl Ukrainos palaikymo, tačiau demonstruojant galią, referencijas. Tai nurodo konceptualiosios metaforos *Rusija – stebėtoja ir gynėja*, o ES atveju – *veikimas jėga ir pralaimėtoja*, ir *kognityvinis nepajėgumas / neįgalumas*. Pastebime, jog šiame naratyve kitos konflikto šalys Ukraina – turi objekto referencijas (konceptualioji metafora *Ukraina – objektas*), todėl yra daiktas, dėl kurio kovojama arba žaidžiama, tai turi neigiamas konotacijas, o Krymas – Rusijos Federacijos subjektas, taigi Rusijos tęsinys, kurio subjektiškumas dedikuotas Rusijai (konceptualioji metafora *Krymas – Rusijos dalis*), šis vaizdavimas turi teigiamas konotacijas. Atkreipiame dėmesį, jog analizuojamame diskurse Krymas neįgyja aukos referencijų, jai suteikiamas pavaldinio statusas.

Pastebėtina, jog analizuojamame diskurse metaforizavimo sistema buvo naudojama tikslingai, išaukštinant ir atvirai legitimizuojant ideologinį tikslą kovoti dėl moralinio imperatyvo – ne tik dėl Krymo gyventojų (ne tik dėl rusakalbių) gynybos, bet tarptautinės bendruomenės vertybių, kadangi kiti nesugeba to padaryti. Akcentuojama, jog veikiama ne dėl galios, nors *Rusija – gynėja* turi asmeninį suinteresuotumą ir gebėjimą, ryžtą pasiekti tikslą bet kokiomis priemonėmis. Akcentuojamas aiškus priešas ES – prieš Rusiją veikiantis jėga, tuo realizuojantis klaidingą / neatsakingą politiką, o toks veikimas prasilenkia su adekvačiai mėstančio asmens veikimu ir yra žalingas Ukrainai arba kitoms valstybėms arba pačiai ES.

Vadovaujantis anksčiau nurodytu ideologiniu tikslu, kalbėjimu apie Rusiją kaip apie stebėtoją arba gynėją, vartojant tos srities terminus, apskritai nesvarstomi kitokio Rusijos veikimo būdai (pavyzdžiui, veikimas jėga) Krymo konflikte. Tokiu būdu metaforos nuslepia dalį realybės. Taip pat pastebime, jog metaforiniais terminais, susijusiais su Ukrainos daiktiškumu, apskritai paneigiama valstybės valia ir sprendimo teisė dėl jos, kaip suverenos valstybės teritorijos, Krymo, tokiu būdu pateikiant, tik dalį nuoseklios apmąstomos struktūros.

Naudojamomis metaforomis siekiama veikimą konflikte pateisinti morališkai bei įtikinti Rusijos valstybės vykdomos politikos teisingumu (vykdoma teisinga / išmintinga politika) ir teisingų intencijų turėjimu – kova reprezentuojama kaip kova už moralines vertybes. Taip pat akcentuojamas Rusijos gebėjimas ir ryžtingumas veikti, siekiant išsikelto tikslo apsaugoti visuomenę nuo blogio, tame tarpe ir tarptautinės bendruomenės vertybes.

Išvados

Krymo konflikto dalyvių ir suinteresuotų šalių reprezentacijų problema aktuali ir platesniame informacinio karo bei Lietuvos informacinio saugumo stiprinimo kontekste, ir siauresniame – konceptualiųjų metaforų analizės kontekste. Atsižvelgiant į Krymo konflikto aktualumą Lietuvai bei platų šios temos aptarimą Lietuvos žiniasklaidoje, o taip pat informaciniame kare pasitelkiamų medijų poveikumą bei perspėjimus, jog rusakalbės žiniasklaidos priemonės naudojamas informaciniame kare prieš Lietuvą, yra prasminga įvertinti, kokios ideologinės reprezentacijos konceptualiųjų metaforų pagalba yra atspindimos Krymo konflikto diskurse ir ar jos sutampa arba nesutampa su valstybinės Rusijos žiniasklaidos formuojamu diskursu. Nors gausu konceptualiųjų metaforų tyrimų, tačiau mokslininkų konceptualiųjų metaforų apraiškos kalboje nagrinėtos bendrai, tyrimui nepasirenkat konkretaus konflikto dalyvio ar suinteresuotos šalies metaforizavimo aspekto.

Nustačius, sugrupavus metaforinius pasisakymus 2014 m. vasario 27 d. – 2014 m. kovo 19 d. periodo Lietuvos privataus laikraščio „Obzor“ ir Rusijos valstybinio laikraščio „Rassijskaja gazeta“ publicistinius tekstus buvo išskirta dvylika dažniau pasitaikiusių / vyraujančių konceptualiųjų metaforų, reprezentuojančių Krymo konflikto dalyvius (Rusija, Ukraina, Krymo bendruomenė) ir suinteresuotas šalis (ES, Lietuva). Atkreipiame dėmesį, jog laikraščio „Obzor“ tekstuose neaptikome metaforinių pasisakymų reprezentuojančių Ukrainą ir Krymą, o laikraštyje „Rassijskaja gazeta“ – nėra metaforinių referencijų, skirtų išskirtinai Lietuvai, tačiau ji yra ES narė, todėl konceptualiosios metaforos skirtos ES apibūdinimui, taip pat apibūdina ir Lietuvą. Atsižvelgiant į tai, Lietuvos Krymo konflikto diskursas, konceptualiųjų metaforų pagalba, atspindi siauresnį konflikto dalyvių ratą nei Rusijos diskurse.

Laikraščio „Obzor“ tekstuose buvo nagrinėjamos penkios konceptualiosios metaforos: *Rusija – veikimas jėga ir asmuo, veikiamas V. Putino, ES – neveiklumas, Lietuva – kovotoja ir padėjėja*. Laikraščio „Rassijskaja gazeta“ tekstuose buvo nagrinėjamos septynios konceptualiosios metaforos: *Rusija – stebėtoja ir gynėja, ES – veikimas jėga ir pralaimėtoja, ir kognityvinis nepajėgumas / neįgalumas, Ukraina – objektas, Krymas – Rusijos dalis*. Išnagrinėjus šių metaforų vartojimą galima prieiti prie tokių išvadų:

Apibendrinus išanalizuotas Krymo konflikto šalių metaforines referencijas „Obzor“ ir „Rassijskaja gazeta“ tekstuose išryškėjo konflikto dalyvių ir suinteresuotų šalių reprezentacijų ideologiniai skirtumai, sudarantys dvi ideologiškai skirtingas pasakos struktūras arba „teisingo“ politinio mito naratyvus. „Obzor“ ir „Rassijskaja gazeta“ konceptualiosios metaforos sudaro opozicinius naratyvus.

Laikraščio „Obzor“ tekstuose Krymo konflikto šalių konceptualiosios metaforos pasakos struktūroje arba „teisingo“ politinio mito naratyve Lietuva yra herojus, turintis teigiamas konotacijas, o piktadarys – Rusija, turinti neigiamas konotacijas. Lietuva vaizduojama kaip gėrio jėga, per

konceptualiąją metaforą *Lietuva – padėjėja*, kuria ji personifikuojama kaip asmuo, veikimu padedantis Ukrainai, turintis gebėjimą ir ryžtingumą, tai padaryti, o konceptualiąją metaforą *Lietuva – kovotoja*, ji konstruojama kaip tvirto charakterio, agresoriaus (Rusijos) nebijantis asmuo, galintis stoti į kovą ne tik dėl savo, bet ir Ukrainos išlikimo. Jame neigiamas konotacijas turi Rusija – ji blogio jėga, piktadarys, valdomas Rusijos prezidento V. Putino ambicijų ir tikslų, o to pasekmėje jos veikimas pasireiškia veikimu jėga. Tai nurodo konceptualiosios metaforos *Rusija – asmuo, veikiamas V. Putino* ir *veikimas jėga*. Pastebime, jog šiame naratyve ES gali būti suprantama kaip sąjungininkė kovoje prieš piktadari. Nors jos neryžtingumas, neveiklumas ir pasyvumas, konceptualiojoje metaforoje *ES – neveiklumas*, turi neigiamas konotacijas, tačiau aptikome apsisprendimo ir ryžto apraiškų veikti teisingos / išmintingos politikos linkme. Kadangi analizuojamame diskurse neaptikome metaforinių pasisakymų skirtų Ukrainos ar Krymo referencijoms, todėl galime teigti, jog politinio mito naratyvo struktūra nėra išsami, nėra neaišku, kuriai šaliai būtų priskirtos nekaltos aukos referencijos.

Laikraščio „Rossijskaja gazeta“ tekstuose Krymo konflikto šalių konceptualiosios metaforos pasakos struktūroje arba „teisingo“ politinio mito naratyve Rusija yra ne užkariautoja, bet herojus, o piktadariu laikoma ES, skirtingai nei aukščiau nurodytame „Obzor“ tekstuose. Šio diskurso politinio mito naratyvo struktūra yra išsamesnė, kadangi jį sudaro teigiamai vertinamas herojus – Rusija, neigiamas konotacijas turintis piktadarys – ES ir kiti dalyviai, neturintys savarankiško arba subjektiškumo apskritai – Krymas ir Ukraina. Jame Rusija konstruojama kaip gėrio jėga, asmuo, nors stebintis, t. y. veikiantis pasyviai (konceptualioji metafora *Rusija – stebėtoja*), tačiau kartu ir stojantis į kovą kito naudai su tikslu apginti Krymo gyventojus, savo veikimu padedantis Krymui (konceptualioji metafora *Rusija – gynėja*), turinti gebėjimą ir ryžtingumą. ES – blogio jėga, asmuo, kurio veikimo tikslas yra Ukrainos palaikymas, tačiau pasireiškia galios demonstravimu, neadekvačiais sprendimais, ko pasekmėje realizuojama klaidinga / neišmintinga politika realizacija ir susiduriama su parlaimėjimo neigiamomis pasekmėmis. Tai nurodo konceptualiosios metaforos *ES – veikimas jėga* ir *pralaimėtoja* bei *kognityvinis nepajėgumas / neįgalumas*. Pastebime, jog šiame naratyve kitos konflikto šalys Ukraina – turi objekto referencijas (konceptualioji metafora *Ukraina – objektas*), todėl vaizduojama kaip daiktas, dėl kurio kovojama arba žaidžiama, o tai turi neigiamas konotacijas. Krymas vaizduojamas kaip Rusijos Federacijos subjektas, taigi Rusijos tęsinys, todėl jo subjektiškumas dedikuotas Rusijai (konceptualioji metafora *Krymas – Rusijos dalis*), šis vaizdavimas turi teigiamas konotacijas. Pastebėjome, jog analizuojamame diskurse Krymas neįgyja aukos referencijų, jai suteikiamas pavaldinio statusas.

Analizuojamų diskursų „Obzor“ ir „Rassijskaja gazeta“ tekstuose metaforizavimo sistema buvo naudojama tikslingai, išaukštinti ir atvirai legitimizuoti ideologinį tikslą kovoti dėl moralinio imperatyvo. Laikraščio „Obzor“ tekstuose kilniu tikslu laikoma kova dėl laisvės, istorinio okupacijos

scenarijaus nepasikartojimo, pagalba Ukrainai (dėl suverenios valstybės teritorijos neliečiamumo), neatsižvelgiant į tai, jog susiduriama su tokio veikimo negatyviais aspektais, pavyzdžiui neigiamos pasekmės, kurios ateityje gali didėti, arba su žinių trūkumu, politinių dividendų siekimu. Akcentuojamas aiškus priešas Rusija, kuri veikimu jėga vykdo Krymo okupaciją ir aneksiją, tokiu būdu kovojant dėl galios ir realizuojant Rusijos prezidento ambicijas, kurios priešingos racionaliai mąstančio asmens tikslams. Laikraščio „Rossijskaja gazeta“ atveju kilniu tikslu laikomas ne tik Krymo gyventojų (ne tik rusų), bet ir tarptautinės bendruomenės vertybių gynyba, kadangi kiti nesugeba to padaryti. Akcentuojama, jog veikiama ne dėl galios, nors Rusija – gynėja – turi asmeninį suinteresuotumą, gebėjimą ir ryžtą jį pasiekti bet kokiomis priemonėmis. Akcentuojamas aiškus priešas ES – veikiantis jėga prieš Rusiją, realizuojantis klaidingą / neišmintingą politiką, o toks veikimas prasilenkia su adekvataus asmens veikimu ir yra žalingas Ukrainai, kitoms valstybėms arba net pačiai ES.

Tiek „Obzor“, tiek „Rossijskaja gazeta“ tekstuose konceptualiosios metaforos išaukštindamos šalių ideologinius tikslus nuslepia konflikto šalių galimas veikimo alternatyvas, pateikdamos tik dalį realybės, t. y. nuoseklios apmąstomos struktūros. Pavyzdžiui, „Obzor“ tekstuose kalbėjimu apie Lietuvą kaip apie kovotoją arba padėjėją, vartojant tos srities terminus, apskritai nesvarstoma apie kitus Lietuvos politikos Krymo konflikto atžvilgiu veikimo būdus (pavyzdžiui, neutralios stebėtojos), o „Rossijskaja gazeta“ tekstuose – kalbėjimu apie Rusiją kaip apie stebėtoją arba gynėją, nesvarstomi kitokio Rusijos veikimo būdai (pavyzdžiui, veikimas jėga) Krymo konflikte, arba metaforiniais terminais, susijusiais su Ukrainos daiktiškumu, apskritai paneigiama valstybės valia ir sprendimo teisė dėl jos, kaip suverenios valstybės teritorijos dalies, Krymo.

Naudojamomis metaforomis tiek „Obzor“, tiek „Rossijskaja gazeta“ tekstuose visų pirmiausia siekiama Lietuvos arba Rusijos veikimą konflikte pateisinti morališkai bei įtikinti herojaus, Lietuvos arba Rusijos, vykdomos politikos teisingumu (vykdoma teisinga / išmintinga politika) ir teisingų intencijų turėjimu – kova reprezentuojama kaip kova už moralines vertybes. Taip pat akcentuojamas gebėjimas ir ryžtingumas veikti, siekiant išsikelto tikslo apsaugoti visuomenę bei tarptautinės bendruomenės vertybes.

Kadangi „Obzor“ ir „Rossijskaja gazeta“ tekstuose nustatytos konceptualiosios metaforos, reprezentuojančios Krymo konflikto dalyvius ir suinteresuotąsias šalis, skiriasi, priėjome prie išvados, jog Lietuvos ir Rusijos rusakalbės žiniasklaidos metaforomis kuriamas Krymo konflikto diskursas, skiriasi. Taigi magistrinio darbo tyrimo prielaida, jog Krymo konflikto diskurse Lietuvos rusakalbėje žiniasklaidoje per Krymo konflikto šalių reprezentacijas (konceptualiasias metaforas) pateikiamas naratyvas, atspindės oficialią Rusijos valdžios ideologiją, skleidžiamą savoje šalyje, nepasitvirtino. Kita vertus, tyrimo metu pastebėta kita stiliaus figūrų grupė, kuria taip pat formuojama skaitytojų nuomonė apie konflikto dalyvius, pavyzdžiui, metonimijų pagalba Ukrainos valdžia

vaizduojama neigiamai sutapatinant ją su smurtu veikiančiais Maidano judėjimo dalyviais⁸⁰. Dėl šios priežasties, ateities tyrimuose būtų tikslinga atlikti kompleksinę Lietuvos ir Rusijos rusakalbės žiniasklaidos diskurso analizę, papildžius kitomis stilistinėmis figūromis.

---

⁸⁰ Татьяна Замахина, Тамара Шкель, «Право на выбор.» *Российская Газета*, 6327, 2014, 11 марта. <<http://www.rg.ru/2014/03/08/duma-site.html>> [Žiūrėta 2017 11 01].

Literatūros sąrašas

1. Althusser, Louis P., „Ideology and Ideological State Apparatuses.“ „Lenin and Philosophy“ and Other Essays, 1970. <<http://www.marxists.org/reference/archive/althusser/1970/ideology.htm>> [Žiūrėta 2017 10 10].
2. Bitinienė, Audronė, *Publicistinis stilius*. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla, 2007.
3. Charteris-Black, Jonathan, *Corpus Approaches to Critical Metaphor*. Hampshire: Palgrave Macmillan, 2004.
4. Charteris-Black, Jonathan, *Politicians and Rhetoric. The Persuasive Power of Metaphor*. 2 leid. Hampshire: Palgrave Macmillan, 2011.
5. Chouliaraki, Lilie, „Legitimacy and Community in Iraq War discourses.“ L. Chouliaraki (sud.), *The Soft Power of War*. Amsterdam: John Benjamins Publishing, 2007.
6. Cibulskienė, Jurga, „Konceptualioji metafora Lietuvos ir Didžiosios Britanijos rinkimų diskurse.“ Daktaro disertacija, Vilniaus universitetas, 2006.
7. Dougherty, Jill, „Everyone Lies: The Ukraine Conflict and Russia’s Media Transformation.“ Kn. Harvard Kennedy School Shorenstein Center on Media, Politics and Public Policy Discussion Paper Series, #D-88, 2014. <<http://shorensteincenter.org/everyone-lies-ukraine-conflict-russias-media-transformation/>> [Žiūrėta 2017 11 20].
8. European Union Parliament Directorate – General for External Policies, „Occupation / Annexation of a Territory: Respect for International Humanitarian Law and Human Rights and Consistent EU Policy.“ 2015. <[http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EXPO_STU\(2015\)534995](http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EXPO_STU(2015)534995)> [Žiūrėta 2017 11 01].
9. Europos Vadovų Taryba, „ES ribojamosios priemonės, taikomos reaguojant į krizę Ukrainoje.“ <<http://www.consilium.europa.eu/lt/policies/sanctions/ukraine-crisis/>> [žiūrėta 2017 12 02].
10. Foucault, Michel, *Disciplinuoti ir bausti. Kalėjimo gimimas*. Vilnius: Baltos lankos, 1998.
11. Foucault, Michel, *Diskurso tvarka*. Trownbridge: Baltos lankos, 1998.
12. Goatly, Andrew, *Washing the Brain – Metaphor and Hidden Ideology*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 2007.
13. Hawkins, Bruce W., „Linguistic Relativity as a Function of Ideological Deixis.“ Kn. Martin Pütz, Marjolin H. Verspoor (sud.), *Explorations in Linguistic Relativity*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 2000.
14. Hodge, Robert ir Gunther Kress, *Language as Ideology*. London: Routledge, 1993.

15. Koženiauskienė, Regina, *Retorinė ir stilistinė publicistinių tekstų analizė*. Monografija. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2002.
16. Kövecses, Zoltán, *Metaphor in Culture*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005.
17. Lakoff, George ir Mark Johnson, *Metaphors We Live by*. 2 leid. London: The University of Chicago Press, 2003.
18. Lakoff, George, „Metaphor and War: The Metaphor System Used to Justify War in the Gulf (Part 1 of 2).“ *Viet Nam Generation Journal and Newsletter*, 3(3), 1991. <http://www2.iath.virginia.edu/sixties/HTML_docs/Texts/Scholarly/Lakoff_Gulf_Metaphor_1.html> [Žiūrėta 2017 11 01].
19. Lakoff, George, „Metaphor and War: The Metaphor System Used to Justify War in the Gulf (Part 2 of 2).“ *Viet Nam Generation Journal and Newsletter*, 3(3), 1991. <http://www2.iath.virginia.edu/sixties/HTML_docs/Texts/Scholarly/Lakoff_Gulf_Metaphor_2.html> [Žiūrėta 2017 11 01].
20. Lakoff, George, „The Contemporary Theory of Metaphor.“ 4, 1992. <<https://georgelakoff.com/writings/>> [Žiūrėta 2017 11 07].
21. Lietuvos Respublikos kultūros ministerija, „Viešosios informacijos rengėjų ir skleidėjų duomenų bazė.“ 2014. <<http://www.old.lrkmlt.lt/leidyba/ldb.html>> [Žiūrėta 2017 12 20].
22. Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas, „Valstybės saugumo departamento 2014 metų grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimas.“ 2015. <<https://www.vsd.lt/gresmes/gresmes-nacionaliniam-lietuvos-saugumui/>> [Žiūrėta 2017 12 20].
23. Lietuvos Respublikos Seimas, „Dėl Rusijos Federacijos keliamų grėsmių Ukrainos ir visos Europos saugumui.“ 2014 kovo 13 d. <<https://www.e-tar.lt/portal/legalAct.html?documentId=72738100aabd11e38e1082d04585b3dd>> [Žiūrėta 2017 10 01].
24. lkz.lt, „Lietuvių kalbos žodynas.“ Lietuvių kalbos institutas. <<http://www.lkz.lt/Visas.asp?zodis=laikymas&Ins=-1&les=-1>> [Žiūrėta 2017 10 01].
25. lrt.lt, „V. Putinui pasirašius sutartį dėl Krymo prijungimo prie Rusijos konfliktas pereina į „karinę stadiją.“ 2014. <http://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/3/38764/v._putinui_pasirasius_sutarti_del_krymo_prijungimo_prie_rusijos_konfliktas_pereina_i_karine_stadija_> [Žiūrėta 2017 09 28].
26. McLaughlin, Paul, *Radicalism: A Philosophical Study*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2012.
27. Musolff, Andreas, *Metaphor, Nation and the Holocaust*. New York: Routledge, 2010.
28. Smetonienė, Irena, „Tropai ir okaziniai dariniai reklamos tekstuose.“ *Kalbos kultūra*, 76, 2003.

29. Steuter, Erin ir Deborah Wills, *At War with Metaphor. Media, Propaganda, and Racism in the War on Terror*. Lanham: Rowman and Littlefield Publishers, 2008.
30. rg.ru, „About the Newspaper.“ <<https://rg.ru/about/>> [Žiūrėta 2017 10 06].
31. obzor.lt, «О газете Обзор.» 2013. <<https://www.obzor.lt/newspaper/about/>> [Žiūrėta 2017 10 06].
32. Ricoeur, Paul, *The Rule of Metaphor*. London: Routledge, 2003.
33. Soldner, Markus, „Political Capitalism and the Russian Media.“ Kn. Stephen White (sud.), *Media, Culture and Society in Putin's Russia*. New York: Palgrave Macmillan, 2008.
34. Stewart, Ian ir Susan Lisa Carruthers, *War Culture and Media. Representations of the Military in 20th Century Britain*. Trownbridge: Flicks Books, 1996.
35. Thompson, John B., *Studies in the Theory of Ideology*. Berkeley: University of California Press, 1984.
36. TNS LT, „Metinė žiniasklaidos tyrimų apžvalga 2014.“ 2015. <<http://www.tns.lt/lt/top/paslaugos/ziniasklaidos-auditoriju-tyrimai/metine-ziniasklaidos-tyrimu-apzvalga/>> [Žiūrėta 2017 09 01].
37. TNS Russia, „Измерение аудитории СМИ.“ 2014. <<http://www.tns-global.ru/services/media/media-audience/press/description/>> [Žiūrėta 2017 11 01].
38. zodziai.lt, „Tarptautinių žodžių žodynas.“ 1985. <<http://www.zodziai.lt/reiksme&word=ambicija&wid=857>> [Žiūrėta 2017 10 01].
39. Воробьев, Владислав, «Битва на Сене.» Российская Газета, 6324, 2014, 6 марта. <<https://rg.ru/2014/03/05/lavrov-site.html>> [Žiūrėta 2017 11 01].
40. Воробьев, Владислав, «Крымский вал.» Российская Газета, 6321, 2014, 3 марта. <<http://www.rg.ru/2014/03/03/krym.html>> [Žiūrėta 2017 11 01].
41. Воробьев, Владислав, «Крымское эхо майдана.» Российская Газета, 6318, 2014, 27 февраля. <<http://www.rg.ru/2014/02/27/krim.html>> [Žiūrėta 2017 11 01].
42. Воробьев, Владислав, «Крым – Крым.» Российская Газета, 6327, 2014, 11 марта. <<http://www.rg.ru/2014/03/11/krym.html>> [Žiūrėta 2017 11 01].
43. Воробьев, Владислав, «Лавров: „Наша позиция честная.“» Российская Газета, 6323, 2014, 5 марта. <<http://www.rg.ru/2014/03/04/situazia-site.html>> [Žiūrėta 2017 11 01].
44. Воробьев, Владислав, «Миллионы своих на "восьмерку" не меняем.» Российская Газета, 6322, 2014, 4 марта. <<https://rg.ru/2014/03/04/lavrov.html>> [Žiūrėta 2017 11 01].
45. Воробьев, Владислав, «По самолетам?.» Российская Газета, 6328, 2014, 12 марта. <<http://www.rg.ru/2014/03/12/geo.html>> [Žiūrėta 2017 11 01].
46. Гаврилов, Юрий, «Десант готовится к прыжку.» Российская Газета, 6320, 2014, 28 февраля. <<https://rg.ru/2014/02/27/boi-site.html>> [Žiūrėta 2017 11 01].

47. Гасюк, Александр, «Как ВВС подловила Кэмерона.» *Российская Газета*, 6324, 2014, 6 марта. <<http://www.rg.ru/2014/03/05/es-site.html>> [Žiūrėta 2017 11 01].
48. Дульман, Павел, Вячеслав Прокофьев, Анна Розэ, «Леонид Кравчук: Запад повел себя безответственно.» *Российская Газета*, 6333, 2014, 18 марта. <<http://www.rg.ru/2014/03/18/mnenia-anons.html>> [Žiūrėta 2017 11 01].
49. Елков, Игорь, «Васви Абдураимов: Киев оттолкнул Крым.» *Российская Газета*, 6327, 2014, 11 марта. <<https://rg.ru/2014/03/11/abduraimov.html>> [Žiūrėta 2017 11 01].
50. Елков, Игорь, «Крымское воскресенье.» *Российская Газета*, 6328, 2014, 12 марта. <<http://www.rg.ru/2014/03/11/krim-site.html>> [Žiūrėta 2017 11 01].
51. Ермолаева, Надежда, «Крым в правдивом переводе.» *Российская Газета*, 6322, 2014, 4 марта. <<http://www.rg.ru/2014/03/04/vzglyad.html>> [Žiūrėta 2017 11 01].
52. Завражин, Константин, Кира Латухина, «Воссоединение.» *Российская Газета*, 6334, 2014, 19 марта. <<http://www.rg.ru/2014/03/19/dogovor.html>> [Žiūrėta 2017 11 01].
53. Замахина, Татьяна, Тамара Шкель, «Право на выбор.» *Российская Газета*, 6327, 2014, 11 марта. <<http://www.rg.ru/2014/03/08/duma-site.html>> [Žiūrėta 2017 11 01].
54. Кузьмин, Владимир, «Что подписано пером» *Российская Газета*, 6322, 2014, 4 марта. <<http://www.rg.ru/2014/03/03/torgovlya-site.html>> [Žiūrėta 2017 11 01].
55. Латухина, Кира, «О вводе и выводах.» *Российская Газета*, 6323, 2014, 5 марта. <<http://www.rg.ru/2014/03/04/putin-site.html>> [Žiūrėta 2017 11 01].
56. Латухина, Кира, «Торжество бесправия и цинизма.» *Российская Газета*, 6327, 2014, 11 марта. <<https://rg.ru/2014/03/08/vecher-site.html>> [Žiūrėta 2017 11 01].
57. Миракян, Нива, «К независимости на гондолах.» *Российская Газета*, 6333, 2014, 18 марта. <<http://www.rg.ru/2014/03/18/venecia.html>> [Žiūrėta 2017 11 01].
58. Орлов, Григорий, «У санкции - две стороны.» *Российская Газета*, 6327, 2014, 11 марта. <<http://www.rg.ru/2014/03/11/ekonom.html>> [Žiūrėta 2017 11 01].
59. Официальные сетевые ресурсы Президента России, «Обращение Президента Российской Федерации.» 2014, марта 18. <<http://kremlin.ru/events/president/news/20603/videos>> [Žiūrėta 2017 11 20].
60. Официальные сетевые ресурсы Президента России, «Владимир Путин ответил на вопросы журналистов о ситуации на Украине.» 2014, марта 4. <<http://kremlin.ru/events/president/news/20366>> [Žiūrėta 2017 11 20].
61. Петров, Виталий, «Квота со смыслом.» *Российская Газета*, 6318, 2014, 27 февраля. <<https://rg.ru/2014/02/27/matvienko.html>> [Žiūrėta 2017 11 01].
62. Петров, Виталий, «Сенат, как слово ваше отзовется?.» *Российская Газета*, 6322, 2014, 4 марта. <<http://www.rg.ru/2014/03/03/posol-site.html>> [Žiūrėta 2017 11 01].

63. Проценко, Любовь, «Севастополь, Дом Москвы.» Российская Газета, 6321, 2014, 3 марта. <<http://www.rg.ru/2014/03/03/moskva.html>> [Žiūrėta 2017 11 01].
64. Прокофьев, Вячеслав, «Бумеранг прилетит с Востока.» Российская Газета, 6329, 2014, 13 марта. <<https://rg.ru/2014/03/13/bumerang.html>> [Žiūrėta 2017 11 01].
65. Прокофьев, Вячеслав, «У России законная позиция.» Российская Газета, 6327, 2014, 11 марта. <<http://www.rg.ru/2014/03/11/dumas.html>> [Žiūrėta 2017 11 01].
66. Радзиховский, Леонид, «Место в мире.» Российская Газета, 6333, 2014, 18 марта. <<http://www.rg.ru/2014/03/18/radzihovskiy.html>> [Žiūrėta 2017 11 01].
67. Радзиховский, Леонид, «Точка неравновесия.» Российская Газета, 6327, 2014, 11 марта. <<http://www.rg.ru/2014/03/11/radzihovskij.html>> [Žiūrėta 2017 11 01].
68. Рильский, Владислав, «Восток – дело громкое.» Российская Газета, 6333, 2014, 18 марта. <<http://www.rg.ru/2014/03/18/federalizaciya.html>> [Žiūrėta 2017 11 01].
69. Розэ, Анна, «Канцлер не нашла ответов.» Российская Газета, 6332, 2014, 17 марта. <<http://www.rg.ru/2014/03/13/merkel-site-anons.html>> [Žiūrėta 2017 11 01].
70. Снегирев, Юрий, «В понедельник в Москву.» Российская Газета, 6332, 2014, 17 марта. <<http://www.rg.ru/2014/03/16/krimchane-site.html>> [Žiūrėta 2017 11 01].
71. Снегирев, Юрий, «В Россию.» Российская Газета, 6333, 2014, 18 марта. <<http://www.rg.ru/2014/03/18/krym.html>> [Žiūrėta 2017 11 01].
72. Снегирев, Юрий, «„Майдана“ в Крыму никогда не будет.» Российская Газета, 6321, 2014, 3 марта. <<http://www.rg.ru/2014/03/01/aksyonov-site.html>> [Žiūrėta 2017 11 01].
73. Снегирев, Юрий, «Прозрачные ответы.» Российская Газета, 6332, 2014, 17 марта. <<https://rg.ru/2014/03/17/referendum.html>> [Žiūrėta 2017 11 01].
74. Фомченков, Тарас, «Обама сам себя напугал.» Российская Газета, 6323, 2014, 5 марта. <<http://www.rg.ru/2014/02/27/krim.html>> [Žiūrėta 2017 11 01].
- «ЕС разочаровывает Литву своей реакцией на действия России,» *Обзор*, 11 (896), 2014, 13 марта – 19 марта. <<http://www.obzor.lt/news/n11818.html>> [Žiūrėta 2017 11 01].
75. «Кто перешел красную линию?.» Российская Газета, 6331, 2014, 14 марта. <<http://www.rg.ru/2014/03/14/koen.html>> [Žiūrėta 2017 11 01].
76. «Литва верна себе: Крым фактически оккупирован, теперь пытаются оправдать его аннексию.» *Обзор*, 11 (896), 2014, 13 марта – 19 марта. <<http://www.obzor.lt/news/n11748.html>> [Žiūrėta 2017 11 01].
77. «Литва вызывает посла России, поднимает вопрос о Крыме в ООН.» *Обзор*, 9 (894), 2014, 27 февраля – 5 марта. <<http://www.obzor.lt/news/n11631.html>> [Žiūrėta 2017 11 01].
78. «Литва пока не будет наказывать Россию.» *Обзор*, 10 (895), 2014, 6 марта – 12 марта. <<http://www.obzor.lt/news/n11678.html>> [Žiūrėta 2017 11 01].

79. «Литовская комиссия по радио и ТВ примет решение о санкциях за российские пропагандистские телепрограммы.» *Обзор*, 11 (896), 2014, 13 марта – 19 марта. <<http://www.obzor.lt/news/n11816.html>> [Žiūrėta 2017 11 01].

80. «Мы хотим сегодня, мы хотим сейчас!» *Обзор*, 10 (895), 2014, 6 марта – 12 марта. <<http://www.obzor.lt/news/n11738.html>> [Žiūrėta 2017 11 01].

81. «Новый Киев просит поддержки Литвы при рассмотрении вопроса Крыма в ООН.» *Обзор*, 9 (894), 2014, 27 февраля – 5 марта. <<http://www.obzor.lt/news/n11638.html>> [Žiūrėta 2017 11 01].

82. «Обращение Союза русских Литвы в связи с событиями в Украине.» *Обзор*, 10 (895), 2014, 6 марта – 12 марта. <<http://www.obzor.lt/news/n11695.html>> [Žiūrėta 2017 11 01].

83. «Под Киевом инструкторы США готовят боевиков.» *Российская Газета*, 6324, 2014, 6 марта. <<http://www.rg.ru/2014/03/06/instructory.html>> [Žiūrėta 2017 11 01].

84. «Представитель оппозиционных консерваторов предлагает увеличить финансирование обороны Литвы.» *Обзор*, 9 (894), 2014, 27 февраля – 5 марта. <<http://www.obzor.lt/news/n11665.html>> [Žiūrėta 2017 11 01].

85. «Президент Литвы готова стрелять.» *Обзор*, 10 (895), 2014, 6 марта – 12 марта. <<http://www.obzor.lt/news/n11734.html>> [Žiūrėta 2017 11 01].

86. «Президент Литвы продолжает неустанно сигнализировать.» *Обзор*, 10 (895), 2014, 6 марта – 12 марта. <<http://www.obzor.lt/news/n11700.html>> [Žiūrėta 2017 11 01].

87. «Спикеру Сейма Литвы запрет русскоязычных СМИ не кажется чем-то необычным для демократического государства.» *Обзор*, 11 (896), 2014, 13 марта – 19 марта. <<http://www.obzor.lt/news/n11820.html>> [Žiūrėta 2017 11 01].

88. «Утки государственного значения: зачем нужны «петиции» прибалтов к РФ?.» *Обзор*, 10 (895), 2014, 6 марта – 12 марта. <<http://www.obzor.lt/news/n11739.html>> [Žiūrėta 2017 11 01].

Priedai

2 lentelė. Laikraščio «Обзор» cituotų straipsnių kodų lentelė

Kodas	«Обзор»
2	«Представитель оппозиционных консерваторов предлагает увеличить финансирование обороны Литвы.» <i>Обзор</i> , 9 (894), 2014, 27 февраля – 5 марта. < http://www.obzor.lt/news/n11665.html > [Žiūrėta 2017 11 01].
4	«Новый Киев просит поддержки Литвы при рассмотрении вопроса Крыма в ООН.» <i>Обзор</i> , 9 (894), 2014, 27 февраля – 5 марта. < http://www.obzor.lt/news/n11638.html > [Žiūrėta 2017 11 01].

7	«Литва вызывает посла России, поднимает вопрос о Крыме в ООН.» <i>Обзор</i> , 9 (894), 2014, 27 февраля – 5 марта. < http://www.obzor.lt/news/n11631.html > [Žiūrėta 2017 11 01].
8	«Президент Литвы готова стрелять.» <i>Обзор</i> , 10 (895), 2014, 6 марта – 12 марта. < http://www.obzor.lt/news/n11734.html > [Žiūrėta 2017 11 01].
9	«Мы хотим сегодня, мы хотим сейчас!» <i>Обзор</i> , 10 (895), 2014, 6 марта – 12 марта. < http://www.obzor.lt/news/n11738.html > [Žiūrėta 2017 11 01].
10	«Утки государственного значения: зачем нужны «петиции» прибалтов к РФ?» <i>Обзор</i> , 10 (895), 2014, 6 марта – 12 марта. < http://www.obzor.lt/news/n11739.html > [Žiūrėta 2017 11 01].
11	«Литва пока не будет наказывать Россию.» <i>Обзор</i> , 10 (895), 2014, 6 марта – 12 марта. < http://www.obzor.lt/news/n11678.html > [Žiūrėta 2017 11 01].
14	«Президент Литвы продолжает неустанно сигнализировать.» <i>Обзор</i> , 10 (895), 2014, 6 марта – 12 марта. < http://www.obzor.lt/news/n11700.html > [Žiūrėta 2017 11 01].
16	«Обращение Союза русских Литвы в связи с событиями в Украине.» <i>Обзор</i> , 10 (895), 2014, 6 марта – 12 марта. < http://www.obzor.lt/news/n11695.html > [Žiūrėta 2017 11 01].
18	«Спикеру Сейма Литвы запрет русскоязычных СМИ не кажется чем-то необычным для демократического государства.» <i>Обзор</i> , 11 (896), 2014, 13 марта – 19 марта. < http://www.obzor.lt/news/n11820.html > [Žiūrėta 2017 11 01].
20	«ЕС разочаровывает Литву своей реакцией на действия России.» <i>Обзор</i> , 11 (896), 2014, 13 марта – 19 марта. < http://www.obzor.lt/news/n11818.html > [Žiūrėta 2017 11 01].
21	«Литовская комиссия по радио и ТВ примет решение о санкциях за российские пропагандистские телепрограммы.» <i>Обзор</i> , 11 (896), 2014, 13 марта – 19 марта. < http://www.obzor.lt/news/n11816.html > [Žiūrėta 2017 11 01].
28	«Взгляд литовских дипломатов: По всей Украине – всё спокойно, а в Крыму – сплошной ужас.» <i>Обзор</i> , 11 (896), 2014, 13 марта – 19 марта. < http://www.obzor.lt/news/n11768.html > [Žiūrėta 2017 11 01].
29	«Литва верна себе: Крым фактически оккупирован, теперь пытаются оправдать его аннексию.» <i>Обзор</i> , 11 (896), 2014, 13 марта – 19 марта. < http://www.obzor.lt/news/n11748.html > [Žiūrėta 2017 11 01].

3 lentelė. Laikraščio «Российская Газета» cituotų straipsnių kodų lentelė

Kodas	«Российская Газета»
1	Воробьев, Владислав, «Крымское эхо майдана.» <i>Российская Газета</i> , 6318, 2014, 27 февраля. < http://www.rg.ru/2014/02/27/krim.html > [Žiūrėta 2017 11 01].
3	Петров, Виталий, «Квота со смыслом.» <i>Российская Газета</i> , 6318, 2014, 27 февраля. < https://rg.ru/2014/02/27/matvienko.html > [Žiūrėta 2017 11 01].
6	Гаврилов, Юрий, «Десант готовится к прыжку.» <i>Российская Газета</i> , 6320, 2014, 28 февраля. < https://rg.ru/2014/02/27/boi-site.html > [Žiūrėta 2017 11 01].
7	Воробьев, Владислав, «Крымский вал.» <i>Российская Газета</i> , 6321, 2014, 3 марта. < http://www.rg.ru/2014/03/03/krym.html > [Žiūrėta 2017 11 01].
8	Снегирев, Юрий, «„Майдана“ в Крыму никогда не будет.» <i>Российская Газета</i> , 6321, 2014, 3 марта. < http://www.rg.ru/2014/03/01/aksyonov-site.html > [Žiūrėta 2017 11 01].
14	Проценко, Любовь, «Севастополь, Дом Москвы.» <i>Российская Газета</i> , 6321, 2014, 3 марта. < http://www.rg.ru/2014/03/03/moskva.html > [Žiūrėta 2017 11 01].
16	Воробьев, Владислав, «Миллионы своих на "восьмерку" не меняем.» <i>Российская Газета</i> , 6322, 2014, 4 марта. < https://rg.ru/2014/03/04/lavrov.html > [Žiūrėta 2017 11 01].
17	Петров, Виталий, «Сенат, как слово ваше отзовется?.» <i>Российская Газета</i> , 6322, 2014, 4 марта. < http://www.rg.ru/2014/03/03/posol-site.html > [Žiūrėta 2017 11 01].
19	Кузьмин, Владимир, «Что подписано пером» <i>Российская Газета</i> , 6322, 2014, 4 марта. < http://www.rg.ru/2014/03/03/torgovlya-site.html > [Žiūrėta 2017 11 01].
22	Ермолаева, Надежда, «Крым в правдивом переводе.» <i>Российская Газета</i> , 6322, 2014, 4 марта. < http://www.rg.ru/2014/03/04/vzglyad.html > [Žiūrėta 2017 11 01].
25	Латухина, Кира, «О вводе и выводах.» <i>Российская Газета</i> , 6323, 2014, 5 марта. < http://www.rg.ru/2014/03/04/putin-site.html > [Žiūrėta 2017 11 01].
26	Фомченков, Тарас, «Обама сам себя напугал.» <i>Российская Газета</i> , 6323, 2014, 5 марта. < http://www.rg.ru/2014/02/27/krim.html > [Žiūrėta 2017 11 01].
36	Воробьев, Владислав, «Битва на Сене.» <i>Российская Газета</i> , 6324, 2014, 6 марта. < https://rg.ru/2014/03/05/lavrov-site.html > [Žiūrėta 2017 11 01].
32	Воробьев, Владислав, «Лавров: „Наша позиция честная“.» <i>Российская Газета</i> , 6323, 2014, 5 марта. < http://www.rg.ru/2014/03/04/situazija-site.html > [Žiūrėta 2017 11 01].
44	Гасюк, Александр, «Как ВВС подловила Кэмерона.» <i>Российская Газета</i> , 6324, 2014, 6 марта. < http://www.rg.ru/2014/03/05/es-site.html > [Žiūrėta 2017 11 01].

45	«Под Киевом инструкторы США готовят боевиков.» <i>Российская Газета</i> , 6324, 2014, 6 марта. < http://www.rg.ru/2014/03/06/instructory.html > [Žiūrėta 2017 11 01].
53	Воробьев, Владислав, «Крым – Крым.» <i>Российская Газета</i> , 6327, 2014, 11 марта. < http://www.rg.ru/2014/03/11/krym.html > [Žiūrėta 2017 11 01].
55	Прокофьев, Вячеслав, «У России законная позиция.» <i>Российская Газета</i> , 6327, 2014, 11 марта. < http://www.rg.ru/2014/03/11/dumas.html > [Žiūrėta 2017 11 01].
56	Латухина, Кира, «Торжество бесправия и цинизма.» <i>Российская Газета</i> , 6327, 2014, 11 марта. < https://rg.ru/2014/03/08/vecher-site.html > [Žiūrėta 2017 11 01].
58	Орлов, Григорий, «У санкции – две стороны.» <i>Российская Газета</i> , 6327, 2014, 11 марта. < http://www.rg.ru/2014/03/11/ekonom.html > [Žiūrėta 2017 11 01].
60	Елков, Игорь, «Васви Абдураимов: Киев оттолкнул Крым.» <i>Российская Газета</i> , 6327, 2014, 11 марта. < https://rg.ru/2014/03/11/abduraimov.html > [Žiūrėta 2017 11 01].
63	Радзиховский, Леонид, «Точка неравновесия.» <i>Российская Газета</i> , 6327, 2014, 11 марта. < http://www.rg.ru/2014/03/11/radzhovskij.html > [Žiūrėta 2017 11 01].
76	Воробьев, Владислав, «По самолетам?» <i>Российская Газета</i> , 6328, 2014, 12 марта. < http://www.rg.ru/2014/03/12/geo.html > [Žiūrėta 2017 11 01].
78	Елков, Игорь, «Крымское воскресенье.» <i>Российская Газета</i> , 6328, 2014, 12 марта. < http://www.rg.ru/2014/03/11/krim-site.html > [Žiūrėta 2017 11 01].
85	Прокофьев, Вячеслав, «Бумеранг прилетит с Востока.» <i>Российская Газета</i> , 6329, 2014, 13 марта. < https://rg.ru/2014/03/13/bumerang.html > [Žiūrėta 2017 11 01].
90	«Кто перешел красную линию?» <i>Российская Газета</i> , 6331, 2014, 14 марта. < http://www.rg.ru/2014/03/14/koen.html > [Žiūrėta 2017 11 01].
92	Снегирев, Юрий, «Прозрачные ответы.» <i>Российская Газета</i> , 6332, 2014, 17 марта. < https://rg.ru/2014/03/17/referendum.html > [Žiūrėta 2017 11 01].
96	Снегирев, Юрий, «В понедельник в Москву.» <i>Российская Газета</i> , 6332, 2014, 17 марта. < http://www.rg.ru/2014/03/16/krimchane-site.html > [Žiūrėta 2017 11 01].
100	Розэ, Анна, «Канцлер не нашла ответов.» <i>Российская Газета</i> , 6332, 2014, 17 марта. < http://www.rg.ru/2014/03/13/merkel-site-anons.html > [Žiūrėta 2017 11 01].
101	Снегирев, Юрий, «В Россию.» <i>Российская Газета</i> , 6333, 2014, 18 марта. < http://www.rg.ru/2014/03/18/krym.html > [Žiūrėta 2017 11 01].
105	Рильский, Владислав, «Восток – дело громкое.» <i>Российская Газета</i> , 6333, 2014, 18 марта. < http://www.rg.ru/2014/03/18/federalizaciya.html > [Žiūrėta 2017 11 01].

108	Миракян, Нива, «К независимости на гондолах.» <i>Российская Газета</i> , 6333, 2014, 18 марта. < http://www.rg.ru/2014/03/18/venecia.html > [Žiūrėta 2017 11 01].
110	Завражин, Константин, Кира Латухина, «Воссоединение.» <i>Российская Газета</i> , 6334, 2014, 19 марта. < http://www.rg.ru/2014/03/19/dogovor.html > [Žiūrėta 2017 11 01].
111	Радзиховский, Леонид, «Место в мире.» <i>Российская Газета</i> , 6333, 2014, 18 марта. < http://www.rg.ru/2014/03/18/radzhovskiy.html > [Žiūrėta 2017 11 01].
112	Дульман, Павел, Вячеслав Прокофьев, Анна Розэ, «Леонид Кравчук: Запад повел себя безответственно.» <i>Российская Газета</i> , 6333, 2014, 18 марта. < http://www.rg.ru/2014/03/18/mnenia-anons.html > [Žiūrėta 2017 11 01].

Citatų vertimai

„[...] Rusija įgyvendina suverenios valstybės atvirą užgrobimą ir jos inkorporavimą į savo sudėtį.“ (9) (p. 27)

„Europa jos veiksmus Kryme vertina kaip atvirą ir brutalią agresiją [...]“ (14) (p. 27)

„[...] Rusija tampa agresijos pavyzdžiu ir demonstruoja jėgą praktiškai prieš visus - vienas prieš visus [...]“ (8) (p. 27)

„Rusija [...] tiesiogiai kišasi į Ukrainos vidaus reikalus, įvesdama karius į Krymą.“ (2) (p. 27)

„Rusija neišves savo karių iš Krymo ir toliau kurstys nerimą Ukrainoje [...]“ (11) (p. 27)

„[...] stiprės Rusijos planai eiti toliau ir nesustoti ties Krymu.“ (18) (p. 27)

„agresija“ (14) (p. 27)

„okupacijos operacija“ (28) (p. 27)

„užgrobimas“ (9) (p. 27)

„inkorporavimas“ (9) (p. 27)

„agresijos pavyzdys ir demonstruoja jėgą“ (8) (p. 27)

„Rusijos postimperializmo ambicijos“ (8) (p. 27)

„[...] neigia, kad šalis įnešė savo indelį į reidus Kryme.“ (4) (p. 28)

„[...] apie galimą rusų agresiją slepiasi banali „antis“.“ (10) (p. 28)

„scenarijus bus diriguojamas iš Maskvos“ (29) (p. 28)

„paruošta ir gerai apgalvota“ (28) (p. 28)

„vykdomi tiksliniai smūgiai“ (28) (p. 28)

„Europai reikia išsaugoti veidą, o ne Rusijai – ji neketina išsaugoti savojo veido. Ji jau seniai jo neteko – tai tik Putino veidas.“ (8) (p. 29)

„[...] šalis paprasčiausiai, galbūt, yra vieno žmogaus ambicijų įkaite, galimai ne visai sveikų ambicijų.“ (8) (p. 29)

„[...] kai kurios rusų prezidento Vladimiro Putino ambicijos gali būti vertinamos kaip nesveikos, o Rusija, tapusi jų įkaite, virto neprognozuojama šalimi.“ (8) (p. 29)

„[...] geriausiu atveju, viduryje praėjusio amžiaus.“ (8) (p. 30)

„[...] Lietuva palaiko tokį žingsnį ir jau bus konsultacijos dėl galimo šio klausimo peržiūrėjimo Saugumo Taryboje [...]“ (4) (p. 30)

„[...] Lietuvos palaikymas įtraukiant klausimą apie krizę [...]“ (4) (p. 30)

„[...] Ukrainai tuojau pat reikia suteikti pagalbą ir ji tikrai bus sutekta [...]“ (14) (p. 30)

„[...] Lietuvai reikės imtis konkrečių sankcijų ne tik diplomatinių, ne tik politinių, bet ir galbūt ekonominių [...]“ (8) (p. 30)

„Lietuva, [...] dabar jau išsako tokių veiksmų negatyvų vertinimą.“ (4) (p. 30)

„Naujas ministras [...] paprašė Lietuvos paramos“ (4) (p. 31)

„Lietuvos šiuo metu nedomina“ (4) (p. 31)

„besąlygiškai palaiko tik vieną iš konfliktuojančių šalių“ (16) (p. 31)

„[...] tuo stumia ukrainiečių tautą į dar didesnę konfrontaciją“ (16) (p. 31)

„[...] negali neekstrapoliuoti su dvišalių rusų–lietuvių santykių plėtra ir nedaryti jiems žalos.“ (3) (p. 31)

„[...] negalima bijoti agresoriaus, ir Lietuva antrą kartą nepakartos istorijos klaidų.“ (8) (p. 32)

„Niekada nereikia bijoti agresoriaus, nes agresoriams tik to ir reikia.“ (8) (p. 32)

„rusų grėsmė“ (10) (p. 32)

„[...] sukuriamas vakcinacijos efektas – valdžia gyventojus gąsdina „Krymo scenarijumi“ ir šiame fone skelbiasi gynėjais ir gelbėtojais [...]“ (10) (p. 33)

„[...] politikai rimtai eilinį kartą pradės gąsdinti rusų grėsme, teisėsaugos organai pradės „aiškintis situaciją“, ieškoti kaltų, kalbėti apie būtinybę „priveržti veržles“ [...]“ (10) (p. 33)

„Europa vėluoja su reakcija dėl Rusijos agresijos Ukrainoje.“ (7, 9) (p. 33)

„[...] iš tiesų Europai nepakanka greičio dėl sprendimų priėmimo ir reakcijos.“ (14) (p. 33)

„[...] Europa vėluoja su savo sprendimais [...]“ (9) (p. 33)

„[...] Europa jos veiksmus vertina kaip atvirą, brutalią agresiją.“ (14) (p. 33)

„ES nepripažįsta Krymo atskyrimo nuo Ukrainos [...]“ (9) (p. 34)

„Europos Sąjunga klausime dėl naujų žingsnių kaip atsako Krymo krizei turi vesti konsultacijas [...]“ (9) (p. 34)

„ES Briuselyje, kuriame buvo svarstoma pagalba Ukrainai ir galimos sankcijos dėl Rusijos kaip atsakas į Krymo okupaciją [...]“ (14) (p. 34)

„Tai, ką svarsto ES, mano manymu – mes visi nusivylę [...]“ (20) (p. 34)

„[...] puikus pretekstas Europai geriau save pažinti, tuo pačiu išsaugoti pačios Europos veidą.“ (8) (p. 34)

- „Europa iki galo nesupranta, kad atėjo metas pačiai Europai nuspręsti ir išsaugoti savo veidą“ (8) (p. 34)
- „Europai reikia išsaugoti veidą“ (20) (p. 34)
- „Europos Sąjunga (ES) pirmadienį priėmė sprendimą dėl sankcijų taikymo“ (21) (p. 34)
- „nuvilia Europos Sąjungos (ES) reakcija dėl Rusijos agresijos Kryme“ (20) (p. 34)
- „per daug civilizuoti“ (8) (p. 34)
- „Rusija negali likti abejingai, kai Ukrainoje rusų gyventojai yra mirtiname pavojuje.“ (53) (p. 36)
- „Rusija neketina abejingai stebėti tai, kaip kaimyninėje Ukrainoje naikinama viskas, kas susiję su Rusija ir garsinama susidorojimu su rusakalbiais gyventojais.“ (7) (p. 36)
- „[...] Rusija negali likti abejinga esamai grėsmei rusų gyventojų Kryme.“ (7) (p. 36)
- „Rusija ateis į pagalbą, jeigu Kijevas iš tiesų įgyvendins savo grąsinimus.“ (8) (p. 36)
- „Tuo tikslu Rusija siekia apginti vietinius Krymo gyventojus, kurių daugumą sudaro rusų žmonės [...]“ (55) (p. 36)
- „Autonominė respublika, [...] kreipėsi į Maskvą su pagalbos prašymu.“ (19) (p. 37)
- „principinė linija“ (8) (p. 37)
- „Rusija nepretenduoja į pasaulinį viešpatavimą, ji „iš paskutiniųjų jėgų stengiasi gelbėti mirštančią tarptautinę teisę [...]“ (56) (p. 37)
- „Pas mus Kryme tiesioginiai nacionaliniai interesai, ten gyvena daugiau nei vienas milijonas rusų. Savo interesus Rusija gins, nepaisant nieko.“ (17) (p. 37)
- „Šiandien Rusija ir tiesa eina vieni.“ (111) (p. 38)
- „[...] Rusija atidžiai stebi, kas vyksta [...]“ (6) (p. 38)
- „[...] gerai žinoma, kas ir kaip sukėlė krizę Ukrainoje [...]“ (16) (p. 38)
- „[...] Aksenovas nepripažino Ukrainos vyriausybės, atėjusios į valdžią po Maidano akcijos [...] jog Rusija nepaliks be dėmesio ši kreipimąsi.“ (7) (p. 38)
- „[...] Rusija pareiškė ir patvirtina savo poziciją, kad mes neturime teisės kištis į suverenios valstybės vidinius reikalus“ [...]“ (3) (p. 39)
- „Rusija nedalyvavo rengiant Krymo savigynos būrius, o Kijeve žmonės rengė bazėse Lietuvoje, Lenkijoje ir Ukrainoje [...]“ (25) (p. 39)
- „Rusija nepretenduoja į pasaulinį viešpatavimą“ (56) (p. 39)
- „Daugiau Rusija nesivaržo su Vakarais dėl pasaulinės viršenybės [...]“ (53) (p. 39)
- „Reikia sąžiningai dirbti ir nebandyti pergudrauti kažką ar užsiimti žaidimais savo naudai.“ (36) (p. 39)
- „[...] kas susiję su vienašališkomis sankcijomis, kuriomis Rusiją gąsdina JAV ir ES [...]“ (32) (p. 40)

„[...] tuoj pat Rusijai skelbiami boikotai ir skamba realūs grasinimai. Argi tai ne dvigubi standartai?“ (16) (p. 40)

„Dabar Vakarų šalys gąsdina didesniu spaudimu.“ (58) (p. 40)

„Europa perėjo nuo „kietų žodžių“ Rusijai prie „kietų veiksmų“.“ (44) (p. 40)

„[...] Europos Sąjunga gąsdina pereiti [...] prie griežtesnių priemonių, įskaitant ekonomines.“ (85) (p. 42)

„ES siekia išvengti konfrontacijos su Rusija, bet jei Maskva nepakeis savo pozicijos dėl Krymo, Briuselis pasiruošęs duoti atsaką.“ (76) (p. 40)

„Europos Sąjunga [...] Rusiją, pasiruošusią tvirtai ginti savo pozicijas regione, siekia nubausti sankcijomis.“ (55) (p. 40)

„[...] Europos Sąjunga vienareikšmiškai nenori užsiimti neišsprendžiamais teritoriniais konfliktais šioje šalyje.“ (22) (p. 41)

„[...] dėl Ukrainos nei ES neketina pradėti ginkluotą konfliktą su Rusija.“ (85) (p. 41)

„[...] Europos Sąjunga per toli nuėjo, palaikant naują valdžią Kijeve.“ (85) (p. 41)

„[...] ES, įvedusi sankcijas, skaičiuoja nuostolius [...]“ (111) (p. 42)

„Europa dėl atšalusių santykių su Rusija dėl Ukrainos gali prarasti daugiau nei gauti.“ (26) (p. 42)

„[...] ekonominių santykių pablogėjimas su Rusija gali Europą pastatyti ant energetinio žlugimo ribos.“ (6) (p. 42)

„energetinio žlugimo riba“, (16) „ekonomikos nuostoliai“ (26), „finansiniai nuostoliai“ (26), „ant žlugimo ribos“ (6) (p. 43)

„Mes be Europos Sąjungos galim gyventi <.> Jie be mūsų – vargiai“ (26) (p. 43)

„Senajame žemyne bando surasti formulę, kuri išreikštų Briuselio nepasitenkinimą Rusų pareiškimais apie referendumo legitimumą Kryme, o iš kitos pusės nepakenktų prekybiniam ekonominiams santykiams su Maskva [...]“ (105) (p. 43)

„Vakarų logika, jog galima pripažinti bet kokią valdžią, kuri ateina su durtuvais [...]“ (56) (p. 44)

„JAV ir jos sąjungininkai užmerkė akis į maidano karių siautėjimą, jų pasityčiojimą [...]“ (16) (p. 44)

„Daliai tautos atsakyto apsisprendimo teisės, savo orumo gynybos ir saugumo. Į tai „užmerkia akis Vakaruose“ [...]“ (56) (p. 44)

„[...] Vakarų nenoras blaiviai pažvelgti į situaciją, o svarbiausia paklausti savęs [...]“ (56) (p. 44)

„Europos Sąjunga [...] nesupranta Krymo reikšmės Rusijai.“ (100) (p. 44)

„Europa negali ignoruoti Krymo gyventojų norų pačiam spręsti savo likimą.“ (105) (p. 44)

„[...] Europos bendruomenei, [...] reikia parodyti daugiau pragmatizmo ir savarankiškumo.“
(110) (p. 44)

„[...] Ukraina bus Europoje dvaru. Ji netaps ES nariu – tai neįmanoma. Ji negali būti NATO nariu – tai neįmanoma.“ (110, 112) (p. 45)

„Ukraina šiems žmonėms visada buvo pageidaujama prizų.“ (90) (p. 45)

„Ukraina – tai trofėjus, bet jie nuėjo per toli [...]“ (90) (p. 45)

„[...] santykių pablogėjimas su Rusija dėl „ukrainietiško dirvožemio“.“ (26) (p. 46)

„Ukraina neįvyko kaip valstybė, todėl šiandien kai kurie jos regionai pradėjo ieškoti alternatyvos šiai neįvykusiai valstybei.“ (101) (p. 46)

„Krymas padarė savo pasirinkimą – jis nori būti Rusijos sudėtyje.“ (92) (p. 47)

„Krymas gali patekti subjekto teisėmis, kaip sakome, rusų regionas.“ (78) (p. 47)

«Po kol kas žinau viena: Krymas padarė savo pasirinkimą.» (101) (p. 47)

„Autonominė respublika, atsisakiusi pripažinti centrinę valdžią Kijeve, kreipėsi į Maskvą su prašymu pagalbos.“ (19) (p. 47)

„Krymas veikia vadovaujantis savo konstitucija.“ (45) (p. 47)

„Krymas de facto išėjo iš Ukrainos sudėties nuo vasario pabaigos.“ (63) (p. 47)

„Krymas savo realų atsiskyrimą priėmė ir palaikė [...]“ (63) (p. 47)

„Jeigu Krymas nuspręs prisijungti prie Rusijos, o Rusija nuspręs priimti Krymą [...]“ (96) (p. 48)

„Krymas paskelbė nepriklausomybę ir oficialiai kreipėsi į Maskvą su prašymu dėl respublikos įsijungimo į Rusijos sudėtį.“ (108) (p. 48)

„Krymas gaus naują statusą, taps Rusijos Federacijos subjektu ir pateks į rusų teisinį lauką [...]“
(60) (p. 48)

Summary

Discourse Analysis of Crimean Conflict in Russian-speaking Media

The research object of a master thesis is to identify and to investigate representations of conceptual metaphors, which implicate one or another ideology and describe Crimean conflict participants (Russia, Ukraine, Crimea community) or interested parties (Lithuania, EU) in Russian speaking Lithuanian and Russian media, and to indicate how conceptual metaphors coincide or do not in Lithuanian or Russian media. In accordance to it, conceptual metaphors which represent Crimean conflict parties were analyzed using J. Charteris-Black critical metaphor analysis method.

The question of representations of Crimea conflict parties is actual in wider information warfare and Lithuania's information security context, as well as in narrowed – conceptual metaphors analysis context. Due to active Lithuanian policy on Crimea issue and great attention of Russian speaking Lithuania's media to Crimea conflict, as well as their great influence, which might be used for Russian propaganda in information warfare against Lithuania, is urgent to investigate what ideological representations are used in Crimea's conflict discourse. By the help of conceptual metaphors some conclusions about ideological similarities or differences in representations of Crimea conflict parties can be made, as well as answered the question is Russian speaking Lithuania's media discourse through metaphors coincided with Russian state's media discourse.

The study consists of two parts – theoretical and practical. The first part analyzes how different researchers understand and define the concept of conceptual metaphor, its functions, influence to cognitive process of human as well as actions, how metaphor interacts with ideology, what are strategies in usage of the metaphor in political discourse and by media outlets and, finally, represents the method and empirical research data and their selection methodology. The main conclusions of the first part show that scientists agree that metaphors in our language are based on psychological and physical experience and constitute conceptual system by which we think and act. Because of persuasive function metaphors have great influence on people's opinions and evaluations. Metaphor is especially useful for ideology by hiding or focusing attention on certain ideological aspects. Scientists agree on metaphors important role in creating representations of word fulfilled with ideological content, however by hiding harmful aspects of ideology.. In political discourse, metaphors used in fairy tale structure or „fair“ political myth narrative, which gives positive or negative evaluations to the participants of the conflict, perceives their ideological differences and morally justifies the actions of politicians. It is agreed that reality created by metaphor can't be understood literally, so, we have chosen to analyze popular Russian speaking media outlets – private Lithuanian newspaper „Obzor“ and Russian governmental newspaper „Rassijskaja gazeta“, which reflects official government ideology.

The second part of the thesis provides results of the empirical analysis. Identified and grouped metaphorical expressions during period of 2014 of February 27th – March 19th in „Obzor“ and „Rassijskaja gazeta“ publicistic texts were distinguished into twelve conceptual metaphors.

Summed up analysis results show that metaphorical representations of Crimea conflict parties in „Obzor“ and „Rassijskaja gazeta“ differs, so the thesis assumption that Lithuania media through conceptual metaphors of Crimea conflict parties narrative will reflect official Russian government ideology was not approved.

Moreover, ideological differences of metaphorical representations of Crimea conflict parties in „Obzor“ and „Rassijskaja gazeta“ constitute two ideologically different fairytale structures or „fair“ political myth narratives, created by opposition. In the narrative of conceptual metaphors in „Obzor“ Lithuania was represented positively as hero – conceptual metaphor *Lithuania – helper and fighter*, Russia as negative villain – *Russia – acting by force and person, influenced by V. Putin*, EU as ally of hero which has negative connotations in conceptual metaphor *EU – inaction*. In the narrative of conceptual metaphors in „Rassijskaja gazeta“ Russia was represented not as villain, but as positive hero – conceptual metaphors *Russia – observer and defender*, EU as negative villain – *EU – acting by force and loser*, and *cognitive incapacity / disability*. In conceptual metaphors *Crimea – part of Russia, Ukraine – object*, Crimea has positive and Ukraine negative connotations.

The metaphorical system in „Obzor“ and „Rassijskaja gazeta“ was used purposely to highlight and openly legitimize ideological purpose to fight for moral imperative. Noble Lithuania's purpose in „Obzor“ was fight for freedom, help for Ukraine and Russia's in „Rassijskaja gazeta“ – protection of Crimean and international community values. Therefore, alternative ways for parties to act in conflict were hidden. Metaphors were used to justify Lithuania's and Russia's actions in conflict morally and convince of heroes, fair policy realization and just intentions.

Kompaktinis diskas